

Najmoderniji univerzalni sistem ispunjava sve potrebe za štampom zasnovanom na digitalnoj tehnologiji. Postizanje slike najvišeg kvaliteta i odličan odnos rezultat-troškovi.

R1 SUPER, minilaboratorija novog standarda u digitalnoj eri!

H.R.S.
HI - RESOLUTION SCANNER

digital
ICE
APPLIED SCIENCE FICTION

Konica Color QA Paper
Type AD

Beam Convergence Head
B.C.H.

Još kvalitetnije fotografije

- Skener filmova sa vrhunskim performansama i rezolucijom omogućava najkvalitetnije skeniranje fotografija i efikasnost u radu
- Potpuno nova komponenta za štampanje (BHC exposure engine) proizvodi fotografije najvišeg kvaliteta
- Originalna Konica tehnologija za poboljšanje kvaliteta unesenog materijala AIE (Automatic Image Enhance) daje reprodukciju koja je lepša nego ikad
- Digitalni kanal omogućava najviši kvalitet štampe fotografija, nezavisno od filma ili vrste medija
- Dodatne funkcije, kao što su korekcija otrebotina/prašine (Digital ICE) i korekcija crvenih očiju, garantuju visok kvalitet fotografija

Jednostavnost rukovanja

- Jednostavan proces rukovanja omogućava čak i početniku da za kratko vreme odštampa fotografije
- Veliki izbor opcija, uključujući narezivanje CD ROM-a na samoj mašini pritiskom na samo jednu dirku
- Specijalna nova tastatura, jednostavna za rukovanje
- Jednostavna, brza i najkvalitetnija reprodukcija već gotovog materijala

Izvanredne mogućnosti proširenja sistema, kao i odnos rezultat-troškovi

- Odvojeni input i output segmenti omogućavaju povezivanje sa različitim tipovima input stanica i štampača
- Primanje porudžbina putem Interneta ili PC terminala. Sistem funkcioniše kao mrežni štampač
- Povoljna nadogradnja analogne minilaboratorije iz serije Konica 8 u potpuno digitalni sistem postiže se jednostavnom zamenom štampača

Jednostavno i čisto rukovanje

- Optimalna digitalna ekspozicija uz upotrebu specijalnog digitalnog papira (Konica color QA, tip papira AD)
- Jednostavna zamena ekološki ispravnog ECOJET sistema
- Pojednostavljeno servisiranje

powercomimaging

PowerCom Imaging d.o.o. Milentija Popovića 9 (Sava Centar), 11070 Novi Beograd
tel: 011 311-4322, 311-4323 /lok 575. tel/fax: 011 143-541, e-mail: mdeki@net.yu

REFOTO

DIN. 180, 10 KM,
HR 35 kn, 5 €

ČASOPIS ZA KULTURU FOTOGRAFIJE | broj 19 | oktobar 2003. | www.refoto.co.yu

FOTOGRAFI

Mihály Moldvay
Vlaho Brangjolica
Ljubiša Tešić
Aca Simić

AKTUELNOSTI

Paunovo Pero
Dunavska konferencija
Knjige

FOTO-ŠKOLA

Fotografija kao informacija
Svetlost u fotografiji
Sadržaj fotografije
Digitalna foto-laboratorija
Kenneth Kobré FOTONOVINARSTVO

TEHNIKA

Nikon D2H
Olympus E-1
Canon Powershot G5
Nikon Coolpix 5400
Vaša kućna digitalna laboratorija
Epson Stylus Photo 935

EOS 300

DIGITAL

6.3
Megapix

dizajn: Promo.co.yu

1.150 €

BEOGRAD
TEL: 011/655 100
655 257

*SVE CENE SU VELEPRODAJNE,
BEZ URAČUNATOG POREZA NA PROMET

you can
Canon

PROFIFOTO official distributor

Vaš pouzdan partner za savete, kupovinu i servis vam nudi

Profesionalnim fotografima
usluge digitalne fotografije
ekstra povoljne cene
- Pakon High Speed Film skener
- arhiviranje na CD sa indexom
- E6 proces na novoj mašini

DIMA pobednik 2003.

Kodak System 89 DLS

najbolja Digitalna Foto-laboratorija širine 205mm

Pakon F235 High Speed Film skener

2000x3000 ppi

Veliki izbor digitalnih medija iz programa Sandisk, Lexar i Fuji

Beograd, Knez Miletina 26, tel. +381 11/ 32 20 692, 32 22 912.
fax 32 48 630 bgelitefoto@sezampro.yu

NOVITETI	6-7
FOTO-AKTUELNOSTI	8-15
MOJE ISKUSTVO	16-18

Svetislav Dragović

O tašnama, futrolama, torbama

OSVRT	20
--------------	----

Dragoljub Tošić

Šta donosi napredak fotografske tehnologije

ISTORIJA FOTOGRAFIJE	50-52
-----------------------------	-------

Goran Malić

Ko je Aca Simić?

KOLEKCIJARSTVO	74-75
-----------------------	-------

Miroslav Nikoljačić

Objektivi za Nikone i BCB-II Fleš

FOTO-AMATER	76-77
--------------------	-------

Bojan Bončić

Reportaža s letovanja

FOTO-KOMENTAR	78-81
----------------------	-------

Dragoljub Tošić

Analiza fotografskih radova čitalaca

KONKURS	82-83
----------------	-------

PISMA ČITALACA	84
-----------------------	----

40 VLAHO BRANGJOLICA

Vlaho Brangjolica, fotograf iz Skoplja, ispričao nam je o nesvakidašnjoj saradnji između naručioca posla - kalendara i njegovog kreativnog tima, koja je rezultirala veoma zanimljivim i originalnim projektom

FOTOGRAFI

Mihály Moldvay – Usamljeni vuk	22-29
Vlaho Brangjolica	
Digitalni put do kalendara	40-43
Ljubiša Tešić – Kalendarski signali	44-47

56 NIKON D2H

Digitalni fotoaparati s novim tipom senzora koji ima efektivnu rezoluciju od 4,1 miliona piksela. Može da snimi neprekidno 40 fotografija u JPEG formatu i poseduje mogućnost daljinskog bežičnog prenosa snimljenih fotografija

62 OLYMPUS E-1

Novi digitalni SLR sistem s izmenljivim objektivima koristi CCD senzor 4/3 tipa s efektivnom rezolucijom od pet miliona piksela

FOTO-ŠKOLA

Mitar Trninić	
Fotografija kao informacija	30-31
Vladimir Červenka	
Osnovno osvetljenje ekspozicije	32-33
Ivana Brezovac – Sadržaj fotografije	34
Milan Živković	
Digitalni put do savršenog tela	36-38
Imre Szabó – Kenneth Kobre	
FOTONOVINARSTVO – sednice i skupovi	48-49

70 EPSON STYLUS PHOTO 935

Štampač koji može direktno da štampa s velikog broja različitih medija predstavlja odličan izbor za korisnike digitalnih fotoaparata

Poštovani ljubitelji tehnike,

Verujem da vam je već s naslovne strane jasno da je ovaj broj posvećen vama. Kao što smo i obećali, slušamo i uvažavamo vaše zahteve i želje. Izgleda da ima vas "tehnomana" najviše jer vas najčešće zanimaju tehnički podaci o nekom fotoaparatu, objektivu...

E pa, svi već znate da su predstavljena dva nova lepota kuće Nikon i Olympus! Tradicionalno nose numeričko-slovne nazive: D2H i E-1 (kao na automobilskim tablicama i nazivima automobila), možda zato što jedino brojevi i slova sačinjavaju dovoljan broj kombinacija za enormnu produkciju digitalne fotografske opreme! Izgleda da fotoaparate i automobile povezuje i nešto više osim tablica i sličnih naziva – strast prema luksuzu, brzini, lepoti, originalnosti, kvalitetu... Nije tajna da su poklonici ovih "spravica" uglavnom muškarci, a tu odmah možemo dodati još jednu strast – to su, naravno, lepe žene. Sve to: visoku klasu digitalnih fotoaparata, brzinu (kao pojam kretanja i u vidu automobila) i već pomenute lepe žene naćete u portfoliju posvećenom kalendarima.

Odmah posle toga "ohladiće" vas Boris Bjelica s opširnim i detaljnim prikazima pomenuta dva svetska noviteta. Da bi testirao jedan od njih, otputovao je čak na Majorku! Nemojte biti zavidni, ovako imate informacije iz prve ruke i od pravog stručnjaka. Na zadovoljstvo svih nas, kaže da mu se pored lepих pejzaža izuzetno svidelo i model dotičnog fotoaparata, a vi pročitajte zašto. Naravno, tu su i tradicionalni prikazi nama, "običnim smrtnicima", dostupnih fotoaparata, a ako ste ozbiljno "zagrizli" za digitalnu fotografiju, verujem da razmišljate o njenoj daljoj obradi i upotrebi. Kroz rubriku "Vaša kućna digitalna laboratorija" pokušaćemo da vam pomognemo da se snadete i odaberete najbolje za vas iz pretrpane ponude računarske opreme i oformite svoju virtuelnu laboratoriju.

Takođe, ne zaboravite da "kapa glavu čuva" i pročitajte savete Svetislava Dragovića kako da zaštitite svoju foto-opremu. Odmah zatim, uplovićete u uzbudljivi i često surovi svet novinske fotografije gde verujem da će vas "uzdmati" fotografije Mihajla Moldvaja, fotografa magazina *Stern* (*Štern*), koje su, u pravom smislu reči, vizuelni dokumenti života.

Možda ćete se buniti što predstavljamo skupe i nedostižne fotoaparate, ali ne zaboravite da je i odeća koju nosite napravljena po uzoru na visoku modu koju, svi dobro znamo, niko od nas ne može da kupi, a, da budemo iskreni, najčešće ne bismo ni nosili. E sad, znam da biste svi rado fotografisali fotoaparatom Nikon D2H ili Olympus E-1, ali budite strpljivi. Sve će to oni jednog dana spakovati u male igračkice koje ćemo svi nositi u džepu kao mobilne telefone.

Ivana Brezovac

REFOTO – časopis za kulturu fotografije:

www.refoto.co.yu

Osnivač i izdavač REFOT B, Beograd, Pčinjska 17;
tel. 011/2456-151; 2448-662; faks. 011/2460-234, e-mail: refoto@net.yu;
žiro račun 255-0009770101000-53; Cena pojedinačnog broja 180 dinara

Direktor: Slobodan Vukadinović

Glavni i odgovorni urednik: mr fot. Ivana Brezovac

Redakcija: Boris Bjelica, mr fot. Vladimir Červenka, Svetislav V. Dragović, Goran Malić, Miroslav Nikoljačić, Nijaz Selmanović, Imre Szabó, Tomislav Peternek, Dragoljub Tošić, mr fot. Mitar Trninić, Srđan Vuković, Milan Živković

Saradnici: Nebojša Babić, Vojin Mitrović (Pariz), Nada Vukadinović (Firenca), Branko Popović (Frankfurt), Stevan Ristić, Jelena Matić

Tehnička redakcija: Sanja Kovačević, Petar Vukadinović, Milena Avramović Bjelica

Lektor: Biljana Gordić

Marketing: REFOT B, Uzelac Radan, tel. 011/2456-151; faks. 011/2460-234,
e-mail: refoto@net.yu

Štampa: Štamparija "Stojkov", Novi Sad, Pre-press: REFOT B
Rukopisi i priloge se ne vraćaju. Rešenjem Ministarstva kulture Republike Srbije broj 413-00-00244/2002-04 časopis je oslobođen plaćanja poreza na promet

50 KO JE ACA SIMIĆ?

Fotografsko delo Aleksandra Simića na osoben način tretira svoje vreme. Radeći za novine, a ne za izložbe niti za umetničke manifeste, on je beležio život kako ga je zaticao

44 LJUBIŠA TEŠIĆ

Kolekcija fotografija automobila Ljubiše Tešića odražava novi stil života, nove estetske poglede gde sve mora da bude savršeno

TEHNIKA

NIKON D2H	56-61
OLYMPUS E-1	62-65
NIKON COOLPIX 5400	66-67
CANON POWERSHOT G5	68
EPSON STYLUS PHOTO 935	70
Vaša kućna DIGITALNA LABORATORIJA	72-73

68 CANON G5

Novi Canon digitalni fotoaparati od prethodnog modela razlikuje se samo po većoj efektivnoj rezoluciji od pet miliona piksela i crnoj boji

**PROFESIONALIZAM BEZ
KOMPROMISA**

JOACHIM BALDAUF
MODNI FOTOGRAF

**NOVI OLYMPUS E-SISTEM:
DIGITALAN BEZ KOMPROMISA.**

Savršenost fotografije je ono što zanima uspješne profesionalne fotografe kao što je Joachim Baldauf. Ovaj najviši zahtev je standard za Olympus E-Sistem. Digitalan bez kompromisa – profesionalan bez kompromisa.

Činjenice? Prvi sveobuhvatni SLR sistem zasnovan na inovativnom standardu 4/3 koji je u potpunosti koncipiran za profesionalnu digitalnu fotografiju. Izuzetno kompaktni i svetli objektivni skoro telecentričnog dizajna i izvanredne rezolucije u celosti koriste potencijal senzora slike. Jedinstveni sistem »Supersonic Wave Filter« automatski skida prašinu sa senzora. Servis i podrška za profesionalce širom sveta.

Rezultat? Kvalitet slike kakav dosad nije viđen kod profesionalnih SLR fotoaparata. Inovacije koje uzbuđuju profesionalne fotografe. Budućnost profesionalne digitalne fotografije ne poznaje kompromis – ona zna za Olympus E-System. Dodatne informacije? www.olympus-pro.com/you

SNIMAK NAPRAVLJEN OLYMPUS E-1 FOTOAPARATOM

GN28 at 12mm

- ELEKTRONSKI BLIC FL-50.
- GN 50 TTL BLIC VISOKE SNAGE
  - SINHRONIZACIJA BRZINA ZATVARAČA NA CELOM RASPONU SA SUPER FP NAČINOM RADA
  - BLIC SISTEM TAKOĐE NUDI -RING- BLIC -TWIN- BLIC I PAKOVANJE VISOKE VOLTAŽE

GN50 at 42mm | TTL AUTO, AUTO, MANUAL | FP TTL AUTO, FP MANUAL

- ZUIKO DIGITAL «SPLASH-PROOF» OBJEKTIVI
- POKRIVAJU ŽIŽNE DALJINE OD 11 MM* DO 300 MM*
  - PLUS 1 4x TELE KONVERTOR
  - OBJEKTIVI VISOKE REZOLUCIJE SA SKORO TELECENTRIČNIM DIZAJNOM
  - VRLO SVETLI, KOMPAKTNI I LAGANI
- *ekv. uglu gledanja 22 mm i 600 mm na 35 mm fotoaparatu.

ED 50mm, F2 Macro | ED 50-200mm, F2.8-3.5 | ED 300mm, F2.8

- OLYMPUS E-1
- SISTEM ZAŠTITE OD PRAŠINE SA ULTRAZVUČNIM TALASNIM FILTEROM
  - -FULL FRAME TRANSFER- CCD (5 MEGA PİKSELA EFEKTIVNO)
  - -SPLASH-PROOF- TELO OD LEGURE MAGNEZIJUMA

Olympus E-1 Digital SLR Camera

Digitalni buntovnik **CANON EOS 300D**

Ovo je naziv za najnovije "čedo" Canona koje je predviđeno za američko tržište (Digital Rebel), odnosno najnoviji digitalni refleksi aparat čija će cena biti svega oko 1.100 evra. U Evropi će se zvati Canon EOS 300D, a u Japanu Kiss Digital. Kako je predstavnik proizvođača izjavio na konferenciji za štampu u Amsterdamu u Canonu je predviđen rast proizvodnje i prodaje refleksi digitalnih aparata do kraja ove godine za 400–500% i u tome će znatnu ulogu imati i ovaj fotoaparatus koji ima približne karakteristike Canona EOS 10D. Opremljen je CMOS čipom od 6,3 megapiksela i biće prvi fotoaparatus iz kojeg će se povezivanjem preko USB kabla s printerima koji podržavaju novi PictBridge standard moći štampati slike bez prebacivanja snimljenih fotografija u računar. Prethodna kontrola može se obaviti na ekranu od 1,8 inča. U plastično kućište srebrne boje smeštena je visoka tehnologija (veoma brzi autofokus na sedam tačaka, mogućnost snimanja 2,5 slike u sekundi, merenje svetla u 35 zona, novi DIGIC procesor), koja čini da njim može da rukuje i početnik. Kao i na drugim EOS modelima refleksi aparata iz Canona, i na ovom se mogu koristiti preko 60 do sada proizvedenih modela EF objektiva, uz napomenu da je odnos veličine čipa 1:1,6 u odnosu na površinu snimka kod 35 mm filma. Predviđena je mogućnost kupovine samo tela, a oni koji nemaju objektiv, predviđen je osnovni zum 18–55 mm/3,5–5,6 proizveden specijalno za digitalni aparat (taj komplet trebalo bi da košta oko 1.200 evra). Isporučivaće se s litijum-jonskom baterijom i punjačem, USB i video kablom, kaišem, potrebnim softverom i svim kupcima je obezbeđeno 100 MB prostora za foto-album na Internetu, tj. Canon Image Gateway web portalu. U kompletu se nalazi i PhotoStich program za spajanje fotografija u panoramski snimak.

JENDIGITAL JD 4.1z8

Još jedan digitalni fotoaparatus s objektivom čiji kvalitet garantuje dobro poznato staklo iz Jene treba polovinom oktobra da se pojavi u prodaji, kako najavljuju u Jenoptiku. I ovaj fotoaparatus s čipom od 4,1 megapiksela (realni format je, u stvari, 3,98 miliona piksela – 2.304 x 1.728) ima zum objektiv veoma velikog raspona 6–48 mm/f 3,2–3,4 (ekv. 36 – 288 mm kod formata od 35 mm). Fotografije i video-zapisi (60–175 sekundi) beleže se na CompactFlash kartice. U njega nije ugrađeno optičko tražilo, nego se kadriranje obavlja na velikom displeju dijagonale od 1,6 inča. Ima ugrađen blic i kao izvor energije koristi četiri AA baterije (mogu se koristiti i NiMh baterije od 1,2 V, ali s najmanje 1.500 mAh). Interesantno je da su se fotoaparatusi ovog proizvođača pojavili i na našem tržištu i kako saznajemo u firmi Yuphoto, koja je zvanični zastupnik, kada se pojavi na tržištu trebalo bi da košta oko 40.000 dinara, a postoji i mogućnost otplate. Isporučuje se sa CF karticom od 32 MB, softverom, USB i video kablom, torbicom, kaišem, četiri alkalne baterije, uputstvom i, što je najvažnije, garancijskom karticom u trajanju od dve godine.

SONY od osam megapiksela

Da je trka za megapiksela aktuelna kod praktično svih proizvođača pokazuje i najnoviji Sony DSC-F828 koji daje zapis od 3.360 x 2.460 piksela na čipu sasvim nove tehnologije sa četiri boje (RGB+E; odnosno dodatim novim slojem s filtrom koji omogućava beleženje boja koje će se na fotografiji pojaviti mnogo približnije onima koje vidi ljudsko oko) i veličine 2/3 inča. Budući da je za kvalitet snimljene fotografije pored veličine i tehnologije čipa od veoma velikog značaja i kvalitet objektiva, u ovaj aparat ugrađen je veoma dobar zum Carl Zeiss Vario-Sonnar T* 7X (ekv. 28–200 mm kod formata od 35 mm) s mogućnošću manuelnog zumiranja i otvorom blende f 2,0–f 2,8. Fotografije se beleže na kartice CompactFlash tipa I i II, MicroDrive ili Memory Stick PRO medije. Čip ovog fotoaparata može da zabeleži sliku od osam megapiksela za upola manje vremena od onog kod standardnih čipova ugrađenih u fotoaparatus od pet megapiksela, a to podrazumeva i znatno manji utrošak električne energije. Autofokus je u pet tačaka i njime se može i manuelno podešavati oštrina, a novost je i mogućnost snimanja infracrvenih snimaka u potpunom mraku na udaljenosti do 15 stopa. Formati snimljenih fotografija mogu biti JPEG, TIFF ili Sony RAW kod fotografisanja ili MPEG-VX Fine kod video-zapisa 30 slika u sekundi, 640 x 480 piksela, i trajanju koje zavisi od kapaciteta medija na koji se memoriše zapis. Isporučuju se sa InfoLithium M-baterijom s ispravljačem kojim se ona puni preko samog fotoaparata, video i USB kablom, zaslonom za sunce, poklopcem objektiva i kaišem i to po ceni od oko 1.200 evra.

Četiri nove **MINOLTE**

Minolta se pojavljuje sa čak četiri nova fotoaparatusa. Dimage A1 naslednik je Dimage 7i / Hi sa zumom ekv. 28–200 mm kod formata od 35 mm i čipom od pet megapiksela. Novina je autofokusni sistem na 11 tačaka, kao i 3D-AF sistem za praćenje objekata u pokretu. Najrevolucionarnije jeste rešenje stabilizatora slike, ali ovoga puta ne pomoću pomeranja sočiva nego mikročipa. Ovaj metod je prvi put primenjen u svetu u ovom fotoaparatusu, čija cena treba da bude oko 1.300 evra. Dimage Z1 nudi za svoju cenu od oko 480 evra rezoluciju od tri megapiksela i zum svetlosne moći 2,8–3,5, (ekv. 38 – 380 mm kod formata od 35 mm). Dimage E323 opremljen je takođe čipom od tri megapiksela, samo što on ima zum 3 puta i mogućnost makrosnimanja od 11 cm. Koštaće oko 350 evra, dok najjeftiniji u ovoj grupi Dimage X20 košta 270 evra – debljina mu je svega 23 mm, ali je i čip u njemu od samo dva megapiksela.

Pripremio: Imre Szabó

LEICA Digital Modul R

Početkom leta Leica je najavila proizvodnju digitalnih leđa za R8 i R9 modele analognih refleksi aparata. Ovaj uređaj fizički će se sastojati iz tri dela. Leđa fotoaparata s čipom koja se stavljaju umesto zadnjeg poklopca, dodatka za napajanje koji liči na standardne dodatke za baterije i okvira kojim se u tražilu obeležava polje snimka na digitalnom formatu. Ovaj dodatak zasnovan je na Kodakovom čipu od deset megapiksela i napravljen je u saradnji s Imaconom, koji je postao već priznat u proizvodnji digitalnih leđa za srednjeformatne fotoaparatus. Snimci će moći da se zapisuju u RAW (Imacon 3F), TIFF (8 ili 16 bita) i JPEG formatu na SD kartice. Brzina će biti 1,5 do 2 snimka u sekundi, s kapacitetom memorisanja deset slika bez prekidanja snimanja. Podaci iz njega će se razmenjivati putem IEEE 1394 (Firewire) protokola. Predviđena cena ovog dodatka iznosi oko 4.500 evra.

OLYMPUSOV Ferrari μ[mju]

Olympus je najavio proizvodnju Ferrari digitalnih fotoaparata "Ferrari DIGITAL MODEL 2003" u ograničenoj seriji od 10.000 komada kao podsećanje na sponzorstvo ove kuće tima Formule 1. Namenjen je, pre svega, vlasnicima automobila Ferrari. Predviđena cena iznosi oko 80.000 jena (oko 700 evra) u Japanu, a kupovace se isključivo naručivanjem u Olympusu od kraja oktobra.

Minox DD1

Sa svojim okruglim kućištem prečnika 75 mm, debljine od 3 cm i mase od svega 120 g ovaj digitalni fotoaparatus od dva megapiksela biće zanimljiv svima koji su voleli i stare, analogne "špijunske" Minoxe. U ovom fotoaparatusu je stakleni objektiv s fiksnim fokusom f:2,8, koji bi odgovarao onom od 48 mm kod formata od 35 mm s optičkim tražilom. Snima se na internu memoriju od 32 MB, a s računarnom se povezuje preko USB protokola. Košta oko 200 evra.

HP Photosmart 7960

Od ove jeseni u prodaji su čak četiri nova štampača predviđena, pre svega, za štampanje fotografija, čija je cena od 100 evra pa naviše. Ovaj model, HP Photosmart 7960 košta oko 400 evra i prvi je štampač koji koristi mastila u osam boja. Ima uobičajenu crnu, cijan, magentu i žutu boju, a dodate su svetlosiva i tamnosiva, kao i svetla magenta i svetla cijan, što uz PhotoRet Pro tehnologiju rasprskavanja mastila daje odlične rezultate. Ovaj model ima na sebi i displej dijagonale 2,5 inča, mogućnost ulaganja papira na dva načina i mogućnost automatske korekcije crvenih očiju, koja se može i isključiti.

IZLOŽBE POZDRAV IZ ZEMUNA, galerija "Stara Kapetanija"

Članovi sekcije umetničkih fotografa Društva likovnih i primenjenih umetnika Zemuna: Aleksandar Antić, Slobodan Bibić, Aleksandar Dragutinović, Ivana Masniković Antić, Tanja Tomić Ćurić i Marjan Florešić priredili su zanimljivu izložbu fotografija zemunskih motiva u galeriji "Stara Kapetanija" od 19. do 30. avgusta 2003. Autor koncepcije je Vera Vitrović.

Slobodan Bibić predstavio se kolekcijom koju je nazvao "Četrdeset pet minuta na Dunavu", kojom je svoje nesumnjivo fotografsko znanje iskoristio za prikaz atmosfere grada na obali reke. Dunav je inspiracija i za Tanju Tomić i Aleksandra Dragutinovića čije ekspo-

nate karakteriše specifičan kolorit. Boje i eksperimentisanje s vizuelnim senzacijama jesu način na koji je Aleksandar Antić artikulisao svoj doživljaj Zemuna. Za Ivanu Masniković Antić Zemun je "atelje umetnika" i ona svoj doživljaj Zemuna prikazuje i kroz totale, ali i detalje koje povezuju specifična atmosfera i kolorit. Marjan Florešić se bavi projekcijama svetlih i bojenih površina na tamnom fonu. Njegovi noćni motivi upotpunjavaju predstavu o Zemunu kao gradu koji karakteriše njegov poseban duh, kako to vole da kažu Zemunci.

Dragoljub Tošić

Tanja Tomić Ćurić

Marjan Florešić

Aleksandar Antić

MILOŠ JURIŠIĆ "Od spomena do zaborava"

U Etnografskom muzeju u Beogradu 16. septembra otvorena je izložba "Od spomena do zaborava" Miloša Jurišića. Izložbenu postavku čini nekoliko desetina fotografija Novog groblja u Beogradu. Mala crkva sv. Nikole, kapele uglednih beogradskih porodica s vitražima ili pak nadgrobni spomenici obrasli bršljenom svojim reljefima i ispisanim porukama, kao i mnogi drugi detalji privukli su pažnju umetnikovog oka. Jurišić posetiocima daje uvid u dela nekih od naših najpoznatijih domaćih i stranih umetnika koji su vođeni svojim osećanjima stvorili na ovom mestu originalna svedočanstva kulture. Kolor fotografijama umetnik je stvorio priču o Novom groblju, na kojem se prepliću prolaznost i večnost, spomen i zaborav.

Jelena Matić

DRAGAN S. TANASIJEVIĆ Galerija Singidunum

Dragan S. Tanasijević jedan je od onih fotografa za kojeg srpski srednjovekovni manastiri odavno predstavljaju predmet interesovanja. To potvrđuje i njegova izložba u Galeriji Singidunum u Knez Mihailovoj pod nazivom "Ukrštanje – odnos horizontale – vertikale u večnosti", na kojoj je predstavio tridesetak panoramskih fotografija manastira Hilandara i njegove okoline. Hodajući starim putevima koji vode do manastira, Tanasijević objektivom prelazi preko svetogorskih brda, staza i raskršća. Na kraju puta pogled zaustavlja na hilendarskim zidinama, porti, monasima čiji je život predan Bogu, ispunjen molitvom i tišinom. Na njegovim fotografijama gotovo da nema ničeg što bi moglo da naruši mir, sklad i lepotu prikazanog mesta. Izložba je trajala do 19. septembra.

Jelena Matić

FOTO-KINO SAVEZ VOJVODINE

Andrija Kasom

U galeriji Foto-kino i video saveza Vojvodine u Novom Sadu, u ulici Nikole Pašića 34, od 2. do 25. septembra 2003. održana je izložba crnogorskog fotografa Andrije Kasoma pod nazivom "(Ne)otkrivena ljepota II". Rodom s Cetinja, umetničkom fotografijom bavi se desetak godina. Ovo je njegova treća samostalna izložba, a učestvovao je i na nekoliko grupnih izložbi u zemlji i osvojio prvo mesto na međunarodnom foto-konkursu "Crna Gora 2001". Ovom izložbom koja se tesno nadovezuje na izložbu "(Ne)otkrivena ljepota I" u Kulturnom centru Bara, Andrija Kasom Novosađanima daruje jedan intimni pogled na pomalo skrivenu, nekomerijalizovanu sliku Crne Gore, punu mirnoće i privatnosti, sastavljanu kroz dugi niz godina posmatranja i strpljivog fotografisanja. Instiktivnim osećanjem sopstvenog okruženja doneo je Novosađanima autentičnu atmosferu crnogorskog predela.

Radomir – Masha Dikosavljević

Darko Dozet

U galeriji Foto-kino i video saveza Vojvodine, u Novom Sadu, 29. septembra otvorena je izložba fotoreportera Tanjuga Darka Dozeta pod nazivom "Koreni duše". Pokrovitelj izložbe je Koordinacioni centar Vlade Srbije za Kosovo i Metohiju. Reč je o svojevrsnom, višeslojnom i duboko emotivnom fotoreporterskom "zapisu u 60 slika" iz Gračanice, Dečana, Pečke patrijaršije, Prizrena, Cernice, Velike Hoće i drugih srpskih enklava u južnoj pokrajini, koje je Dozet obilazio tokom protekle četiri godine. Na fotografijama su prikazane svakodnevne ljudske radosti i strepnje, dečje igre i nestaluci, domaćinski poslovi i brige... Međutim, na Dozetovim fotografijama su i lica koja govore o strahovima i očajanju, ranjeni i oskrnavljeni hramovi, uništene knjige starostavne, namršteni tuđi vojnici... Izložbu "Koreni duše" otvorilo je četrdesetero dece iz Orahovca i Velike Hoće, "junaka" Dozetovih slika, i Njegovo preosveštenstvo episkop bački dr Irinej Bulović. Posle Novog Sada izložba će biti postavljena u Kosovskoj Mitrovici, Beogradu i drugim gradovima u Srbiji.

DEJAN MITROVIĆ "Glumci koje sam voleo"

Već smo pisali da Dejan Mitrović, foto-reporter Redakcije za publicitet TV programa Radio-televizije Beograd, trideset godina snima glumce u dramama i serijama koje realizuje Televizija i da je priredio izložbu njihovih portreta. Međutim, izložba koja je 2. septembra otvorena u kući Đure Jakšića specifična je po tome što su na njoj portreti samo glumaca koji više nisu među živima. Tih glumaca više nema među živima, ali njihovi likovi ostaju trajni zahvaljujući fotografijama Dejana Mitrovića. Ozbiljno, nenametljivo, poštujući ličnosti glumaca i njihovu umetnost, projektujući duhovnost svojih modela, ali i svoju, Dejan Mitrović je stvorio impresivnu galeriju likova za pamćenje, sećanje, za deo istorije naše kulture i umetnosti – konstatovano je u recenziji izložbe. Posebna vrednost ovog projekta jeste fotomonografija s reprodukcijama svih pedeset izloženih portreta. Uz svaki portret je tekst Feliksa Pašića, sažeta studija s najvažnijim podacima i izvanrednim zapažanjima o ljudskim i umetničkim osobenostima glumaca.

Dragoljub Tošić

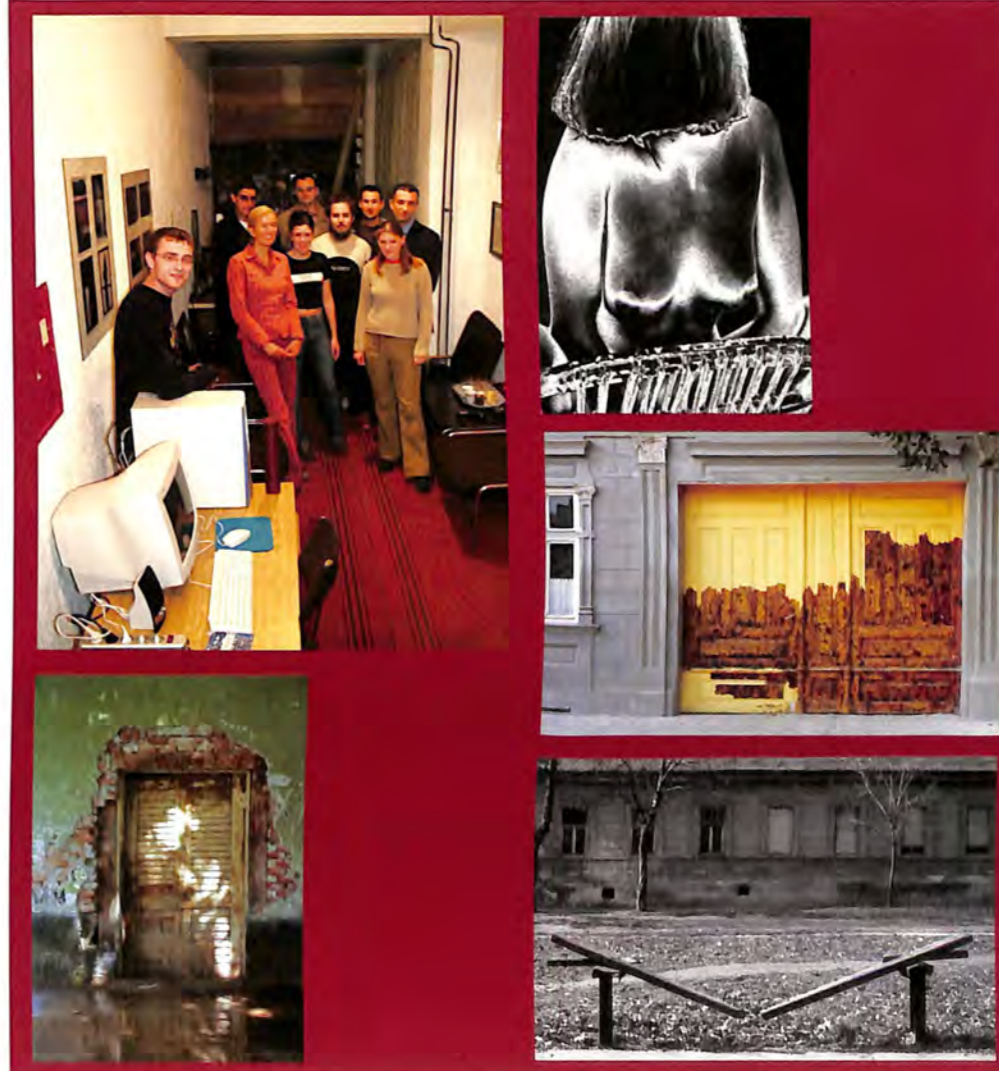
Dragan Milunović

Dragan Milunović rođen je 1957. godine u Kragujevcu, gde živi i radi. Završio je tehničku školu. Fotografijom se bavi od 1982. godine. Kao član FKK "Kragujevac" učestvovao je na mnogim izložbama u zemlji i inostranstvu. Sadržaj izložbe od blizu 50 fotografija tematski je posvećen relativno malom prostoru koji u centru Kragujevca zahvata jezero Bujanj. Višegodišnje snimanje biljnog i životinjskog sveta na jezeru, beleženje promena i ljudskog uticaja na jezero posle nekoliko godina nametnulo je samo po sebi daleko širi i opštiji okvir od onog koji se danas nameće našoj civilizaciji, a to je odnos čoveka i prirode koja ga okružuje, sa svim interakcijama koje u ovim složenim uslovima postoje.

Grupa ANASTAS

Art grupa Anastas, koju sačinjavaju mladi iz Kovina i okolnih mesta, održala je svoju drugu izložbu. Prva postavka bila je u Foto-galeriji Centra za kulturu Kovin, u kojoj se i dalje svakog meseca održava barem jedna izložba fotografija. Izložbu je pratio katalog s CD-om na kome je prezentacija radova s izložbe, a i onih koji jednostavno nisu stali u prostor Galerije. Nakon dve godine rada pod nadzorom Milana Živkovića, vidljiv je znatan napredak uprkos svim teškoćama na koje mladi nailaze u svom radu. Jedan deo tih teškoća prevaziđen je ovih dana zahvaljujući razumevanju Pokrajinskog sekretarijata za omladinu i sport, čija je delegacija posetila ovu grupu u njenom radnom prostoru i tom prilikom mladim fotografima uručen je računar koji će zajedno s film skenerom koji su dobili od Centra za kulturu i materijalom koji je obezbedila Prva mesna zajednica iz Kovina i te kako podstaći dalji rad ove grupe mladih umetnika. Mladi su najviše bili oduševljeni idejom da naprave seriju izložbi po Vojvodini i na taj način dodatno promovišu fotografiju i njen značaj u životu i radu mladih.

STANKO KOSTIĆ – muzej u Smederevu

Izložba fotografija Stanka Kostića o starim zanatima, običajima i starom graditeljstvu u dolini Mlave u okviru programa Smederevske jeseni održava se od 25. 9. do 25.10. 2003. godine. Već pet godina Stanko Kostić sistematski snima i izlaže motive svog rodnog kraja, Braničevskog okruga. Nakon više samostalnih izložbi, od kojih je poslednja bila u Varšavi, ponovo su njegove fotografije pred našom publikom. Tako je u zanimljive programe ovogodišnje Smederevske jeseni ponovo uvršćena fotografija. Stankova izložba sastoji se od nekoliko tematskih celina: stari zanati, stara arhitektura, ljudi za vreme obavljanja svakodnevnih poslova i upoznavanja običaja i klasični portreti. Deo izložbe posvećen je i prirodi Braničevskog okruga.

D. Tošić

IZLOŽBE PAUNOVO PERO

U Gospođincima je od 29. do 30. avgusta 2003. godine održan Šesti međunarodni festival fotografije i filma "Paunovo pero". Ovaj već tradicionalni godišnji festival je pored tema vašari, pijace i dućani, koja odgovara temi godišnje knjige PČESE, od ove godine imao i temu pejzaž, ravnica i život na njoj. Odziv autora na ovogodišnji konkurs bio je veći nego ikada: 658 fotografija, 297 na temu vašari i 361 na temu ravnica (od 82 autora); 346 slajdova, 124 na temu vašari i 222 na temu ravnica (od 30 autora); 73 digitalne fotografije, 28 na temu vašari i 25 na temu ravnica; 60 sepia fotografija koje su dostavili kolekcionari; 24 filma i video-zapisa, od kojih je odabrano 15 za zvaničnu selekciju (a žiri je za zvanično prikazivanje odabrao osam). Od 15 filmova i video-zapisa 7 je na temu vašari, a 8 na temu ravnica.

Nagrade za fotografiju na temu "vašari" (pijace i dućani) osvojili su: (ZPP- zlatno Paunovo pero) Vlado Njaradi iz Vrbasa, (SPP) Marjan Urekar iz Novog Sada i Branislav Brkić iz Beograda, (BPP) Miloš Ćurić iz Novog Sada, Jovan Vajdl iz Novog Sada i Božana Marinček iz Beograda. Nagrade za kolekciju na istu temu osvojili su: (ZPP-kolekcija) Dragiša Medenica iz Valjeva, (SPP-kolekcija) Aleksandar Malešević iz Indije, (BPP-kolekcija) Ana Lazukić iz Petrovaradina. Nagrade za slajdove na temu "vašari" dobili su: (ZPP-kolekcija) Milica Stevanović iz Niša, (SPP-kolekcija) Stevan Lazukić iz Petrovaradina i Božana Marinček iz Beograda, (BPP-kolekcija) Boban Đorđević iz Niša, Milan Marković iz Valjeva i Živorad Banović iz Novog Sada.

Nagrade za fotografiju na temu "ravnica" osvojili su: (ZPP) Ivan Pandek iz Sombora, (SPP) Miroslav Vajdl iz Novog Sada i Janez Kosmač iz Radomlja (Slovenija), (BPP) Aleksandar Ćule iz Novog Sada, Janez Bogataj iz Škofja Loke i Radimir-Maša Dikosavljević iz Novog Sada. Nagrade za kolekciju na istu temu osvojili su: (ZPP-kolekcija) Milenko Radovanov iz Vrbasa, (SPP-kolekcija) Božana Marinček iz Beograda i (BPP-kolekcija) Željko Škrbić iz Novog Sada. Dok su nagrade za slajdove na istu temu dobili: (ZPP) Dušan Seguljev iz Novog Sada, (SPP) Božidar Vitas iz Beograda, (BPP) Simon Strnad iz Sežane, Marinko Antić iz Zemuna i Zoran Medo iz Zrenjanina. Za kolekciju slajdova na temu "ravnica" nagrade Paunovo pero su primili: (ZPP-kolekcija) Stevan Lazukić iz Petrovaradina, (SPP-kolekcija) Branislav Stanković iz Sremske Mitrovice i (BPP-kolekcija) Živorad Banović iz Novog Sada.

Po prvi put dodeljene su i nagrade u posebnoj kategoriji digitalne fotografije. Zbog malog broja autora u ovoj kategoriji (profesionalci se valjda još nisu navikli na digitalce), žiri je odlučio da objedini nagrade za obe teme: (ZPP "ravnica") Branislav Brkić iz Beograda, (SPP "vašari") Ivan Tošić iz Niša i (SPP "ravnica") Milan Živković iz Kovina, (BPP "vašari") Veselin Lazić iz Novog Sada, (BPP "ravnica") Milan Marković iz Valjeva i (BPP "ravnica") Ljubomir Pajić iz Novog Sada.

Grand pri festivala za film osvojio je film "Koviljske konje šišaju" Svetlane Paroški (TVNS 2001), (ZPP "ravnica") "Blago Gojka Dimića" Radomira Grujića (TVNS 2002), zlatno Paunovo pero za temu "vašari" dobio je film "XXI vek" Milana Antića u prozvodnji pirotске škole dokumentarnog filma.

Ukoliko želite da se prijavite na mejling listu festivala "Paunovo pero", prijavite se elektronskom poštom na adresu: vlazic@polj.ns.ac.yu ili telefonom na (021) 450-609.

Milica Stevanović

Dušan Seguljev

Vlado Njaradi

Ivan Pandek

Branislav Brkić

Tijana Vuković Galerija SULUJ-a

Tijana Vuković rođena je 1979. Diplomirala je fotografiju na Fakultetu primenjenih umetnosti u Beogradu 2002. godine u klasi prof. Branimira Karanovića. Radi kao modni fotograf. U Galeriji SULUJ-a od 4. do 14. septembra održana je njena prva samostalna izložba.

"Tijana Vuković je otvorena za senzaciju, što je preduslov svakog zavodenja i samo je strateški prihvatila logiku kulturne industrije u kojoj je žena svedena na sliku. Analiza njenih portreta u vreme kada je pojam zdravlja zamenjen pojmom fitness (spremnost) u smislu konstantne sposobnosti da se samokritično ide iznad nivoa iskustva mogla bi da ukaže na njihovu aktuelnost. Ako smo postali potrošači slika, onda su Tijanine fotografije, na kojima je šminka korišćena kako bi se dosegao savremeni ideal svežine i savršenstva, sasvim spremni da budu konzumirani. Trijumf artificalnog ogleda se kroz make-up koji postaje deo igre zavodenja i omogućava transformaciju realnosti u fantaziju."

RAC TIBOR "Rockgraf Selfzin" vol.1

Trinaesta samostalna izložba zrenjaninskog fotografa Rac Tibora održana je u Galeriji "Devetnaest stepenika" pod nazivom "Rockgraf Selfzin" vol.1. Na preko 20 crno-belih i kolor fotografija prikazane su vodeće pop i rok ličnosti s domaće scene u neformalnim situacijama (Partibrejkers, Eva Braun, Love Hunters, Boye, Električni orgazam, Neočekivana sila, Obojeni program). Ipak, glavna sfera interesovanja ovog mladog autora jesu "Pseudofashion" fotografije po pristupu i maniru vrlo slične onima iz magazina *I-D*, *Dazed & Confused*, *Vogue* Italija, po uzoru na klasike kao što su Newton, Beaton, Sieff, Araki.

GALERIJA ARTGET

"Otvori prozor"

Od 1. do 31. avgusta u Galeriji Artget prikazana je izložba kolor fotografija u selekciji Marije Ćirić pod nazivom "Otvori prozor". Na izložbi su predstavljene kolor fotografije čije autorke pripadaju mladoj generaciji umetničke scene: Ana Adamović, Paula Miklošević, Tijana Pakić, Jolanda Ognjanović. Kroz fotografiju umetnice nam na različite načine daju svoje viđenje sveta intime, indetiteta i sveta kulture. U svet intime i traženja svojeg Ja zalazi Paula Miklošević serijom autoportreta, Tijana Pakić koja fotografišući sestru bliznakinju takođe traga za sopstvenim indentitetom. Veliki printovi Ane Adamović donose neko novo shvatanje jednog intimnog prostora na primerima kupatila. Jolanda Ognjanović dokumentarnim fotografijama pak istražuje svet kulture u prizorima naše svakodnevice.

Ana Adamović

Dunavska konferencija

Svečanim otvaranjem u galeriji Kulturnog centra Beograd 17. septembra otpočela je druga po redu internacionalna dunavska konferencija umetnosti i kulture. Ova manifestacija održava se po principu da jedna zemlja bude domaćin, a druga gost. Na ovogodišnjoj konferenciji našoj zemlji pripala je uloga domaćina, a Austriji gosta. Pod sloganom "Veza" u beogradskim galerijama kao što su Dom omladine, Remont, Kulturni centar Beograd, Salon Muzeja savremene umetnosti predstavljen je veliki broj radova domaćih i austrijskih umetnika aktuelne umetničke scene. Iz oblasti savremene fotografije prikazani su radovi: Talent Factory, Dejana

Margherita Spilutini

Wolfgang Thaler

Grbe, Wolfgang Thaler, Mirjane Đorđević, Uroša Đurića, Gerharda Grosa, Konstance Rum. U manifestaciju su uključena još dva veoma slična projekta. Prvi čine dve izložbe u Galeriji Paleta i Konaku kneginje Ljubice fotoreportera *Sterna* Mihalja Moldvaja "Dunavnom uzvodno u Evropu". Izložbe fotografija snimljene u deset zemalja kroz koje protiče ova reka pripremio je Imre Szabo. Druga izložba kustosa Milanke Todić pod nazivom "Lični pogledi" predstavljena je u Galeriji Artget. Prikazani su radovi Renate Bret, Lea Kandla, Helmuta i Johane Kandl, Pola Alberta Lejtnera i Margarete Spilutini. Kako u katalogu stoji, izložba nema nameru da ponudi zvanični presek aktuelne fotografske scene Beča, već da predstavi nekoliko različitih interpretacija vidljivog sveta u kojima se jezikom fotografske slike artikulišu individualne umetničke ispovedi.

Priredila: Jelena Matić

"Kroz američki zapad" – DRAGIŠA MEDENICA

Dragiša Medenica, poznati valjevski fotograf, na Tešnjarskim večerima predstavio se izložbom kolor fotografija "Kroz američki zapad" nastalih tokom njegovog boravka u SAD. Izložbu je otvorio Ričard Mej, ataše za kulturu Američke ambasade u Beogradu, koja je pomogla u štampanju kataloga i samoj pripremi izložbe. Na 79 fotografija, prikazanih ovom prilikom, koje istinito beleže američku kulturu, tradiciju, geografiju, etnologiju, kao i svakodnevnice tokove života Medenica je posmatraču pružio mogućnost da američki zapad, koji smo znali pretežno iz filmova, sada upoznamo na jedan drugačiji način, obeležen pogledom autora koji već decenijama misli i osećanja izražava fotografijom, vredno i uspešno.

IZLOŽBE PLANINSKA FOTOGRAFIJA U RAVNICI

Dvadeset prva međunarodna izložba planinske fotografije i dijapozitiva

Izložbe planinske fotografije jedan su od načina negovanja tradicionalnog druženja planinara s fotografijom i svojevrsna popularizacija planinarstva, negovanja ljubavi prema prirodi i ekološkog vaspitanja mladih. Izložba u Bačkoj Topoli nastavak je lepe tradicije ove vrste stvaralaštva. Njeno prerastanje u međunarodnu izložbu, pre nekoliko godina, samo je dokaz pravog opredeljenja organizatora. Za ovogodišnju izložbu stiglo je 334 fotografije od 68 autora i 218 dijapozitiva od 38 autora. Žiri u sastavu: Branislav Brkić (Beograd), Zoran Pavlović (Beograd) i Šandor Lukač (Novi Sad) za izlaganje odabrao je 122 fotografije od 50 autora i 86 dijapozitiva od 27 autora. Izložba je otvorena 10. oktobra u ART Gallery u Bačkoj Topoli.

Prva nagrada u kolekciji dijapozitiva: Matej Rupel

Prva nagrada dijapozitiva pojedinačno: Damir Gizdavić

Treća nagrada dijapozitiva pojedinačno: Drago Kuralt

Druga nagrada dijapozitiva pojedinačno: Vinko Lavtžar

Prva nagrada fotografija: Božana Marinček

REX – "Civili u uniformi"

Od 15. do 30. septembra u Kulturnom centru B92 – REX prikazana je izložba "Civili u uniformi". Printovi, video-radovi i fotografije čine sastavni deo projekta koji se odvijao u nekoliko faza tokom 2002. i 2003. godine okupivši studente fotografije iz Srbije (Fakultet primenjenih umetnosti, BK Akademija) i Holandije (Akademija u Bredi). Glavni inicijatori bili su: Marina Dokmanović, Jeroen de Vries, Bas Vroege. Pored Bertien van Manen koja je poznati holandski fotograf i glavna mentorka ovog projekta, učestvovali su i Aleksandrija Ajduković,

Paula Miklošević, Frank Kok, Karin Krijgsman, Dušica Dražić, Jovana Mirković, Kim Wolthof, Awoiska van der Molen, Ivan Petrović i Dorothee Meyer. Polazna tačka u realizaciji ideje bio je konkurs na temu "Odnos ličnih ubeđenja i javne uloge pojedinca u poslednjoj deceniji 20. veka". Radovi se više-manje bave sudbinama običnih građana koji su silom prilika postali svedoci, žrtve ratova i društvenih sukoba. Izložba, praćena dobro opremljenim katalogom, svoju premijeru doživela je u maju u Holandiji.

Jelena Matić

2003/84 19em Salon d' Art Photographique - Saulge
 CP: Sekcija: 1; T: slobodna
 PAR: Ujedinjena Evropa 6 evra, Ostali 7 (klubovi 15 evra /18 USD) ili 24 CRI
 INFO: Club Video de Saulge
 M. Yves Laurencier
 6, Rue de la Vergnade
 F-86500 Saulge / France
 e-mail: familylo@club-internet.fr
CLO: 25. 10. 2003.
JUR: 1. 11. 2003.
NOT: 9. 11. 2003.
EXH: 8. 11. 2003.
RET: 6. 12. 2003.
CAT: NS

2003/085 Biennale du Diaporama de Meyrin
 CP: Sekcija: 2; T: slobodna
 PAR: Besplatno
 INFO: Club d' Activites Photo de Mayrin
 M. Gerard Hoiler
 Case Postale 101
 CH-1217 Meyrin 1 / Suisse
 e-mail: capm@club/association.ch
CLO: 25. 10. 2003.
JUR: 14. 11. 2003.
NOT: 15. 11. 2003.
EXH: 14. 11. 2003.
RET: 21. 11. 2003.
CAT: AV

2003/116 Čovek i nafta
 M/CP/CS: Sekcija: 6; T: slobodna i čovek i nafta; Stariji ljudi, opšta + kreativnost (maks. 800 x 600 piksela)
 PAR: Slobodno
 INFO: Foto-kino klub "Bušać", NIS-Naftagas
 Živorad Banović
 Narodnog fronta 12
 YU-21186 Novi Sad
CLO: 31. 10. 2003.
JUR: 7. 11. 2003.
NOT: 24. 11. 2003.
EXH: 25. 11. 2003.
RET: 30. 3. 2004.
CAT: NS

2003/119 2nd Yildiz Technical University International Photography Exhibition
 M/CP: Sekcija: 2; T: manipulirana i digitalna fotografija
 PAR: Za učesnike iz naše zemlje nema prijavne takse
 INFO: 2nd Yildiz Technical University
 Mr. Mehmet Bayhan
 Sanat ve Tasarim fakultesi – Besikats
 TR-34349 Istanbul / Turquie
CLO: 24. 10. 2003.
JUR: 31. 10. 2003.
NOT: 7. 11. 2003.
EXH: 16. 12. 2003.
RET: 29. 1. 2004.
CAT: ****

2003/120 29th Smethwick International Exhibition
 M/CP/CS: Sekcija: 6; T: slobodna
 PAR: USD 8, slajdovi USD 10/ sekcija fotografija (svaka sekcija + USD 5 ili 6)
 INFO: Smethwick Photographic Society
 Mr Roger Parry
 25, Wentwork Park Avenue
 GBH-B17 9Q4 Harborne, Birmingham,
 Grande Bretagne
 e-mail: rogerparry@harborne99.freemove.co.uk
 http://www.theoldschoolhouse.com
CLO: 21. 11. 2003.
JUR: 28. 11. 2003.
NOT: 5. 12. 2003.
EXH: 3. 1. 2004.
RET: 23. 1. 2004.
CAT: ***

2003/123 11. Internationale Fotosalon "The Golden"
 MP/CP/CS: T: slobodna, eksperiment, potfolio
 PAR: USD 15 – 40 za 1 do 6 sekcija
 INFO: "Region Syd", Denmark
 Mr Freddie Hansen
 Horsebjergvej 14
 DK-4700 Naestved / Denmark
 e-mail: freddie@mail1.stofanet.dk
CLO: 8. 11. 2003.
JUR: 14. 11. 2003.
NOT: 1. 12. 2003.
EXH: 3. 1. 2004.
RET: 23. 5. 2004.
CAT: *****

M = monohromne	PJ = fotožurnalizam	RET = vraćanje radova	NAT = priroda	JUR = žiriranje
CP = kolor papir	PT = foto-putovanje	CLO = poslednji dan za prijem	DIG = digitalna	??? = nije navedeno
CS = kolor slajdovi	AV = audio-vizuelna	PAR = prijavna taksa	CAT = kvalitet kataloga	RG/GR = redukcija za grupe
EXH = dan otvaranja	T = tema	AM = povratak avionom	NS = novi salon	
AD = adresa	NOT = obaveštenje	NAT = priroda	- = besplatno	

. radio
 . web
 . televizija

veliki grad
 ne bi bio veliki
 bez

b92.net

Fotografska zaostavština**BRANIBORA DEBELJKOVIĆA**

Dušan Debeljković, sin Branibora Debeljkovića, ispunio je očevu želju da se njegova zaostavština čuva u Narodnoj biblioteci Srbije kako bi se dalje proučavala i popularizirala srpska fotografija. Ona se sastoji od fotografija, negativa, rukopisa, kataloga i drugih dokumenata vezanih za razvoj srpske i jugoslovenske fotografije i fotografskih organizacija, od nekoliko stotina fotografskih knjiga, izložbenih kataloga domaćih i stranih, retkih starih fotoaparata i ostalog što je Debeljković decenijama prikupljao. Deo ovoga materijala Debeljković je sistematizovao pripremajući retrospektivnu izložbu i katalog koje su priredili Foto-kino klub "Čačak" i umetnička Galerija "Nadežda Petrović" iz Čačka u jesen 2001. godine. Za fotografiju je afirmativno što se fotografska zaostavština ocenjuje kao kulturno dobro izuzetne vrednosti. Dobro je i to što se ne planira samo da se čuva nego i koristi. Na primer, Narodna biblioteka Srbije izdaje reprint knjige "Stara srpska fotografija" i monografije posvećene prvoj izložbi foto-amatera Srbije 1901. godine, a objaviće se i serija razglednica s motivima Kalemegdana.

Dragoljub Tošić

PROMOCIJE REFOTO u Bugarskoj

Sredinom jula u bugarskom gradu Šumenu održana je Nacionalna umetnička kolonija na kojoj je kao gost učestvovao Milan Živković. Izuzetno zanimljivi kontakti s bugarskim umetnicima u vezi s likovnom i digitalnom umetnošću, kao i digitalnom fotografijom rezultirali su saradnjom s nekoliko institucija umetnosti i ostvarenom saradnjom na planu razmene izložbi i umetnika. U Šumenu su održane dve izložbe: prva je bila izložba fotografija "Terra cognita" Milana Živkovića, koja je održana u Galeriji Epsilon. Izložba je bila izuzetno dobro posećena, a najbrojniji posetioci bili su mladi fotografi koji su želeli da razmene iskustva i pokažu svoje radove. Tako je nakon samog otvaranja održan mali "workshop" na kome je nekoliko mladih bugarskih fotografa pokazalo svoja portfolia. U otvorenoj diskusiji dotaknuta su pitanja o pravcima i mogućnostima, kako klasičnog, tako i digitalnog pristupa fotografiji. Za vreme otvaranja održano je nekoliko multimedijalnih prezentacija: CD katalogi Foto-galerije Centra za kulturu Kovin i izložbe "Dani prirode Brestovac", prezentacija e-IDEA i Xpose festivala digitalne umetnosti. Prezentovan je rad naših fotografa pomoću: kataloga "Dani srpske fotografije u Čačku", izložbe Vojvodanske fotografije, omljičkog Žisela i drugih izložbi. Takođe, održana je i promocija časopisa REFOTO, koji je dobio sve simpatije i pohvale, pogotovu što je sličan bugarski časopis pod imenom Foto-oko prestao da izlazi. Druga izložba u Gradskoj galeriji pokazala je radove nastale na umetničkoj koloniji, a Milan Živković predstavio se digitalnim fotografijama i 3d radovima. Pozivi za održavanje "workshopa" na temu digitalne umetnosti u Plovidu, zajedničkih foto-safarija na Crnom moru i želja za daljom saradnjom jesu, u najkraćem, rezime onoga što se događalo u izuzetno gostoljubivom Šumenu.

Milan Živković

RADIONICA "Staro selo" SIROGOJNO

U organizaciji Univerziteta umetnosti iz Beograda i muzeja "Staro selo" u Sirogojnu od 16. do 27. jula održana je letnja radionica u kojoj je učestvovalo šesnaest studenata Centra za digitalnu umetnost Univerziteta umetnosti i Ateljea za fotografiju Fakulteta primenjenih umetnosti iz Beograda. Radionicu su vodili profesor Aleksandar Kajejić, profesor Branimir Karanović i asistent Lazar Pejović kao gost iz Akademije likovnih umetnosti s Cetinja. Studenti su obučavani za praktični rad na digitalnom fotoaparatu Nikon Coolpix 5000, a obradu snimljenog materijala i digitalnu animaciju izvodili su na laptop računarima, koje je za tu priliku obezbedio direktor preduzeća "Informatika a.d.". Desetodnevni program u atraktivnom ambijentu Starog sela protekao je u dobroj i kreativnoj saradnji studenata fotografije i studenata digitalne umetnosti, što je rezultiralo interesantnim CD prezentacijama na kraju radionice.

U vreme trajanja radionice u galeriji muzeja otvorena je izložba fotografija Lazara Pejovića i Voje Radonjića iz Crne Gore, koje su nastale na Durmitoru 2002. godine u vreme Međunarodne radionice "Mobil arta". Kompletni rezultati rada ove radionice biće prikazani u vidu izložbe i CD prezentacija i u Beogradu do kraja ove godine. Nova saznanja, razmena dosadašnjeg iskustva i rad u atraktivnom ambijentu i prirodi izuzetno je privlačan za mlade umetnike fotografije, što znači da ovakav oblik letnjih škola treba proširiti i na druga mesta.

Branimir Karanović

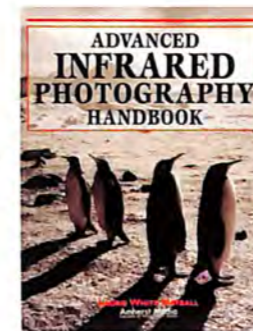
IN MEMORIAM Leni Rifenštal (1901–2003)

Jedna od najvećih režiserki dokumentarnih filmova, poslednji živi simbol nacizma, Hitlerova miljenica, omražena i hvaljena Leni Rifenštal preminula je 8. septembra 2003. u 102. godini. Leni Rifenštal rođena je 22. avgusta 1901. godine u Berlinu pod imenom Helena Berta Amalija Rifenštal. Sa svega 16 godina počinje da se bavi plesom, a nekoliko godina kasnije i glumom s vremenom, sve više je privlačilo da se nađe iza, a ne ispred kamere. Njen prvenac, film "Plava svetlost" nastao 1932. godine, doživeo je veliki uspeh. Uvidevši njen talenat, Adolf Hitler, koji je u to vreme još uvek gradi karijeru velikog vođe, uzima je za rediteljku. Godine 1934. snima dokumentarac o kongresu nacističke partije u Nimerbergu pod nazivom "Trijumf volje". Dve godine kasnije povodom Olimpijade u Berlinu snima film "Olimpija", a 1942. godine "Tifland", koji je uspela da završi mnogo godina kasnije. Posle rata napušta film i posvećuje se fotografiji. Najpoznatije delo iz ove oblasti nastalo tokom šezdesetih i sedamdesetih godina jeste fotomonografija Nubijaca u Sudanu. Osamdesetih i devedesetih godina zaljubljuje se u okean, uči ronjenje i počinje da radi podvodne fotografije. Iz ovog perioda potiče jedan od njenih poslednjih filmova – "Podvodni utisci", sniman u Indijskom okeanu. Iako se bezbroj puta nalazila na osuđeničkoj stolici, Leni Rifenštal je izbegla hajke nad nacističkim zločincima u koje su je svrstavali, jer, osim što je u filmovima glorifikovala moć arijevske rase, kao statiste uzimala je i logoraše iz Aušvica. Celog života uporno je dokazivala da su njeni filmovi poznati po, sada već istorijskim kadrovima masovnih scena, dramatici i izvanrednoj montaži, bili u službi umetnosti, a ne Trećeg rajha i mržnje.

Jelena Matić

**Hayball, Laurie White
USPEŠNA INFRACRVENA
FOTOGRAFIJA**

(Advanced Infrared Photography)
Priručnik, 122 strane s crno-belim i kolor reprodukcijama
jezik: engleski
format: 21,5 x 28 cm
povez: broširan
cena: 34,80 evra
kataloški broj: 50104 H

Izbor filma, merenje svetla, razvijanje filma itd. samo su neke od tema koje autor iscrpno obrađuje, između ostalog i s uporednim snimcima različitih vrsta i osetljivosti filma. Takođe, govori o transformaciji boje u sive vrednosti, odnosno obrađivanju u infracrvene vrednosti.

**Branislav Strugar
CRNA GORA**

Izdavačko preduzeće "STRUGAR",
Beograd
fotografije: Branislav Strugar
tekstovi: prof. dr Borislav Uskoković
i prof. dr Milenko Pasinović
CIP-Narodna biblioteka Srbije
format: 26,5 x 19,6
cena: 1.150 dinara

Iz Izdavačkog preduzeća "Strugar" dolazi nam prva knjiga iz nove serije: Turističke monografije – Crna Gora. Kombinacijom teksta i fotografija izdavač želi da zainteresovane što bolje upozna s predelima i prirodnim lepotama Crne Gore. Izvanredna fotografija autora i štampa upotpunjuju se. Autori tekstova, izvrsni poznavaoči ovih krajeva, na veoma slikovit i jednostavan, svima pristupačan način, iznose podatke i opisuju lepote ovih krajeva. Ova knjiga turistima i ljubiteljima prirode omogućava da na jednom mestu dobiju sve podatke, a fotografijama pruža zadovoljstvo u posmatranju izvanrednih pejzaža koje je snimio jedan od naših najboljih pejzažista Branislav Strugar. Izdavač se nije zadovoljio izvrsnim fotografijama pejzaža, arhitekture, spomenika i ljudi iz ovih krajeva, već je tome dodao i fotografije relikvija, fresaka, predmeta kako bi čitaocu što bolje dočarao vrednosti ovih krajeva. Svakako, ne treba zaboraviti da se pomene izvanredno likovno oblikovanje monografije, koje je doprinelo lepšem utisku koji ostavlja ova publikacija. Monografija je vredna pažnje i preporučujem je svim turistima i ljubiteljima prirode, a ponajpre fotografijama.

**Hedgecoe, John
PRAKTIČNE FOTO-VEŽBE**

(Praktische Foto-Training)
160 strana sa 200 fotografija u boji
format: 21,5 x 28 cm
cena: 29,90 evra
kataloški broj: 50107 H

Pomoću ciljano postavljenih zadataka podučava i specijalizuje osnovne tehnike fotografije. Glavne teme jesu optimalno korišćenje svetla, boje i osnove vizuelnog oblikovanja.

**Stojan Kerbler
LJUDI**

(Ljudje / People)
jezik: slovenački i prevod na engleski
156 strana, 125 crno-belih fotografija
povez: tvrd, sa zaštitnim omotom
format: 30,5 x 30,5 cm
Izdavač: DesigNovak d.o.o.,
Ljubljana
tekstovi: Marjeta Ciglenecki, Brane Kovic, Primož Lampic i Milan Pajk
izbor fotografija: Stojan Kerbler, Ranko Novak i Milan Pajk

Iz Ljubljane nam je stigla jedna reprezentativna monografija nama dobro poznatog autora i prijatelja – Stojana Kerblera. Najznačajnija fotografska dela ovog autora nastala od 1961. do 1988. godine reprodukovana su u izvrsnoj štampi. Fotografije nisu date hronološki, po vremenu nastanka, već po tematskim celinama: mladi, stariji, Haložani, deca i to uvek u ambijentu. Uz svaku fotografiju data je i godina nastanka, što omogućava čitaocu da, ukoliko želi, prati razvoj ovog autora. U monografiji su dati i iscrpni tekstovi o autoru iz pera poznatih slovenačkih poznavalaca fotografije. Poseban deo monografije sadrži biografiju, najvažnije nagrade, najvažnije samostalne izložbe, najvažnije kolektivne izložbe, izbor iz bibliografije, kao i spisak knjiga i članaka o Stojanu Kerbleru. U svakom slučaju, publikacija je vredna pažnje i s velikim zadovoljstvom preporučujem je čitaocima.

**UPUTSTVO ZA
ARHIVIRANJE FOTOGRAFIJA**

(Faustregeln fuer die Fotoarchivierung)
Autori: Sebastian Dobbrusskin, Wolfgang Hesse, Martin Jurgens, Klaus Pollmeier i Marjen Schmidt
strana: 126
format: 10,5 x 21 cm
četvrto znatno prošireno i aktualizovano izdanje
cena: 15,25 evra
kataloški broj u katalogu Lindemans: 61014 F

U ovoj knjizi objašnjena su osnovna pravila za arhiviranje fotografija i dati su primeri iz prakse.

**Mante Harald
KAKO KREATIVNO
ISKORISTITI MOTIVE**

(Motive kreativ nuetzen)
160 strana sa preko 500 fotografija u boji
format: 22 x 28 cm
cena: 45,50 evra
kataloški broj: 52023 M

Mante Harald pokušao je da kroz ovu knjigu čitaocima prenese sposobnost da od "običnih" motiva naprave neobične fotografije

Pripremio: Stevan Ristu

O tašnama, futrolama, torbama

Svetislav V. Dragović

U staro dobro vreme, kada se kupovao fotoaparata, kupovala se i tašna, odnosno futrola za njega. Ta futrola pratila je fotoaparata od početka upotrebe, pa do kraja. Situacija se u poslednje vreme nešto promenila i videćemo kako i zašto

Savremene foto-tašne odlikuju se raznolikošću oblika, veličina, materijala, boja, načina nošenja i naravno cene

Uvek spremna tašna

Naravno, ovo nije izraz koji se kod nas koristio. Mi smo govorili samo futrola ili tašna za neophodnu "odeću" fotoaparata koja ga je čuvala. Iz te futrole fotoaparata se vadio samo da bi se ubacio ili izvadio film. To je bilo sasvim normalno jer, retki su bili fotoaparati koji su koristili izmenjivu optiku i malo je bilo onih koji su posedovali dopunske objektivne. Čak i svetski fotografi, kao što je Henry Cartier-Bresson, često su snimali tzv. normalnim objektivom. Ta tašna na mnogim jezicima nazivala se "uvek spremna tašna" (engleski: "ever-ready case"; francuski: "sac toujours-prêt" ili skraćeno: "sac t. p."; nemački: "Bereitschaftstasche" – uh, kako je dugačka ta reč). Mnogi aktivni fotografi, kako amateri, tako i profesionalci, tu tašnu radije su ostavljali kod kuće. Norman Rotschild, fotograf i saradnik američkih časopisa pogrdno je zvao tu tašnu "never-ready case" (nikad spremna tašna)! Verovatno će se mnogi od vas složiti s time. Kada naide na neki motiv, fotograf bi prvo morao da otvori tašnu, zatim izvuče objektiv (ako je on bio na uvlačenje), uključi fotoaparata (ako je imao prekidač ili kočnicu), da izoštri i okine! Za to vreme motiv je mogao lepo da pobegne, da se promeni, jednostavno da više ne bude

ono što je bio pre otvaranja tašne. Osim toga, poklopac tašne često se nalazio tamo gde ne treba, naime, ispred objektivne.

Čak i po cenu da se ošteti ili pohaba, fotografi su nosili svoj fotoaparata oko vrata, bez futrole – uvek spreman za akciju.

Međutim, fotografski standard je porastao.

Pored fotoaparata trebalo je imati pri ruci i neki blic. Zatim, dopunski objektiv, širokougaoni ili teleobjektiv, pa zum, pa neki filter... Srećom, svetlomeri su se preselili u sam fotoaparata, inače je trebalo nositi i njih, a blicevi su se smanjili (od onih grdosija od pre više decenija), a, u manje profesionalnim aparatima, blic

Nekada je bilo normalno da se s fotoaparatom kupi "uvek spremna tašna". Postepeno se odustalo od takve mode i sada se fotoaparati kupuju ređe s inače skupom i "nikada spremnom" tašnom. Ipak ima fotografa koji jako vole da njihov fotoaparata ima propisnu odeću

se smestio u sam fotoaparata. Danas, praktično, osim jednog zum objektivne širokog opsega i ugrađenog blica ništa više nije potrebno za normalno snimanje.

Da budemo načisto! "Uvek spremne" tašne još postoje. Više nije u modi fotoaparata s neophodnom tašnom, ali ko hoće, može da je nabavi, ne tako jeftino, ali ih ima. One još uvek, veoma lepo, štite naš fotoaparata. Proizvođači se čak trude da, odgovarajućom konstrukcijom, omoguće da se u tašnu smesti kućište fotoaparata sa jednim od popularnih objektivne, naravno ne supertele ili telezum objektivom. Stari velikoformatni fotoaparata sa staklenim pločama u prošlosti su uvek imali tašne u kojima su se nosile uglavnom kasete s pločama ili sečenim filmom i poneki komad pribora. Zato nije bilo nimalo neprilodno da se s povećanjem broja fotografske opreme pojave i malo veće tašne za nošenje i skladištenje sve te opreme.

Fotografske tašne

Prve fotografske tašne bile su sasvim obične konstrukcije, kao i svake druge. Imale su poklopac, uglavnom jednu veliku pregradu i prednji deo malo manjeg obima, u koji su se smestili filteri, poneki film, možda i blic. Koža je bila omiljen materijal. Neke naročite prilagodjenosti foto-opremi nije bilo. Ako je neko želeo da zaštiti svoju skupocenu opremu i objektivne, morao je svaki objektiv da ubacuje u neku zasebnu futrolu. Ovim je postignuto da oprema bude pri ruci, ali se do nje nije moglo brzo doći. Ipak, lakše je bilo otvoriti futrolu

objektivne i izvaditi ga nego misliti da je baš taj objektiv koji nam u trenutku treba – ostao kod kuće!

Situacija je sada sasvim drugačija. Pojavili su se brojni proizvođači foto-tašni čija se imena nalaze na stranicama časopisa ili u cenovnicima foto-firmi: Tenba, Tamrock, Lowepro, Fotima, Samsonite itd. Sve te firme prave veoma kvalitetne foto-tašne tako da je danas najteže napraviti dobar izbor. Ako niste znali, postoji i naš proizvođač tašni čije sam proizvode video na Foto-berzi.

Šta je foto-tašna i koje uslove mora da ispuni?

Za razliku od neke obične tašne, u kojoj bi se naša oprema kotrljala nezaštićena, jedna tašna koja pretenduje da dobije naziv "fotografska" mora da poseduje sledeće osobine:

1 Da ima pregrade koje ravnomerno raspoređuju težinu opreme tako da lepo leži na ramenu, u ruci ili na leđima. Te pregrade, kao i tašna, moraju biti obložene ("tapacirane") kako bi dobro štatile opremu od udara spolja, ali i od međusobnih sudara. Ove pregrade treba da budu fleksibilne da bi se mogle prilagoditi veličini pojedinih elemenata opreme. Obično su pričvršćene za unutrašnjost tašne "velcro" vezama (popularno nazvanim čičkovicima);

2 Veličina tašne mora da odgovara količini opreme koja treba da stoji u njoj. Besmisleno je nositi veliku polupraznu tašnu ili u manju nabijati više opreme nego što u nju može da stane;

3 Podvlačim da je postojanje posebnih odeljaka preduslov da se neka tašna naziva fotografskom. Pored tih pregrada, na spoljnjem delu tašne postoje džepovi u koje se smeštaju sitniji pribor, filmovi, okidači i slično;

4 Lakoća pristupa jedna je od važnijih osobina tašne. Ne može se u odsudnom trenutku "kopati" po njoj da bi se pronašao objektiv ili šta drugo. Sve treba da bude lako dostupno, da se lako vadi i vraća na mesto. Poklopci su najčešće opremljeni zipom ili čičkom radi lakšeg otvaranja i zatvaranja;

5 Način nošenja zavisi od količine materijala koji se nalazi u tašni. Najčešće, tašne se nose preko ramena. Međutim, ako imate puno opreme, vaše rame će se pobuniti i nećete moći da nosite tešku tašnu. Iz tog razloga, za veću količinu opreme koristi se ledna torba – ruksak, koja takođe mora zadovoljiti sve prethodne uslove. Za manju količinu opreme tašna se može nositi oko pojasa, kao što se često vidi prilikom sportskih aktivnosti ili šetnje;

6 Materijal za savremene tašne obično je baziran na najlonu, često je impregniran tako da kiša i vlaga ne mogu oštetiti opremu. Neke firme proizvode potpuno hermetičke ledne torbe, koje čak mogu i da plivaju s opremom u njima. One su pogodne za vodene sportove ili rafting ako se nosi znatna količina opreme;

Uslov koji je potreban i koji tašna mora da zadovolji jeste da ima pregrade koje se pomeraju

Normalno se u sredinu stavi telo fotoaparata kao najteže, a ostala lakša oprema stavlja se sa strane. Time se postiže ravnomerno opterećenje, važno radi lakšeg nošenja tašne

7 Za putovanje avionom, kada je potrebno da se foto-oprema pošalje kao registrovan prtljag, koriste se metalni koferi koji takođe moraju imati pregrade u sebi i treba da zadovolje sve unapred navedene uslove. Kofer ima prednost zato što može da se zaključa, dok se tašne od tekstila mogu lako raseći i oprema izvaditi;

8 Tašnu treba prilagoditi opremi koja se nosi. U opisu tašni firme koriste nazive kao što je: "za kompaktne fotoaparate", "za jednookle refleksne" "za srednji format"... Podela nije baš striktna. U jednu manju tašnu može da stane jednookli refleksi fotoaparati sa jednim objektivom bez ikakvih problema. Kao što sam ranije rekao, tašna ne sme da bude ni poluprazna ni prepuna. Ako postoje situacije kada ne nosite svu opremu koju imate, onda nije loše imati jednu veću tašnu ili rucksak u kojoj se oprema čuva i po potrebi nosi i jednu manju tašnu koja bi bila pogodna za manju količinu opreme za posebne situacije.

Tašne dobrog kvaliteta nisu jeftine. Treba imati mere i nabaviti tašnu koja odgovara vrednosti foto-opreme. Nema smisla nositi jeftini fotoaparati od oko stotinu evra u tašni od isto toliko ili više evra. Međutim, nije logično uložiti puno para u skupu foto-opremu i dozvoliti da se ona vuče po neprikladnim tašnjama gde se samo oštećuje i lomi. Stoga treba imati tašnu prema opremi, kako po veličini, tako i po ceni.

Kako kupiti tašnu

Naravno, danas se mnoge stvari kupuju na nevideno, često i preko Interneta. Moje iskustvo govori da je, prilikom nabavke foto-tašne, najvažnije poneti svu opremu i pri kupovini probati kako koji komad leži. Tako-

U dovoljno veliku foto-tašnu mogu da se smeste: priličan broj objektivna, fotoaparati i ostalo. Problem nastaje kada ta tašna treba da se nosi. Ona, sa svim što se u njoj nalazi, ima 8,9 kg i vrlo je nezgrapna za nošenje. Može se nositi u autu, ali ne na ramenu. Eventualno rešenje za ovakvu opremu jeste da se stavi u ranac

de, treba probati da li je tašnu lakše nositi preko ramena ili na leđima, a ako je reč o manjim komadima, možda i na pojasu. Takođe, iz iskustva znam da tašnu ne treba kupovati kod proizvođača foto-opreme. Kada sam kupio Leica fotoaparati, stavio sam ga u Leica tašnu koja uopšte nije zadovoljavala opisane kriterijume. Osim toga, te tašne uglavnom su skuplje nego obične fotografske tašne na tržištu. Izuzetak, ali ne uvek, čine "uvek spremne" tašne, koje moraju biti prilagođene obliku fotoaparata i, ako se rešite za takvu tašnu, treba da potrošite pare za proizvod koji nosi oznaku proizvođača. To isto važi i za, tašne za pojedinačne objektivne.

Sitni trikovi koji omogućavaju da se uštedi prostor

– Na prvom mestu treba nabaviti, ako već niste dobili uz fotoaparati, poklopac kućišta fotoaparata jer fotoaparati s objektivom na sebi zauzima dosta prostora, koji se inače može bolje iskoristiti.

– Objektivni se mogu odvojeno smeštati u pregrade. Pokupio sam ideju od Leice i zalepio dva zadnja poklopca jedan za drugi, pa sam tako u jednu pregradu smeštao dva objektivna uz potpunu zaštitu da se ne sudaraju. Ukoliko želite da snimate, kućište fotoaparata lako se izvadi iz torbe i na njega se stavi objektiv koji najbolje odgovara situaciji. Kada su dva objektivna tako povezana, kod punjenja torbe odzgo, lako se mogu izvaditi i oba i onaj koji trenutno treba odvojiti od duplog poklopca.

– Senilo objektivna najčešće se može staviti na objektiv unatrag tako da ne zahteva poseban prostor. Na taj način objektiv bude malo "deblji", ali to ne smeta za pregradu koja je obično malo veća nego sâm objektiv.

– Ređe korišćeni delovi opreme, koji ipak moraju biti s opremom, kao, na primer, punjač baterije koji se priključuje u struju, mogu da se stave na manje pristupačno mesto. Isto važi za razne kablove od kojih nas, nažalost, moderna fotografija nije oslobodila.

– Stativ, takođe, treba da ima svoju tašnu, no mislim da je nepotrebno vezivati ga za glavnu tašnu s opremom. Time ta tašna postaje neprikladna za nošenje. Ako vam je stativ neophodan, nabavite neki manji model koji može da ide s opremom, a veći treba držati posebno, da ne bi smetao prilikom kretanja.

– Manju količinu filma treba držati u tašni, ali ona ipak ne treba da bude skladište. Isto to odnosi se na baterije – jedan komplet je u redu, ali više od toga treba da stoji u normalnom prtljagu prilikom putovanja.

– Profesionalci koji putuju u svojoj tašni često nose sasvim ne fotografske stvari kao što su džepni nožić, lepljiva traka, dokumenta i sli-

Dva objektivna sa splepljenim zadnjim prstenom. Prednost splepnog prstena jeste u tome što se objektivni ne pomeraju u odnosu jedan na drugi, pa se time sprečava oštećenje. Isto tako, prilikom vađenja jednom rukom izvade se oba objektivna i izabere se onaj koji treba

Kada se oprema pakuje, senilo objektivna je najbolje ako se okrene naopako, jer se na taj način malo izgubi na debljini, što je beznačajno, a dobije se na dužini

Splepljen zadnji prsten – laka operacija za izvođenje

čno. To se, naravno, ne ubraja u foto-opremu, pa će svako ponaosob rešiti šta će nositi sa sobom u svakoj situaciji.

Kako se iz napred izloženog vidi, kupovanje foto-tašne može da bude ozbiljna stvar. Svaki fotograf treba da zna šta će sve da nosi u toj tašni i da se prema tome opredeli kakva mu treba. Izbor je veliki, ali time je i muka oko izbora još veća. ■

Zaštitite Vaše najvrednije.

Najotpornije zaštitne torbe za Vašu foto i elektronsku opremu.

REFOTB

Pčinska 17, 11000 Beograd
011 2456 151, 244 7958, 244 8662
email: refotb@eunet.yu

Lowepro

Go with the Pro™
www.lowepro.com

Šta donosi napredak FOTOGRAFSKE tehnologije

Unapređenjem tehnologije dobijanje fotografije do te mere je olakšano da je dovoljno pročitati prospekt i kada se postupi po uputstvu, moguće je dobiti korektnu fotografiju, iako prethodno niste imali fotografsko iskustvo

Razna poboljšanja fotografske tehnologije, a posebno ona koja proističu iz kombinacije fotoaparata-komputer znatno menjaju ulogu i društvenu funkciju fotografije i to u više segmenata. Posledice su očigledne i vidimo ih svakodnevno: od porodične fotografije, preko novinske i raznih vidova primenjene, pa do kreativne koju možemo da pratimo na povećanom broju izložbi. Mogućnosti novih fotoaparata jesu takve da se samo postavlja pitanje kako da čovek iz silnih programa odabere ono što mu odgovara.

Za najširu upotrebu, porodičnu fotografiju i situacije koje čovek želi da zabeleži iz svakodnevnog života kao da je puno značenje dobila davna izjava koju je lansirao Kodak kada je krajem prošlog veka konstruisao svoj novi fotoaparat: "vaše je da snimate, a ostalo prepustite nama". Sada zaista ima fotoaparata kod kojih se sve svodi na posmatranje i jedino o čemu snimatelj treba da razmišlja jeste kako da ono što snima smesti u tražilo svoga fotoaparata. Laki i malih dimenzija, tako da se mogu nositi u džepu, i jednostavni za upotrebu, oni svakome omogućavaju da uvek beleži sve što ga zanima. Čak ni cene nisu visoke u odnosu na ostale troškove života. Zahvaljujući karakteristikama novih fotoaparata menja se i karakter fotografske produkcije ove vrste. Da podsetimo – stare porodične fotografije bile su statične i "nameštene". Na snimanje se išlo kod fotografa u posebnoj garderobi, s urednom frizurinom i zauzimanje su određene poze. Slično su, uglavnom, snimali i amateri jer je postupak snimanja bio spor.

Savremeni fotoaparati omogućavaju spontane, nenamene snimke, isečke iz tokova svakodnevnog života koje može svako da načini kada to poželi. Moguće je snimati sadržaje koji su ranije bili manje dostupni za fotografisanje. O osetljivosti filma, blendi i ekspoziciji, osnovnoj i dubinskoj oštini i ostalim snimateljskim elementima ne mora se razmišljati jer to reguliše fotoaparat, a osim toga, odmah možete videti rezultat vašega snimanja.

Dizajneri, arhitekta i drugi koji su koristili usluge profesionalnih fotografa u realizaciji svojih projekata sada to rade ređe jer im karakteristike novih fotoaparata omogućavaju da većinu snimanja obavljaju sami. Istina, fotoaparati za ovu kategoriju korisnika su skuplji i komplikovaniji. Međutim, proizvođači daju detaljna uputstva za upotrebu i njihovi brojni programi mogu se uspešno koristiti kao i kod ostalih savremenih uređaja, ako se čovek potruži da ih upozna. Tehnološki napredak povećao je broj korisnika fotografije koji u okviru svoje struke sada više uključuju fotografiju kao pomoćno sredstvo jer mogu sami i uvek kada im je potrebno da dobiju prihvatljive rezultate.

Profesionalna fotografija i tokovi njenog daljeg razvoja uslovljeni novim tehnologijama česta su tema razgovora profesionalaca. Ponekad se ispoljava i bojazan da će "drugi" oduzeti fotografima poslove jer se sa savremenim fotoaparatom može uspešno snimati. Smatram da za paniku nema mesta, ali da se od savremenog fotografa profesionalca traži mnogo više nego ranije. Odnosno, da široka primena fotografije u mnogim različitim oblastima ljudskog stvaralaštva i sve veća konkurencija zahtevaju da fotograf dobro poznaje svoju struku i da stalno prati njen razvoj. Novim tehnologijama poboljšane su mogućnosti za realizaciju fotografskih projekata, ali su povećani i zahtevi. Od profesionalca se traži da zna da koristi sve mogućnosti koje mu savremena tehnologija pruža, a to nije lako jer su promene tako brze da im se ljudi teško prilagođavaju i često ćete čuti da fotograf ima nekoliko meseci novi fotoaparat, a da ne zna da koristi sve njegove programe. Posebno su velike mogućnosti u onom delu gde se fotografija koristi u štampanom obliku, od brzine prenošenja slika na daljinu, pa do pripreme za štampu.

Fotografija kao način kreativnog izražavanja, kada autor koristi tehnologiju fotografije da realizuje svoju zamisao i umetnički se

iskazuje, u godinama naglog tehnološkog razvoja i napretka, pokazuje nove karakteristike i to posebno u sledeća dva segmenta. Prvo, znatno se povećava broj ljudi koji mogu kreativno da se izražavaju fotografijom i da učestvuju na izložbama jer se sada lakše i brže dolazi do fotografije koja je tehnički korektno urađena i može javno da se izloži. Naime, rad s klasičnim fotoaparatom, gde je fotograf prilikom snimanja morao sâm da podesi sve potrebne elemente, i izrada crno-bele fotografije putem mokrog postupka zahtevali su dosta znanja i veštine da bi se dobio prihvatljiv rezultat. Iz prakse znamo da je trebalo nekoliko godina da čovek radi da bi njegove fotografije mogle da budu na nivou tehničke realizacije potrebne za javno prikazivanje.

Savremeni uređaji za snimanje i izradu fotografskih izložbenih eksponata jesu takvi da čovek može i bez poznavanja fotografskog zanata da vizuelizuje svoju ideju i dođe do realizacije izložbenog eksponata na kome će iskazati ideje i likovnost. To znatno menja i ubuduće će još više menjati strukturu ljudi koji koriste fotografiju za kreativno izražavanje. To, svakako, nisu samo fotografski profesionalci već to mogu biti ljudi bilo kojih struka. Ako žele da se vizuelno iskažu, fotografija im je na raspolaganju.

Izložbe koje možemo da pratimo pokazuju da nove tehnologije utiču na promenu fotografske produkcije koja se pojavljuje na njima. Naime, ljudi drugih struka koji sve više koriste fotografiju za svoje kreativno ispoljavanje pristupaju sa svog stanovišta i zbog toga su njihove ideje, a posebno realizacija, drugačiji od načina kako postupaju školovani fotografi ili fotografi čije stvaralaštvo počiva na tradicionalnim osnovama. Oni u svoje fotografije interpoliraju iskustva svojih struka i svoje poglede koji nisu obojeni iskustvom fotografskih tradicija. Zbog toga je ta produkcija zanimljiva i raznovrsna i s manje esnafskog obeležja. Istina, ova zanimljivost počiva više na tome što pokazuje raznovrsnije poglede na život i deo globalnog stanja svesti, a u fotografskom pogledu, to jeste značajnije kao korišćenje fotografije nego kao fotografska produkcija.

U tom pogledu vidljivi su i padovi, nekad i drastični, pa se na javnoj sceni pojavljuje sve i svašta, od fotografija koje dostižu visoke domete savremene produkcije, pa do radova na kojima je vidljivo da su ih uradili početnici. No, i to je jedna od društvenih funkcija fotografije. Da ljudi osećaju zadovoljstvo stvaranja nezavisno od dometa njihovih ostvarenja. Tu je akcent na samom činu bavljenja umetnošću, a to je zahvaljujući novim tehnologijama u fotografiji sve više zastupljeno.

Dragoljub Tošić

Travel magazine

Više od tri godine
svakog meseca...

- Kako stići
- Šta poneti
- Gde odsesti
- Šta videti
- Kome se obratiti
- Koliko platiti
- U čemu uživati

Srbija i Crna Gora
Beograd / Tadeuša Koščuška 16
Tel/Fax +38111 636063, +38111 186349
Mobil +38163 398818, +38163 398828
E-mail: travelmagazine@technicom.net
www.travelmagazine.co.yu

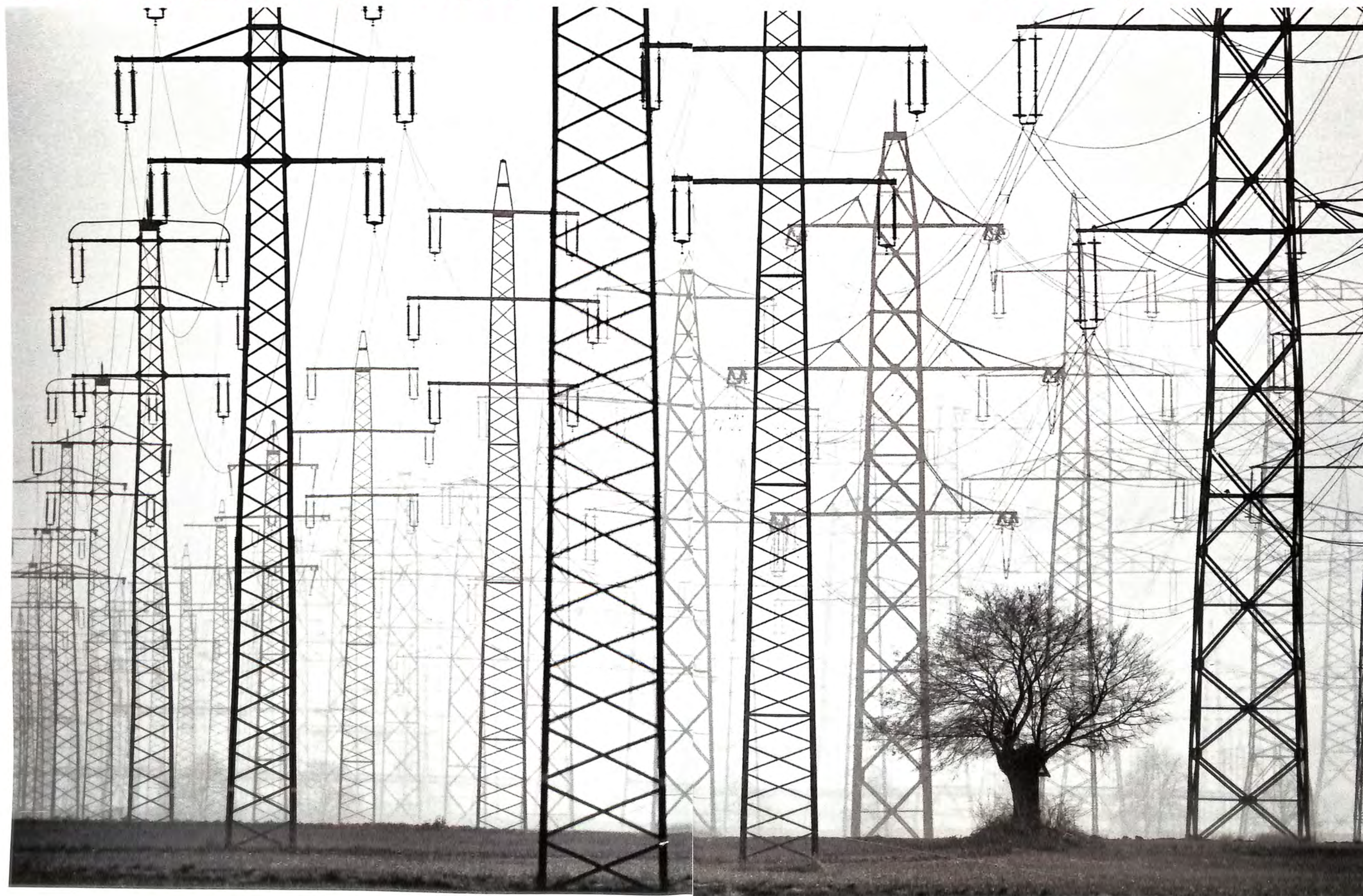
Jedini časopis o turizmu i putovanjima ove vrste u našoj zemlji...

USAMLJENI VUK

Mihály Moldvay

Tri decenije tumarao je Mihály Moldvaj (Mihály Moldvay) po celom svetu tražeći mesto "odakle sunce izlazi", gde se rađa priča. Kao usamljeni vuk prošao je kroz najneverovatnija mesta i događaje koji su obeležili, kako njegov život, tako i život svih nas. Na kraju svoje profesionalne karijere, posle mnogo gorkih iskustava i doživljaja kojima je bio svedok kaže da: "Najveća tragedija fotografskog zanata leži u tome što fotograf može samo da zabeleži ono što vidi."

© Mihály Moldvay

World Press Photo, 1984 (kategorija priroda / budućnost) – "Nemačka bez šume" (snimljeno između Kelna i Bona 1983) – nagrađena fotografija deo je reportaže pod nazivom "Budućnost Nemačke". Celu reportažu činilo je deset fotografija, od kojih je žiri izdvojio jednu i nagradio. U trenutku žiriranja Mihály je bio na zadatku i nije znao da je izdvojena samo jedna fotografija, što, kako kaže, da je znao – ne bi dozvolio, čak i po cenu da ne dobije nagradu jer mu je cela reportaža bila veoma važna

Mihalj Moldvaj na snimanju reportaže o Dunavu

© Mihály Moldvay "Masovni marš u Maroku", 1975. Više od milion Marokanaca marširalo je da preuzme Saharu od Španaca. Mihalj je došao na mesto događaja nemačkim vojnim avionom koji je doneo humanitarnu pomoć. Pilot aviona u jednom trenutku podigao je ruku da pozdravi masu i Mihalj je na jedinom snimku zabeležio ovaj gest podrške

© Mihály Moldvay "Ribar sa reke Weser", 1981. Dugo vremena Mihalj je pokušavao da snimi ovog ribara. Jednom prilikom kada ga je najzad poveo sa sobom, seo je u mali čamac koji je bio privezan za njegovu barku i čekao ovaj impresivan trenutak pri vađenju mreže kada se sjati ogroman broj galebova

Pre 34 godine Mihalj Moldvaj (Mihály Moldvay), rodom iz Mokrina, započeo je karijeru u jednom od najprestižnijih časopisa na svetu – nemačkom *Sternu*. Tamo je i ostao do prošle godine. Radeći u "zlatnom" dobu *Sterna*, Mihalj je imao tu sreću da doživi sve prednosti koje je imao fotoreporter jednog takvog časopisa. U to vreme fotoreporteri nisu razmišljali o novcu, već o priči koju će staviti na sto svog urednika. Često su odlazili na putovanje po dva-tri meseca, bio im je obezbeđen prevoz, po potrebi i avion i helikopter, plate su bile odlične, a njihovi radovi, kao i oni sami, bili su visokocenjeni. Fotoreporteri radili su kao "usamljeni vukovi" – tumarali po svetu u potrazi za dobrom pričom i, još više, za dobrom fotografijom koja će

osvanuti na duplerici najnovijeg *Sterna*. U to vreme bilo je zaposleno 24 fotografa koji su imali zadatak da, po rečima čuvenog urednika fotografije (i zamenika glavnog urednika) Rolfa Gillhausena, prikažu "ne sunce kako izlazi, već mesto gde sunce izlazi". Sa petšest fotografija morala je biti prikazana drama, kako s najudaljenijeg mesta na svetu, tako i iz susednog sela. Čovek i njegova sudbina kao centar dešavanja i, logično, razlog dešavanja, bili su neiscrpna tema ne samo za fotografe *Sterna*.

Sâm Mihalj provodio je od 260 do 280 dana na putu, što je rezultiralo brojkom od oko 14.000 negativu, a to je skoro polovina arhive *Sterna*! Obišao je skoro ceo svet, osim Južne Amerike, u čemu ga je sprečila vojna diktatura većine zemalja. Najviše je putovao i fotografisao "iza gvozdene zavese" na Istoku, jer mu, za razli-

© Mihály Moldvay "Judit Polgar", Budimpešta, 1989. Razmišljajući kako da na interesantan način snimi, inače vizuelno nezanimljiv sport kao što je šah, Mihalj se setio čuvene banje u Budimpešti u kojoj su ljudi često igrali šah u toploj vodi banjskog bazena. Mladost svetske prvakinja u šahu i neobičnost situacije učinili su ovaj snimak veoma atraktivnim (fotografija gore)

© Mihály Moldvay "Dva sata kasnije bio je mrtav", 1992. Dok je fotografisao po jednom selu za vreme suše u Somaliji, nastao je i ovaj snimak čoveka koji je dva sata nakon snimka bio mrtav (fotografija levo)

© Mihály Moldvay "Ratno stanje s Etiopijom", 1978. Sva surovost rata ogleda se u brutalnim priprema vojnika za rat u kome treba da pokažu svoju hrabrost, spremnost i patriotizam. U još gore uslove otišli su samo oni koji su prošli kroz ovu bodljivavu žicu

© Mihály Moldvay "Beograd", 1996. Ova fotografija nastala je sasvim slučajno – kaže Mihály. Zeleo je da napravi reportažu o demonstracijama u kojima bi glavni lik bio ovaj čovek s fotografije. Jedno pre podne dogovorili su snimanje i krenuli od Terazija ka Trgu republike. Ulice su pre podne bile puste, kao i za sve vreme trajanja demonstracija, da bi se po podne napunile demonstrantima. Mihály je išao malo iza njega i u jednom trenutku ugledao je ovaj kadar koji na vrlo slikovit način nosi svu simboliku vremena i događaja na ovim prostorima, koji su obeležili poslednju deceniju 20. veka

ku od fotografa sa Zapada, nije bila potrebna viza. Još jedan od razloga bilo je i razumevanje za ondašnju situaciju i bliskost mentaliteta ljudi. Mihály s vidnom nostalgijom priča o vremenu kada je njegova profesija bila sinonim za avanturu, neizvesnost, uzbuđenje, angažovanost, snalažljivost, druženje, ali isto tako i za probleme i stres jer, filmovi su morali biti u nedelju u redakciji u Hamburgu, s bilo kog kraja sveta. I pored toga, kaže da nema lepšeg zanimanja od fotoreporterstva. Danas sve izgleda drugačije, što je normalno i neminovno ali, po rečima Mihálya Moldvaja, ne uvek i dobro. *Stern* danas ima pet-šest zaposlenih fotografa. Ostali rade honorarno, što znači da njih nekoliko putuje na zadatke, a ostali donose reportaže koje su nastale o njihovom ličnom trošku. Naravno, niko ne garantuje da će im novine kupiti te reportaže. Nekadašnje poverenje između fotografa i

© Mihály Moldvay Kilometar 101, Saon, Rumunija. Monahinje pecaju ribu za svoj manastir. Manastir je osnovan u 19. veku, a danas u njemu živi 40 monahinja, od kojih najmlađa ima 19 godina (fotografija levo)

© Mihály Moldvay Kilometar 2.187, Schögen, Austrija. Ovde Dunav vijugavo teče i svojom lepotom oduzima dah putnicima koji tuda prolaze

matične kuće više ne može da opstane i njihov odnos određuje zakon tržišta. To isto tržište "krivo" je što danas mladi fotografi odlaze na dve nedelje da naprave reportažu i, logično, vraćaju se razočarani. Takođe, digitalna fotografija ubrzala je ceo proces i od fotografa se traži samo da snimi i u najkraćem roku da Internetom pošalje materijal u svoju redakciju.

© Mihály Moldvay "Kod Bihaća", 1996. Izbeglica na ničijoj zemlji između Srbije i Bosne. Čeka da ga neko poveze

"Dunavom uzvodno"

Socijalno-političke teme oduvek su najviše privlačile Mihálya Moldvaja, pa tako je i ova reportaža, pod intrigantnim nazivom "Dunavom uzvodno", nastala iz njegove težnje da da svoj komentar o bombardovanju Jugoslavije 1999. godine. Iako je za Zapad to predstavljalo lokalno područje rata, koje se ticalo samo jedne male države, ostale su nesagledive posledice na ogromno područje duž južnog toka Dunava. Na primer, porušeni mostovi presekli su

plovnost Dunava, što se katastrofalno odrazilo na život ljudi koji direktno zavise od njega, ne samo kod nas već i u Rumuniji, Bugarskoj i Ukrajini. Izlivanje nafte, od bombardovanih rafinerija, zagadilo je vodu Dunava i tako ostavilo bez hleba ogroman broj ribara kojima je to jedini prihod.

Ovaj projekat bio je lična zamisao Mihálya koji je, posle dosta teškoća, prihvatio i *Stern*. Na projektu je radio zajedno s mladim nemačkim

© Mihály Moldvay Kilometar 281, Nikopol, Bugarska. Severni vetar donosi toksične oblake amonijaka iz fabrike dubriva iz susedne Rumunije. Svi stanovnici Nikopola uvek imaju pri sebi gas-maske. Rumunske vlasti su svesne problema, ali nemaju dovoljno novca da osavremene fabriku, a njenim zatvaranjem otpustilo bi se 2.000 radnika od kojih praktično živi celo mesto (fotografija dole)

© Mihály Moldvay Kilometar 94 do 98, Ismail, Ukrajina. Iza brodogradilišta nalaze se zardali brodovi ukrajinske špediterske kompanije za prevoz robe na Dunavu. Najveći broj dereka u luci miruje od kada srušeni mostovi u Srbiji, tokom NATO bombardovanja, blokiraju put. Špediterska kompanija morala je da otpusti 13.000 radnika jer se metali, rude i žito prevoze kamionima na zapad

© Mihály Moldvay **Kilometar 131, Durgulešt, Moldavija.** Običan dan u jednoj siromašnoj zemlji

© Mihály Moldvay **Kilometar 2.850, Donaueßingen, Nemačka.** Dunav zvanično izvire u Fürstenberg parku. Jedino je ovde Dunav plav (fotografija desno)

novinarom Uli Raussom, koji je bio zaprepasčen bedom života ljudi na obalama Dunava. Mihalj je krenuo od istoka ka zapadu, od delte do izvora – “uzvodno u Evropu”, želeći na taj način da simbolično prikaže da uzvodno ništa ne ide. Posle dve godine rada i pređenih 2.860 km toka Dunava nastala je opsežna reportaža koja na veoma upečatljiv način prikazuje drastičnu razliku života na celom toku Dunava, od severa gde ljudi tretiraju Dunav kao ukras – kao sliku na zidu, do juga koji “miriše” na bedu. Od svih zemalja

© Mihály Moldvay **Kilometar 150, Rumunija, Braila.** Sva apsurdnost naziva izložbe “Dunavom uzvodno” prikazana je na ovoj uličnoj sceni

© Mihály Moldvay **Kilometar 2.112, Austrija.** Mnogi luksuzni brodovi, kao i ovaj “Dnjepar”, voze Dunavom turiste

Ukrajina je najugroženija jer se tamo sliva sva zagađena voda (iz Pančeva i Rumunije), može se čak govoriti i o ekološkoj katastrofi jer u Dunavu nema više riba, a i ptice su počele da izumiru.

Ceo projekat imali smo prilike da vidimo na izložbi u Galeriji Paleta od 17. 9. do 1.10. i Konaku knjeginje Ljubice u okviru Međunarodne dunavske konferencije za umetnost i kulturu. Ovo je prva samostalna izložba Mihalja Moldvaja jer, kako kaže, radeći kao novinski fotograf imao je izložbe svakodnevno.

Ogroman opus ovog autora ne treba mnogo komentarisati, u duhu prave novinske fotografije govori sam za sebe, a potvrda kvaliteta jeste i prestižna nagrada World Press Photo za kategoriju priroda i budućnost koju je dobio 1984. godine. Ekspresija i beskompromisni prikaz realnosti na fotografijama, u velikoj meri govore o njihovom autoru koji fotografiše srcem i misli dušom. Humanista koji je, u onom klasičnom smislu, u svemu tražio čoveka i njegovu, nažalost, uglavnom, tragičnu priču.

Ivana Brezovac

© Mihály Moldvay **Kilometar 1.330, Vukovar, Hrvatska.** Pecaroš na Dunavu čeka na svoj ulov podno baroknog zamka koji je pripadao porodici plemića (fotografija levo)

© Mihály Moldvay **Kilometar 0–7, delta Dunava, Ukrajina.** Alasi, koji su nekada lovili i po 400 tona haringe po sezoni, danas ulove samo nekih 16 tona. Uz votku i narodne pesme muškarci ovde ubijaju vreme (fotografija desno)

© Mihály Moldvay **Kilometar 18, Vilko, Ukrajina.** Ribar Aleksandar Grizanov u vožnji po delti Dunava

FOTOGRAFIJA kao informacija

Tržište ima poseban odnos i poklanja izuzetnu pažnju fotografskim projektima koji imaju specifičnu namenu i ostavljaju trajan vizuelni doživljaj na specijalizovanog gledaoca

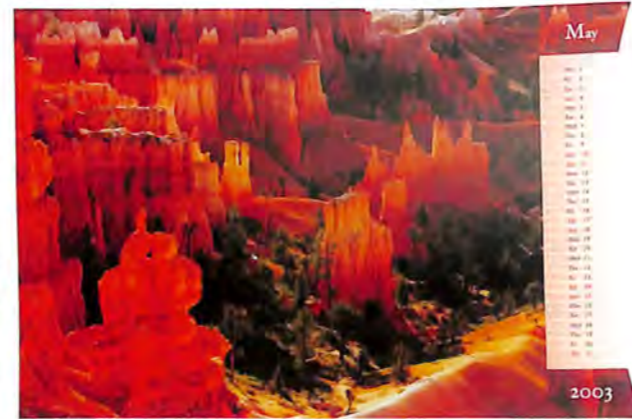
"Svaka tehnologija teži da stvori novu ljudsku sredinu" – Maršal Makluan

Na ovakvo razmišljanje navela me je vest da je u sto prvoj godini života umrla gospođa Leni Rifenthal. Ime vezano za ženu čiji smo rad kao dokumentariste do detalja proučavali na fakultetu, u okviru predavanja o dokumentarnoj fotografiji. Imao sam tad mogućnost da pogledam dokumentarne filmove koje je režirala, filmove koji su bili naručeni i realizovani uz svesrdnu pomoć samog Hitlera. To su bili filmovi čiji je cilj bio da predstave svetu novu ideju, novi poredak. "Trijumf volje" i "Olimpijada u Berlinu" najslikovitije i veoma precizno objašnjavaju kakav su svet tadašnji vlasnici moći želeli. Gledajući filmove koje je režirala i čitajući studije koje su analizirale rad ovog izuzetnog autora, ne možete da se odvojite od saznanja: kolika je moć koju poseduje fotografija. Ranije smo govorili o tome da fotografija nije slučajni pronalazak, već je "naručuje" društvo. Naručena da se viđeno pretvori u verovanje. Umnoženo, po Gutenbergovom principu, verovanje dobija neslućene mogućnosti. Dziga Vertov (ruski režiser) pokazao je da osmišljenim razmeštanjem istih slika iza kojih slede određene situacije možemo doći u različita raspoloženja, odnosno doneti različite zaključke. I tako smo se veoma brzo našli na terenu koji se zove: propaganda, u čijem okrilju fotografija ima sasvim jasne zadatke.

Uloga fotografije u štampanim medijama

Kako sada stvari stoje, čovek ipak ne može da poseduje stvarnost, mada je kroz istoriju bilo takvih pokušaja, ali može da poseduje slike. Isto tako, ne može da poseduje sadašnjost, ali može da poseduje prošlost. Fotografija omogućava konzumentu da bude na mestu ili da bude "u toku događaja" koji mu je iz bilo kog razloga nedostupan. Kako se štamparstvo razvijalo, tako se svet zadovoljavao ograničenim informacijama, u isto vreme zamrlo je pripovedanje. Povezivanjem štampane reči s odštampanom fotografijom društvo je dobilo jedan od najuticajnijih medija, masovne komunikacije. U isto vreme čovek je prestao da bude

istraživač, kao što je pre toga prestao da bude lovac. Postao je sakupljač! Postao je vlasnik nečega u čijem formiranju nije direktno učestvovao. Tako je postao privilegovani posmatrač, u širem smislu, postao je publika. Maršal Makluan kaže da je ova specifična gruba publika nastala onog trenutka kada je zahvaljujući Gutenbergovom pronalasku stvorena mogućnost da se pisana

Kalendar ambasade USA za 2003. godinu. Autor: Thomas J. Styczynski

reč umnoži pomoću pokretnog sloga. Posledice su donekle ublažene pojavom elektronskog prenošenja poruka, ali od tog trenutka čovek više nije lovac, istraživač, a po najmanje sakupljač. On je postao dobrovoljni zatvorenik čija je jedina uloga i smisao da sedi ispred osvetljenog monitora i prebira informacije iz neograničene globalne ponude. Da bismo mogli da se opredelimo između nametnutih rešenja, moramo stručno da se usavršimo kako bismo mogli da prepoznamo šta je kvalitetna informacija, a ako je u pitanju fotografija, onda to za nas ima poseban značaj.

Prema načinu prezentovanja, štampane materijale možemo da podelimo na dnevne novine, zatim na periodične i na one za koje kažemo da su višegodišnje. Uloga fotografije u dnevnim novinama jeste i koristi se izričito kao vest. Ona je osnovna informacija koja potvrđuje da se određeni događaj desio. Opisuje mesto i osnovne aktere događaja. Ostala objašnjenja nalaze se u tekstu koji prati fotografiju i obrnuto. Fotografija u dnevnim novinama traje

toliko dugo dok je ne zamene sledeće novine. U periodu posle Drugog svetskog rata zvanična dnevna štampa imala je izrazitu političku konotaciju u kojoj je uloga fotografije bila svedena na ulogu ideopoklonstva jednoj ideji, precizno ispunjavajući prostor za određene ikone. Danas, u dnevnim novinama, imamo

situaciju da se fotografija objavljuje preko cele naslovne stranice upozoravajući čitaoca da je reč o senzaciji. Analizirajući ovakva rešenja nameće se utisak da je to i jedina svrha, ostavljajući tako autora fotografije u nedoumici šta je uopšte snimio. Jer, preko tako prezentovane fotografije prelaze drugi tekstovi koji sa svojom podlogom nemaju dodirne tačke. Još teže pada činjenica da kada takve novine otvorite i potražite objašnjenje o čemu je reč, shvatite da događaj koji je zabeležen ne prelazi nivo trenutka.

Periodična štampa, s druge strane, u koju možemo da ubrojimo sve one ilustrovane časopise koji izlaze jedanput nedeljno ili mesečno, nose poseban pečat, odnosno preko naslovne strane saznajemo kojom problematikom se bave. Takvi časopisi u većini slučajeva koriste fotografiju kao osnovnu informaciju. Ako smo u prilici da analiziramo takozvanu periodičnu štampu, primetićemo da je veoma lako prepoznati kojom društvenom problematikom se bavi. Veoma lako, jer se sadržaj časopisa sim-

mr Mitar Trninić

bolizuje u jednoj jedinoj vizuelnoj komunikaciji koja prekriva celu naslovnu stranu. Urednici takvih časopisa vode računa kakva će se fotografija naći na naslovnoj strani. Modni časopisi, na primer, na naslovnoj strani nikad neće imati senzaciju, već će predstavljati glamur kao osnovni sadržaj. Postoji pravilo da specijalizovani časopisi za modu, prirodu, dizajn ili arhitekturu formiraju posebne timove fotografa koji imaju istančan kreativni odnos prema oblasti kojom se bave. Od kvaliteta tima fotografa i urednika zavisi i prolaznost, odnosno uticaj na tržištu informacija koje takva štampa pokriva.

Potrebno je da napomenem da razvoj štamparstva prati sva ona dešavanja i napore da se fotografski proces dovede do savršenstva reprodukcije, s jedne strane, a, s druge, da se štampa razvija tako da može da prihvati sve one novine koje se tiču novih načina prenosa fotografske slike, zapisa. Tržište ima poseban odnos i poklanja izuzetnu pažnju fotografskim projektima koji imaju specifičnu namenu i ostavljaju trajan vizuelni doživljaj na specijalizovanog gledaoca. Kada to kažem, pre svega imam na umu fotografske knjige i posebna izdanja koja ili nemaju precizno određeni rok za prezentaciju ili su to izdanja koja pokrivaju godinu dana kao vremenski činilac.

Našu pažnju usmerićemo ovoga puta na ovaj drugi problem, iniciraćemo priču o kalendaru.

Kalendar, zamena za nedostupno

Sistem merenja vremena kroz istoriju jedno je od najvećih uspeha u razvoju čovekove svesti. U početku, merenje je pratilo razvoj vremenskih prilika sa, na primer, radovima na polju.

Kada je čovek sebi izabrao zaštitnika, potraživši ga u svetu bogova, vremenski periodi su mogli da budu precizno podeljeni na manje, simbolizovane u imenu odgovarajućeg sveca zaštitnika. Vreme se u početku merilo (lunarim) sistemom i moglo je biti podeljeno na

Kalendar firme "Sinar" proizvođača fotografskih aparata velikog formata

mesece i dane. "Tako je čovek dobio predvidu budućnost" precizno isparcelisanu, na svaki dan. Čovek je došao u priliku da s izvesnošću prati šta će se dogoditi". Godišnja doba zamenjuju jedno drugo, a dani su postavljeni u dogovorenom nizu. "Zaštitnici" su dobili svoje dane, a njihove idealizovane predstave u vidu ikona postale su sastavni deo ilustrovanih kalendara.

Savremeni čovek, a to znači čovek koji svoje aktivnosti ostvaruje u megapolisu, okupiran

velikim brojem frustrirajućih situacija, nalazi se u prilici da ne može da reši dve najkompliciranije situacije. Ne može da se izbori s problemom korišćenja zatvorenog ili ograničenog prostora i s problemom slobodnog vremena. Izgubljeni instinkti lovca i istraživača svedeni su na nivo greha ili su potpuno ugašeni. Današnji "Japi" jeste najsurovija društvena mašina koju je čovek sam sebi podario. Zatvorenci radnih prostora, kabineta, intimnih prostorija svoju neslobodu oglašavaju upravo izborom odgovarajućih scena koje su im uskraćene i time se okružuju. Kalendar, sa slikama idealizovanog sveta, služi da zadovolji ugašene porive (lovca i istraživača) kod modernog čoveka. Odvešće vas u prostore koje nikada niste posetili; imaćete priliku da se družite s najlepšim ženama na svetu. Uz njihovu pomoć možete da sedite u okruženju najsvirepijih životinja ili da ste okruženi scenama podivljale prirode kao što su: erupcije vulkana, tajfuni ili poplave. Pred vama će se rušiti gradovi ili će se formirati novi. Moći ćete da gledate na Zemlju iz perspektive ptice ili kosmonauta.

Na kalendarima sve je moguće! Ideologija "kalendarske likovne stvarnosti" ima veoma širok spektar prezentacije osnovne koncepcije. Da bi se jedan takav likovni kompleks pripremio, potrebno je mnogo vremena. Vreme pripreme i realizacije. Naša početna želja bila je da upravo skrenemo pažnju na ovaj specifičan način fotografskih aktivnosti jer smo upravo u periodu – do Nove godine, kada se posebna pažnja poklanja realizaciji ovih publikacija.

Priču o kalendaru želeli smo da ispričamo kroz činjenice koje prate sadržaj ovog kompleksa, a ne kroz priču o grafičkom, odnosno štampanom umeću. ■

THE DIRECT-TO-VINYL OUTDOOR PRINTING SOLUTION

ENCAD VinylJet 30

WITHOUT SOLVENTS

OSNOVNO OSVETLJENJE EKSPOZICIJE moduli osvetljenja, crni i beli granični modul

Osnovno osvetljenje ekspozicije definišemo kao nivo osvetljenja odgovarajućeg intenziteta koji omogućava da, pri datoj osetljivosti foto-materijala uz odgovarajuću ekspoziciju (blenda/vreme) i način obrade materijala, dobijemo kvalitetan negativ

mr Vladimir Červenka

Kada radimo s difuznim svetlom, utvrđivanje osnovnog osvetljenja ekspozicije ne predstavlja problem – scena je osvetljena jednim nivoom osvetljenja, svi predmeti u kadru osvetljeni su podjednako, a tonški kvalitet konačne fotografije zavisi isključivo od količine svetla koju reflektuju pojedine površine. S usmerenim svetlom situacija se bitno menja, scena je osvetljena sa dva ili više nivoa osvetljenja tako da zapažamo osvetljene i neosvetljene delove rekvizite – a razlike u osvetljenju između glavnog objekta, predmeta koji ga okružuju i pozadine mogu da budu veoma velike. Osnovno osvetljenje ekspozicije merimo na čeonj strani glavnog objekta, a izmerena vrednost je polazni tehnički podatak na osnovu koga određujemo elemente ekspozicije – blendu i vreme. Ostali nivoi osvetljenja trebalo bi da budu usklađeni s rasponom tolerancije fotoosetljivog materijala.

Moduli osvetljenja

Jedan od načina na koji možemo da iskažemo ove vrednosti jeste pomoću modula osvetljenja

koji definišu relativnu jačinu drugih osvetljenja u odnosu na osnovno osvetljenje, a pomoću kojih konstatujemo koliko je određen nivo osvetljenja jačeg ili slabijeg intenziteta. Pomoću faktora površine iskazujemo relativno zacrtnje određene površine u odnosu na standardnu belu, dok putem modula osvetljenja iskazujemo relativnu jačinu nekog osvetljenja u odnosu na osnovno osvetljenje ekspozicije koje smo odredili merenjem standardne sive površine refleksi je 18%. Osnovno osvetljenje ekspozicije obeležavamo modulom 1, dok su ostali moduli veći ili manji od jedinice zbog toga što su jačeg ili slabijeg intenziteta od osnovnog osvetljenja. Tako, na primer, modul osvetljenja 2 označava duplo, a modul 4 četvorostruko jače osvetljenje od osnovnog osvetljenja, dok moduli 1/2 i 1/4 označavaju dva, odnosno četiri puta slabije osvetljenje (videti tabelu 1). Između faktora površine i modula osvetljenja postoji jednostavan odnos: površina X ima učinak ekspozicije standardne bele površine, osvetljene osnovnim osvetljenjem ekspozicije, u slučaju kada je osve-

tlimo modulom osvetljenja iste vrednosti – X. Drugim rečima: ako sivu površinu s faktorom 4 osvetlimo modulom 4, na konačnoj fotografiji ona će ispasti isto kao bela površina s faktorom 1 osvetljena osnovnim osvetljenjem ekspozicije – modul 1 ili, još jednostavnije: ako sivu površinu koja je četiri puta tamnija od bele osvetlimo 4 puta više, ona će izgledati kao "bela".

U svakodnevnoj praksi pri snimanju u realnom ambijentu utvrđujemo, na osnovu osetljivosti materijala, tehničku veličinu blende i ekspozicije, a oni inače odgovaraju raspoloživom osnovnom osvetljenju – modulu 1, dok za ostale module koji se nalaze u vidnom polju možemo samo da konstatujemo da li se uklapaju u granice tolerancije materijala. U studiju, naprotiv, svesno stvaramo svetlosne konstrukcije, radimo s modulima osvetljenja, odnosno s nivoima osvetljenja koji imaju pre svega likovnu i emocionalnu funkciju. Pomoću faktora i modula možemo da stvorimo odgovarajuću svetlosnu atmosferu ili da kontrolisano menjamo kontrast i tonalni kvalitet slike.

Učinak ekspozicije, beli i crni granični modul

Svaka osvetljena površina ima nekakav faktor površine i nekakav modul osvetljenja koji uzrokuju odgovarajuće lokalno zacrtnjenje na osetljivom materijalu. Ovo zacrtnjenje posledica je učinka ekspozicije, a njegov nivo definišemo međusobnim odnosom faktora površine i modula osvetljenja: učinak ekspozicije = faktor površine: modul osvetljenja. Ako standardnu belu površinu s faktorom 1 osvetlimo modulom 1 (osvetljenje ekspozicije), ona će imati učinak ekspozicije 1:1 = 1; ako je osvetlimo modulom 1/2 (dva puta manje), ona će imati učinak 1: 0,5 = 2; a ukoliko je osvetlimo modulom 1/8 (osam puta manje), učinak je 1:0,125 = 8. U prvom slučaju, na konačnoj fotografiji ona će biti reprodukovana kao bela, u drugom kao svetlosiva, a u trećem kao tamnosiva. Sve to pod uslovom ako smo pravilno odredili nivo osnovnog osvetljenja ekspozicije. U protivnom, dolazi do odstupanja koja moramo ispravljati u pozitivnom procesu.

Na isti način utvrđujemo učinak ekspozicija ostalih površina koje se nalaze u kadru. Ako površinu s faktorom 2 osvetlimo modulom 1/4 (dva puta tamnija od bele – četiri puta manje osvetljena), na konačnoj fotografiji ona će biti 2:0,25 = 8 puta tamnija od bele površine. Ista ta površina – faktor 2 osvetljena modulom 4 (dva puta tamnija od bele – četiri puta jače osvetljena) ima učinak ekspozicije 2:4 = 0,5, što znači da je njen učinak ekspozicije manji od 1, zbog čega će ona na fotografiji izaći "svetlija" od bele – odnosno kao prazna osnova bez ikakvih detalja. Ovdje se susrećemo sa jednom od granica raspona tolerancije fotoosetljivog materijala – praznom belom površinom bez de-

talja, dok drugu granicu čini prazna crna površina, a definišemo ih kao granične module osvetljenja i to:

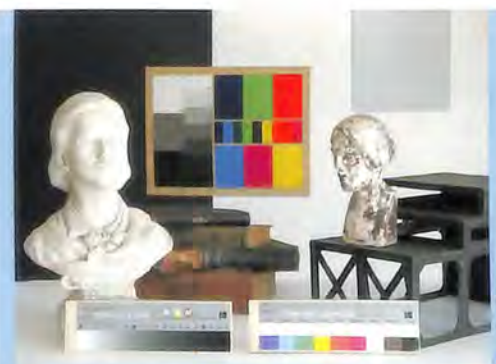
- beli granični modul osvetljenja neke površine jeste modul pri kojem je ta površina na konačnoj fotografiji za nijansu tamnija od prazne bele površine bez detalja;
- crni granični modul osvetljenja jeste modul pri kojem je data površina na fotografiji za nijansu svetlija od prazne crne površine.

Problematicu belog i crnog graničnog modula možemo da ilustrujemo na fotografiji mlade u beloj venčanici i mladoženje u crnom odelu. Materijal od kojeg je sašivena venčanica obično reflektuje više svetla od standardne bele površine i često poprma osobine sekundarnog svetlosnog izvora, dok crno odelo maksimalno upija svetlo tako da se nalazi na granicama belog i crnog modula. Promenom elemenata ekspozicije ne postizemo ništa; ako skratimo ekspoziciju, dobićemo detalje na beloj venčanici, ali ten lica će potamneti, a crno odelo postaće prazna crna površina, i obrnuto, ako je produžimo – ten će postati svetliji, odelo će dobiti detalje, ali venčanica će postati krečno bela. Problem možemo rešiti na nekoliko načina. Prvi je promena osvetljenja – s difuznim svetlom možemo smanjiti raspon nivoa osvetljenja belog i crnog graničnog modula, dosvetljavanjem crnih površina ili ublažavanjem svetla na belim površinama postizemo isti efekat, ali na taj način možemo da postupamo samo u studiju. U eksterijeru svetlosna situacija je data, a mogućnosti intervencije veoma su male (dosvetljavanje flešom ili refleksnom površinom). Zbog toga u ovom slučaju problem rešavamo korišćenjem materijala s većom osetljivošću koji imaju veći raspon tolerancije materi-

jala ili izborom odgovarajućeg načina obrade utičemo na kontrast konačne fotografije.

No, da se vratimo graničnim modulima. Beli granični modul utvrđujemo na osnovu dva pravila: 1. ako želimo da neka površina na fotografiji ima osobine "prazne bele", upotrebljavamo modul osvetljenja koji je jednak faktoru te površine ili je veći, na primer, za površinu s faktorom 4 biramo najmanje modul 4; 2. ako površina na fotografiji treba da izgleda jako osvetljena, ali ne i kao "prazna bela", ne smemo da prekoračimo beli granični modul koji možemo da izračunamo (opet matematika) tako što faktor površine podelimo s "magičnim" brojem 1,4. U našem slučaju, površinu s faktorom 4 ne smemo osvetliti jače od 4 : 1,4 = 2,85 puta. Utvrđivanje graničnog crnog modula komplikovanije je zbog toga što ne možemo da ga odredimo pomoću koeficijenta, već samo na osnovu osobina materijala. U praksi kontrolu crnog graničnog modula izvodimo vizuelno pomoću procene snimka sive skale. Na primer, ako Kodakovu sivu skalu osvetljenu osnovnim osvetljenjem ekspozicije reprodukovujemo, na finalnoj fotografiji polje s oznakom 15 treba da bude poslednje koje razlikujemo od polja s oznakom 16 (B), 17, 18 i 19 koja zastupaju praznu crnu i ne razlikuju se međusobno.

U praksi beli i crni granični modul kontrolišemo pomoću ekspozimetra (tabela 1). Ako smo konstatovali da modul 1 osnovnog osvetljenja odgovara izmerena vrednost EV broja XY, beli granični modul 4 ne sme da prekorači izmerenu veću vrednost za + 2 EV broja, a crni granični modul 1/6 manju izmerenu vrednost – 2,5 EV. Svi ostali nivoi koji imaju veću ili manju izmerenu vrednost EV zastupaju nivoe osvetljenja koji prekoračuju beli ili crni granični modul. ■

Scena je osvetljena raspršenim dnevnim desnim bočnim svetlom, senke su jedva vidljive, a tonški kvalitet slike zavisi pretežno od faktora relativnog zacrtnjenja pojedinih površina. Osnovno osvetljenje ekspozicije (modul 1) izmereno je u ravni prednjeg plana: EV br. 7 (odabrana ekspozicija 1/4 s, blenda 5,6 pri osetljivosti od 100 ASA). Bela pozadina je za nijansu slabije osvetljena: EV br. 6,5 – modul 3/4, tako da je poprimila osobine svetlosive, dok su tamnosive površine poprimile osobine graničnog crnog modula. Tonske karte u prednjem planu reprodukovane su ispravno, dok se u pozadini nijanse tamnosive slivaju s graničnom crnom

Scena je osvetljena veštački usmerenim desnim gornjim bočnim svetlom, jasno razlikujemo osvetljene i neosvetljene delove rekvizite. Osnovno osvetljenje ekspozicije (modul 1) izmereno je u ravni predmeta u prednjem planu: EV br. 10 (odabrana ekspozicija 1/15 s, bl. 8 – 100 ASA). Prednji plan i pozadina osvetljeni su različitim nivoima osvetljenja, na pozadini je izmereno 8 puta slabije svetlo – modul 1/8 (EV br. 7). Tonske karte u prednjem planu reprodukovane su ispravno, dok se na tonskoj karti u pozadini nijanse svetlo i tamno sive, kao i granične crne slivaju s praznom crnom, a bela je poprimila osobine tamnosive

Osvetljenje prednjeg plana – osnovno osvetljenje ekspozicije (modul 1) ostalo je nepromenjeno. Osvetljenje pozadine izjednačeno je s osvetljenjem prednjeg plana – takođe ima modul osvetljenja 1. Tonske karte u prednjem planu i na pozadini reprodukovane su ispravno, nema prekoračenja belog ili crnog graničnog modula

Isto kao u prethodnim slučajevima, ali osvetljenje pozadine ima modul 2, odnosno jače je od osnovnog osvetljenja (modul 1) prednjeg plana dva puta (izmereni EV br. 11). Tonske karte u prednjem planu reprodukovane su ispravno, a na tonskoj karti u pozadini jasno se vidi da je došlo do prekoračenja belog modula kod belih i svetlosivih površina, dok su crne i tamnosive površine poprimile osobine sivih površina. Siva kontrolna površina u desnom gornjem uglu sliva se s belom, a neujednačenost sivih tonova na crnoj površini levo uzrokovana je neravnomernim osvetljenjem

	Modul osvetljenja	Izmereni EV broj (blenda)	Faktor površine	Kada belu površinu osvetlimo za minus X puta (modula), ona će postati:	
Nivoi osvetljenja koji su veći od osnovnog osvetljenja	6	+ 2,5		minus	Prazna bela + 32 x
	4	+ 2	1		Granični beli modul (90%) + 24 x
	3	+ 1,5	1,5		+ 18 x
	2	+ 1	2	- 2 x	Svetlosiva + 16 x
	1/2	+ 0,5	3	- 3 x	+ 12 x
Osnovno osvetljenje ekspozicije	1	0	XY	4	- 4 x Srednjesiva (18%) + 8 x
Nivoi osvetljenja koji su manji od osnovnog osvetljenja	3/4	- 0,5	6	- 6 x	+ 6 x
	1/2	- 1	8	- 8 x	+ 4 x
	1/3	- 1,5	12	- 12 x	+ 3 x
	1/4	- 2	16	- 16 x	+ 2 x
	1/6	- 2,5	24	- 24 x	Granični crni modul
	1/8	- 3	32	- 32 x	Prazna crna plus

SADRŽAJ

fotografije

Fotografija kao vizuelna komunikacija jeste naziv foto-škole u kojoj pišem. U tom nazivu krije se suština i, da tako kažem, razlog postojanja ove rubrike. Ključna reč jeste KOMUNIKACIJA. U dosadašnjim tekstovima često sam naglašavala od kolikog je značaja uspešna komunikacija između vaše fotografije i gledaoca i zbog toga smo proučavali načine kako se ona postiže. Iako se mnogima od vas ta "razglabanja" o formi, linijama, proporciji, ritmu... ne čine od velike važnosti, ona su, u stvari, deo fotografskog zanata u jednakoj meri kao i samo fotografisanje. Možemo ga nazvati teorijskim delom zanata. Zašto pomijem zanat kada većina vas gleda na fotografiju kao umetnost ili nešto slično? Fotografija nije nastala kao nova grana umetnosti. Ona je posledica težnji da se realnost, svet, život ... prikaže i zabeleži na što verniji način. Njen cilj bio je da što vernije i što jednostavnije prenese informacije. Dakle, njen cilj bio je da KOMUNICIRA!

U časopisu *Galaksija* iz 1992. godine pronašla sam veoma zanimljivo poređenje: "Da bi život bio moguć, potrebno je da se celokupna genetska poruka kao nosilac naslednih osobina jedinke, besprekorno prenese u toku ćelijskih deoba. Kod svih živih bića, ova poruka nalazi se zapisana u vidu koda u molekulu DNK unutar hromozoma. U strukturi ovog molekula postoji dvostruka spirala, pri čemu je svaka od njih komplementarna s onom drugom, snabdevena istom genetskom informacijom, baš kao što negativ i pozitiv jedne fotografije predstavljaju istu stvar." Isto kao što spirale DNK moraju savršeno tačno da prenesu informaciju, tako i fotografija (njen sadržaj) mora biti savršeno jasna i čitljiva publici kojoj je namenjena. To je osnova uspešne komunikacije!

Kada se kaže komunikacija, većina vas automatski pomisli na govor jer nam se on čini kao najjednostavniji i najčešći. U neku ruku to jeste tačno, ali iz vrlo sužene perspektive gledanja na celu problematiku. Na planeti Zemlji verovatno se govori nekoliko hiljada jezika, ili bar dijalekata, a većina nas služi se jednim, dva ... maksimalno tri jezika. Priznaćete, retki su oni koji govore pet – šest i više jezika, a sve jezike sveta ne govori niko. To je nemoguće! Izgleda da je ta "najjednostavnija" komunikacija – govor, najkomplicovanija. Naravno, ovde imam na umu komunikaciju na "globalnom" nivou,

odnosno komunikaciju kroz medije koja ukida geografske, jezičke i socijalne granice. Osnovne informacije koje se tiču svakodnevnog života relativno lako prenećete svima oko sebe, pa čak i onima koji ne govore vaš jezik jer vam tu u velikoj meri pomažu govor tela i izraz lica. Mada svi volimo da mislimo o sebi kao o potpuno jedinstvenom biću, što u suštini i jesmo, neke stvari radimo potpuno isto kao što je: pijenje vode – kada smo žedni; zevanje – kada nam se spava; smejanje – kada nam je lepo... Možemo reći da to spada u osnove naše komunikacije, od kojih su mnoge na nivou "animalne" komunikacije. Isto tako, razvili smo i mnogo savršenije i naprednije načine komuniciranja od samog govora. Naravno, reč je o slici i to nepokretnoj, koja htela ne htela prenosi ogroman broj informacija. Iako sam malopre osnovnu komunikaciju svela na nivo animalne, ona je apsolutno neophodna da bi kompleksnost komunikacije slikom dostigla jedan globalni nivo, odnosno, da oformi svoj univerzalni jezik koji će razumeti svi ljudi širom naše planete. Zamislite samo koliko je reči potrebno da se napiše o životu dece u nekom sirotištu ili na ulici, a dovoljan je samo jedan pogled deteta s dobre dokumentarne fotografije, pa da vidite i razumete sav njegov bol i nesreću. Isto tako, i jedan osmeh preneće vam nečiju radost, opuštenost, uživanje, sreću ...

Do sada smo proučavali estetske elemente fotografije koje, možemo nazvati azbukom fotografije, i, kroz dizajn, naučili smo kako da ih organizujemo da bismo postigli što bolju komunikaciju s gledaocem. Zaključili smo da estetski elementi deluju na NESVESNOM nivou na gledaoce, što znači da ih oni automatski apsorbuju i reprodukuju po određenim zakonitostima koji su zajednički za sve vizuelne umetnosti. Elementi dizajna – proporcija, balans, ritam ... određuju na PODSVESNOM nivou kako ćemo "pročitati" određenu fotografiju, kakav će ona utisak ostaviti na nas. Kroz dizajn saznajemo u kakvom su odnosu elementi i koncept fotografije i na koji način mi, kao gledaoci, treba da ih primimo. Takođe, saznajemo na koji način autor fotografije "vidi celu stvar". Sve ovo postaje potpuno besmisleno ili irelevantno ako ta ista fotografija nema "šta da kaže", tj. nema nikakav smisao, osim da vizuelno zabeleži određeni subjekat ili objekat. Kada fotografija, pored dobro upotrebljenih estetskih elemenata i dizajna, nosi neku ideju, pečat

U čuvenoj knjizi "Camera Lucida" Roland Barthes opisuje kako posle majčine smrti pokušava da "prepozna" njen lik u gomili fotografija koje su ostale iza nje. Iako sve one nose prilično vernu informaciju o njegovoj majci, samo na jednoj, čak veoma staroj gde je ona još devojčica, on "prepoznaje" njen lik, onakav kakvog ga i on pamti. Ta fotografija SADRŽALA je ono nešto, esenciju, suštinu, karakter ... lika koji mu je bio toliko drag

njenog autora, misao, osećanje ... onda ulazimo u sferu kreativnog izražavanja koje možemo nazvati kreativna fotografija.

Kreativna i dokumentarna fotografija

Svaka fotografija može biti ili postati kreativna (umetnička) u zavisnosti od ideje autora. Ona mora da predstavlja jedinstvenu ličnu viziju ili doživljaj, tj. njegovu vizuelnu percepciju koja prevazilazi ustaljeno, već viđeno mišljenje i gledanje. Sve ovo čini jednu fotografiju kreativnom bez obzira na to da li je dokumentarna, modna, primenjena, naučna ... Naravno, različite oblasti fotografije suštinski se razlikuju po svojoj nameni, možemo reći i upotrebnoj vrednosti, za razliku od kreativne fotografije koja to ne mora da poseduje.

No, da se vratimo na početak. Cela ova priča započeta je da bi se objasnila reč komunikacija. Osnova fotografije jeste u tome da prenese određenu informaciju, tj. da komunicira. Ona mora da poseduje određeni SADRŽAJ, a razlika jeste samo u tome s kakvom namerom je taj sadržaj nastao. Kreativna fotografija teži da "prevaziđe" realnost i prezentuje neko "naše" viđenje u koje želimo da "uvučemo" i gledaoca. Za razliku od toga, dokumentarna fotografija teži da prezentuje realnost i da dostigne što veću neposrednost između fotoaparata, subjekta snimanja i gledaoca. Znači, u kreativnoj fotografiji koristimo fotoaparat da bismo izdvojili, promenili, prevazišli, dok u dokumentarnoj fotografiji koristimo fotoaparat kao sredstvo beleženja (dokumentovanja).

Ali, bez obzira na to da li je fotografija kreativna ili dokumentarna ili kombinacija obe, gledalac želi da zna O ČEMU je ta fotografija – šta je njen SADRŽAJ. Ako fotografija nema u sebi ništa smisljeno, ona neće komunicirati. Iz želje i potrebe za tom komunikacijom gledalac podsvesno postavlja šest pitanja na koje fotografija treba da mu da odgovore. To su: KO, ŠTA, GDE, KAKO, ZAŠTO I KADA? Možda vam ova pitanja izgledaju nevažno i suviše "prsto", ali ona su polazište za analiziranje kompleksnosti (ili nekompleksnosti) vaše fotografije. Ako vi kao autori fotografija postanete stalno svesni ovih pitanja i odgovora koje one treba da daju, vaše fotografije ispuniće svoju osnovnu funkciju, počće da KOMUNICIRAJU. ■

Mi štampamo ... i REFOTO

Godina jubileja

Stojkov

Digitalni put do savršenog tela

Retuš u digitalnoj laboratoriji

Milan Živković

Verovatno ste primetili gledajući fotografije po raznim časopisima da su modeli bilo na modnim ili akt fotografijama jednostavno savršeni. Na njihovom telu nema nijednog ožiljka, mladeža ili nabora na koži. Deo uspeha za tako savršene fotografije leži pre svega u veštini šminkera koji prikrivaju nedostatke i to je ono što bismo nazvali retušem objekta pre snimanja. Sve što možete da uradite pre samog snimanja primenite jer ćete sebi olakšati rad na doterivanju slike u digitalnoj laboratoriji. Ono što smo sada raditi u stvari je primena svih postupaka obrade slike kojih ćemo se do sada dotakli. Videćete da ćemo za postizanje istog cilja paralelno koristiti nekoliko alata, zaobilazeći na taj način pojedine nedostatke ili ubrzavajući sâm rad. Za početak, pogledajmo dobro fotografiju i razmislimo šta bismo želeli da promenimo. Model na slici je obuven, ima puno mladeža na leđima i tragove sunčanja. Zid i pozadina slike su tamni, a pregibi na kolenima i laktovima prejaki.

1 Odvajanje modela od pozadine

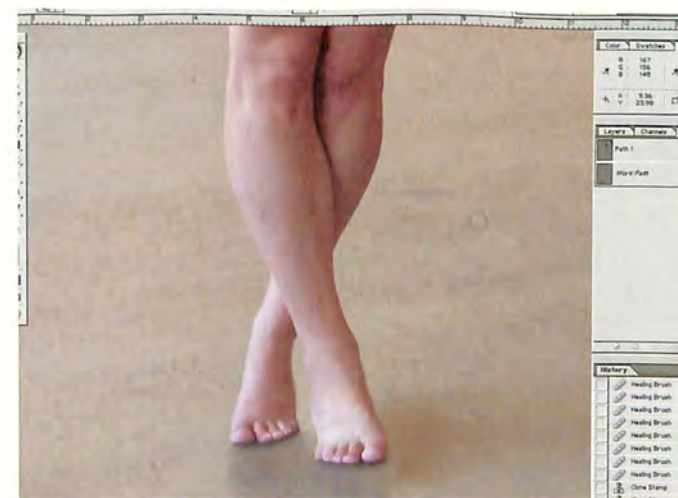
Da bismo obezbedili udoban i brz dalji rad, potrebno je napraviti selekciju koja odvaja model od ostatka slike. Za taj posao iskoristićemo tri alatke – Magic Wand – automatsko selektovanje tamo gde nam to površine dozvoljavaju, na primer, zid u samoj sredini između modela i njenog odraza. (Postoji još jedan izuzetno brz i efikasan način, a to je korišćenje grafičke table i magnetnog lasa uz uključenu opciju Pen Pressure). Dobijenu selekciju obradimo koristeći opcije Select Modify > Smooth, Expand ili Contract. Opciju Feather iskoristićemo kasnije.

2 Oduzimanje i dodavanje selekcije

Zatim selekciju sačuvamo: Select > Save Selection i nastavimo dalje. Sledeću dobijenu selekciju takođe sačuvamo, ali ne kao novu, nego već u postojeću koristeći opciju Add to Selection. Na isti način možete dobijenu selekciju i oduzeti od postojeće. Tamo gde je automatsko selektovanje teško, koristićemo Pen Tool i od dobijenih Pathova takođe praviti selekcije koje ćemo dodavati ili oduzimati od sačuvane. Tako smo dobili selekciju koja će nam omogućiti dve odvojene površine tokom rada: model i pozadinu.

4 "Izuvanje" modela

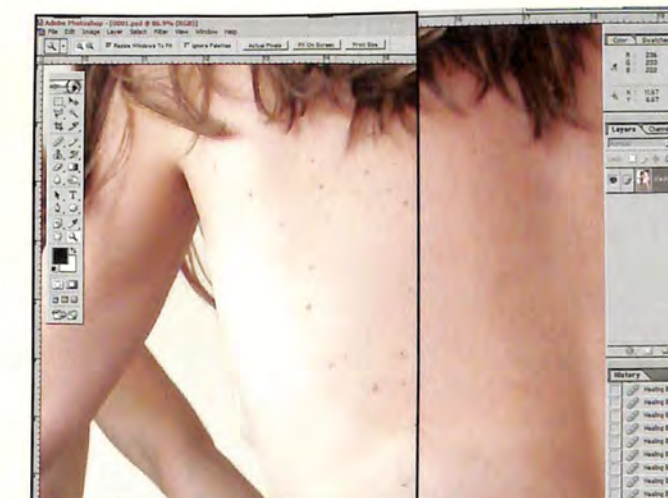
Sledeći korak je retuš cipela. Za taj posao Pen Toolom napravimo preciznu selekciju oko nogu i koristeći obe alatke: Stamp Tool i Healing Brush, uklonimo obuću. Vodite računa da sve što uradite kloniranjem s jedne strane selekcije uradite i s druge, što znači da za vreme rada invertujete selekciju (Select > Inverse ili Shift+Ctrl+I). Na taj način svaki vaš potez biće dovoljno precizan i samim tim i manje primetan. Dok je još uvek aktivna, invertovaćemo selekciju i Brush Toolom dodati senku ispod stopala.

3 Uklanjanje nepotrebnih delova

Sada možemo da krenemo s eliminiranjem nepotrebnih detalja kao što su, na primer, cevi na zidu. Ukoliko pokušamo da taj posao radimo koristeći samo alatku Healing Brush, zbog specifičnog načina na koji ona radi klonirani delovi slike biće razliveni. Zato ćemo prvo za takva područja iskoristiti Stamp Tool i onda ih fino doterati. Lajsna na zidu takođe je uklonjena tako što smo napravili novu selekciju za taj deo slike, a zatim učitali našu selekciju uz opciju Subtract from Selection. Posebnu pažnju posvetićemo području oko kose i koristiti samo Stamp Tool.

5 Koža kao somot

Sada prelazimo na retuširanje nedostataka na telu modela. Kao što vidite, na leđima je puno pega i mladeža koje jednostavno uklonimo upotrebom alatke Healing Brush. Možete da primetite koliko je korisna upotreba ove alatke koja radi tako što klonira delove slike koje automatski prilagođava po teksturi, osvetljenosti i kontrastu površini na koju se kopira. Ova alatka takođe ima podršku za opcije koje dobijate koristeći grafičku tablu – promenu veličine alatke jačim pritiskom na tablu, i obrnuto.

6 Skidanje "loše" boje u senci

Delovi slike u senci imaju dosta žute boje koja deluje nepravilno, pa ćemo ih korigovati. Selektovaćemo taj deo slike i iskoristiti opciju Image Adjust > Selective Colors. Zatim ćemo te delove fino doterati alatom Healing Brush, pazeći samo da pri tom da ne kloniramo pogrešnu teksturu.

7 Naglašavanje detalja

Iskoristićemo alatu Burn Tool da intenziviramo boje na grudima. Ovaj alat pod nazivom Toning Tool sastoji se iz dva dela – Dodge Toola i Burning Toola. Princip rada identičan je radu u klasičnoj laboratoriji kada se pojedini delovi na slici zaklanjaju da bi ostali svetliji u odnosu na ostatak slike ili dosvetljavaju da bi ih potamneli. Opcije koje možete menjati da biste fino kontrolisali svoj rad jesu Opacity, Flow, Strength i Exposure.

8 Finalizacija i "farbanje" kože

Na kraju, finalizujemo retuš fotografije tako što pravimo tri nova Layera – jedan koji ćemo ispuniti bojom zida koju odredimo pipetom (Eye Dropper Tool). I ovde ćemo iskoristiti naše selekcije da boja ne bi prešla preko tela modela i poda. Istom sloju odredimo nivo transparentnosti koji nam se čini podesnim. Nakon spajanja dva vezana sloja (Layer) s podlogom (Background) komandom Layer > Merge Linked, drugi sloj s aktiviranom selekcijom polako bojimo svetlom bojom kože, koju takođe odredimo pipetom. Postupak je sličan nanošenju pudera na telo modela. Treći sloj bojimo belom bojom koristeći Brush Tool (B) i na taj način izvlačimo svetle partije s leve strane tela. Naravno da ćemo tokom rada kontrolisati naše alate putem opcija Opacity i Flow i uključene opcije Airbrush. Na kraju smo uklonili i lančić na vratu.

9 Sloj na sloj

Iako smo u toku rada vodili računa da ne preteramo, ipak je deo plastičnosti tela nestao, a mi smo sliku spustili i završili. Zato imamo sliku kojom smo i započeli rad. Prvo ćemo gotovu sliku pretvoriti ponovo u sloj tako što dva puta kliknemo na layer Background, a zatim ispod tog sloja podmetnemo originalnu sliku. Polako brišemo gumicom sloj u kome je završena slika na mestima koja su izgubila plastičnost i vraćamo im trodimenzionalnost koja se još uvek nalazi na neretuširanoj slici. Na taj način smo uradili finalnu korekciju i došli do zaista završene fotografije.

Šta smo još mogli da uradimo: kada smo napravili prvu selekciju, mogli smo da potpuno promenimo pozadinu slike i ubacimo drugu. Mogli smo da odvojimo model od šipke i odraza i da zatim uklonimo šipku, a odraz pretvorimo u zatalasanu površinu vode koju dodiruje ruka modela... Mogućnosti su, kao i uvek, ograničene samo vašom maštom – zato smislite šta želite i smelo se upustite u avanturu digitalne laboratorije. Fotografi su decenijama maštali o mogućnostima koje su sada izuzetno lako ostvarive, zašto ih ne iskoristiti?

PC DVD

Prvo računarsko
DVD izdanje u zemlji

Gigabajti besplatnog softvera

Velika kolekcija open source, public domain
i shareware softvera
plus Elektronsko izdanje časopisa "PC"

Hitovi kolekcije:

Mandrake Linux 9.1
OpenOffice.Org
Ulean PhotoImpact
FileMaker Pro
Abyy FineReader OCR
VMWare
Mrežna rešenja za firme
SoundForge
Internet Klijenti
DVD, DivX i MP3 plejeri
Antivirus i firewall programi...

Mandrake Linux 9.1 - kompletna distribucija i
uputstvo za instalaciju

OpenOffice.org za Linux i Windows

Public domain i shareware programi za vaš PC

Service Pack-ovi za Windows 2000/XP, Office XP,
Photoshop, CorelDraw...

Uputstva za prilagođavanje softvera
domaćim uslovima

Multimedijalni i zabavni sadržaji

DVD
ROM
plus

Elektronsko izdanje časopisa "PC"

Prvih 85 brojeva vodećeg domaćeg računarskog časopisa.
Tekstovi iz svih brojeva u PDF i HTML formatu.
Indeksi po brojevima, autorima i ključnim rečima **plus** adresar računarskih firmi.
Fleksibilan mehanizam za pretraživanje teksta uz zadavanje osnovnih ili kompleksnih upita.

knjiga

DTP za poslovne korisnike

Bojan Stojanović i Darko Staničić

Detaljan priručnik koji će vam pomoći da obrađujete i množavate tekst u firmi.
Upotreba programa CorelDRAW, QuarkXPress, Adobe Photoshop i Adobe Illustrator.
Obrada fotografija.

Prilagođavanje softvera domaćim uslovima.

plus

Uz knjigu dobijate CD ROM pun demo programa i vrednih DTP alata

Potražite porudžbenicu na **pretplatnom kartonu**, poručite na www.pcpres.co.yu/DVD
i www.pcpres.co.yu/DTP ili u našoj Redakciji:

PC Press, Dositejeva 51, Beograd, tel: 011/181-526 i 187-742, e-mail pc@pcpress.co.yu

©ZIP ZAP communications

Poslednjih decenija dvadesetog veka bili smo svedoci naglog razvoja digitalne tehnike. Ono što je započeto s usavršavanjem, minijaturizacijom i prodorom personalnih računara u gotovo sve domene života, nastavilo se brzim usavršavanjem perifernih uređaja. Prvi komercijalni prodor digitalne tehnike u svet fotografije desio se početkom devedesetih godina prošlog veka. Verujem da, iako

skromni, ovi počeci nisu nikoga ostavili ravnodušnim. Pogotovo ne one koji su za fotografiju vezani svojom profesijom.

Ipak, odnos prema upotrebi digitalnog medija u fotografskoj praksi ostao je i dalje ambivalentan kod takozvanih "fotografa tradicionalista" (među koje i sebe ubrajam). Fotografski materijal se uvođenjem novih tehnologija u poslednjih nekoliko godina bitno usavršio, kako pozitiv, tako i negativ materijal. Napravljen je vidljiv napredak u pogledu skoro svih telemetrijskih vrednosti, u pogledu rezolucije, zrnatosti, separacije i zasićenosti boje. S obzirom na to, za mene je izbor bio jasan. Kada nam je potreban vrhunski kvalitet, naročito pri snimanju arhitekture, enterijera, kod studijske fotografije itd., klasični fotografski materijali i takozvani fotoaparati "velikog formata" ostali su neprikosnoveni.

Za sve koji su sa zanimanjem pratili razvoj digitalne tehnike bilo je pitanje vremena kada će "dečje bolesti", kao što su neprecizno razlaganje boja, mala rezolucija snimljene slike, vezanost za računar, relativno spora komunikacija i transfer snimljenih podataka i najčešće astronomski skupa i glomazna oprema, postati deo prošlosti. Čini se da su nam poslednjih nekoliko god-

ina najzad donele veliki pomak u tom smeru. Smešteni u kućišta poznatih proizvođača maloformatnih fotoaparata, digitalni fotoaparati postali su brži, lakši i precizniji, a od prošle godine i finansijski dostupni široj fotografskoj populaciji. Mogućnost da fotografski zapis bude odmah pregledan, analiziran, spreman za upotrebu, sigurno pohranjen ili rekordnom brzinom poslat u bilo koji deo sveta tolika je prednost nad

klasičnim fotografskim postupcima da rad s digitalnom opremom za mnoge fotografe, posebno za profesionalce, polako ali sigurno postaje imperativ. Upravo to je i mene navelo da ispitam i u praksi sagledam istinske mogućnosti ove, uistinu neobične fotografske "alatke".

Prva prava mogućnost ukazala mi se krajem prošle godine kada me je poznata reklamna agencija ZIP ZAP Communications iz Makedonije angažovala da učestvujem u projektu izrade 12 strana za godišnji kalendar Skopske filijale firme AKZENT MEDIA.

AKZENT MEDIA jeste najuspešnija kompanija u domenu advertajzinga i iznajmljivanja reklamnih površina na teritoriji cele Makedonije. Kao svaka kompanija koja drži do svog korporativnog imidža, od ove godine AKZENT MEDIA odlučila je ne samo da predstavi svoj novi imidž nego da promoviše jedan potpuno različit, kreativni pristup u oblasti dizajna i advertajzinga. AKZENT MEDIA tim povodom angažovala je advertajzing agenciju ZIP ZAP Communications, koja je već više puta dokazala svoj kvalitet i kreativnost u oblasti korporativnog imidža, dajući joj pri tome potpunu slobodu u koncipiranju i osmišljavanju dizajna ovog kalendara. Kreativni tim Agencije odlučio se da kretanje bude osnovni vizuel-

akzent media

april

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 | 2003

BRANGJOLICA VLAHO

Na kraju svake godine, za fotografe se otvara mogućnost jedinstvene prezentacije njihovog rada – kroz kalendare. S obzirom na to da se nalazimo u periodu godine kada ta tema postaje aktuelna, odlučili smo da vam, u ovom broju, predstavimo dva fotografa koji su ovom zadatku pristupili izuzetno profesionalno, naravno, svako kroz svoju sferu interesovanja i kreativnog izražavanja. Vlaho Brangjolica, fotograf iz Skoplja, ispričao nam je o nesvakidašnjoj saradnji između naručioca posla – kalendara i njegovog kreativnog tima, koja je rezultirala veoma zanimljivim i originalnim projektom

Digitalni put do kalendara

ni element koji se kao "lajtmotiv" provlači kroz svih 12 priča. Kretanje, i to sleva nadesno, nije slučajno odabrano jer upravo to je osnovni funkcionalni element koji postoji u logu i time definiše vizuelni identitet firme AKZENT MEDIA. Tako je kretanje udesno postalo kreativna energija ili osnovni kompozicioni element koji određuje ne samo narativni momenat nego i vizuelni jezik koji je korišćen da se ispričaju ove male fotografske priče.

Moji klijenti postavili su mi, na prvi pogled, neobične uslove! Nije me zbulila samo kratkoća roka u kome je sav materijal trebalo da bude snimljen već i preciznost zadatka koji mi je bio poveren. Prikazane su mi ne samo fotografije, kao objašnjenje za izgled i atmosferu koju je trebalo da dočaram, već i sasvim precizni crteži svakog elementa u zamišljenoj fotografiji, njihove pozicije, izgled tela modela... To je išlo do toga da su položaj objekta ili količina "motion blura" koji je trebalo dočarati kretanjem objekta sleva nadesno bili strogo definisani. Čak su u nekim slučajevima određeni delovi jednog istog tela ili delovi objekta koji se kreću morali biti potpuno oštri, a neki potpuno ili samo delimično "blurovani" (razoštreni). Zaključio sam da se to bezbolno, brzo i u velikoj meri, hirurški precizno, može postići samo upotrebom digitalne tehnike.

Izazov je bio potpun jer je to bio prvi godišnji kalendar koncipiran i sniman isključivo u digitalnoj tehnici.

Za uspeh ovog projekta zaslužan je ceo kreativni tim koji je radio na koncepciji i realizaciji ovog kalendara. Njegovi članovi bili su: Sarović Staša – art director, Pavković Božo – creative director, Ignjatov Goran – stylist i make up, Marković Dušan – production manager, Sarović Aleksandra – production assistant.

Kao fotograf imam potpuno poverenje u kvalitet Nikon proizvoda i na moje zadovoljstvo koristim ih skoro dvadesetak godina. Razmišljao sam o fotoaparatu Nikon D-100, ali sticajem više okolnosti, a pre svega zbog ljubavnosti predstavnika korporacije FUJI u Skoplju, probno snimanje ipak je počelo fotoaparatom Fuji FinePix S2 Pro. Koristio sam Nikon optiku, objektivne od 20, 28, 50 i 85 mm.

Mogu da preporučim da, ako imate mogućnosti, snimate s maksimalnom izlaznom rezolucijom od 12 megapiksela jer je interna interpolacija na zavidnom nivou. Pri tome, ako vam rasveta i koncepcija to dozvoljavaju, ne prelazite postavku osetljivosti senzora od 200 ISO. Dobar prenosni računar (lap-top), kao i dodatna memorijska kartica od jednog gigabajta u potpunosti će vam olakšati život, naročito kada snimate maksimalnom rezolucijom. Obavezno je nošenje naponskog AC-DC

akzent media | july | 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 | 2003

akzent media | september | 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 | 2003

adaptera i više pakovanja (3 do 4 punjivih baterija – dobro napunjenih na 1.800 mAh) na teren, dok po mom iskustvu fotoaparat može da radi bez dve litijumske baterije smeštene u dršci fotoaparata, ali samo u slučaju da se one potpuno odstrane iz kućišta.

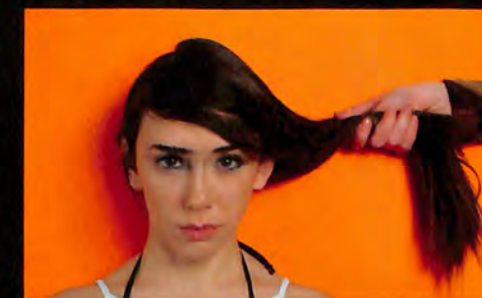
Biografija

Rastao sam u kreativnom okruženju porodice poznatog kompozitora Ljubomira i balerine Vere Brangjolica, što je svakako uticalo na to da se veoma rano okrenem vizuelnim umetnostima, dizajnu i arhitekturi, a kasnije, na Likovnoj akademiji u Skoplju i grafičkim umetnostima. Snažno izražena autodidaktička nota i neprestana težnja za samopotvrđivanjem kroz usavršavanje rezultiralo je time da u ranom dobu počnem da se bavim fotografijom, a da to postepeno od hobija preraste u moju profesiju. Tako je moj osmogodišnji boravak u Austriji, a konačno i magisterijum postao moguć jer sam se sve to vreme isključivo profesionalno bavio fotografijom. Na početku sam radio u studiju ALPENLAND, gospodina Haranda, a kasnije kao samostalni fotograf. Mogao bih reći da nisam specijalizovan i vezan za određeni stil ili tip fotografije. Prihvatom pro-

fesionalni izazov gotovo svakog zadatka koji se preda mnom postavi, tako da sam se uspešno bavio snimanjem arhitekture, portretne fotografije, pozorišne, reklamne i table top, pejzažne i "lajf" ili dokumentarne fotografije.

Priznanja i pohvale nisu izostali, a o tome govore i samostalne izložbe koje su po pravilu bile osmišljene i organizovane kao rezultat visoke ocene kvaliteta radova u okviru projekata na kojima sam radio (Ministarstvo za kulturu, Unicef, MCMS, Fondacija Soroš, IOM i Evropska agencija za rekonstrukciju). Po pravilu, sâm sebi sam najveći kritičar i retko sam u potpunosti zadovoljan rezultatima svoga rada. Kad je moja profesija u pitanju, postajem veoma pragmatičan. Uvek "samo-analiziram" moje radove, tražim tehničke greške ili stilske nedoslednosti, trudeći se da ta nova saznanja kasnije ugradim u moje sledeće radove.

Eto, posle skoro 30 godina još uvek iskreno smatram da je bavljenje fotografijom velika čast i privilegija. Dobro je što posle toliko godina provedenih zajedno fotografija još uvek ume da me "zavede" i dok joj se prepuštam, ne štedim ni svoje telo, ni svoj um, ni svoju tehniku. ■

Samostalni projekat Ljubiše Tešića – kalendar o automobilima i lepim ženama odražava novi stil života, nove estetske poglede gde sve mora da bude savršeno

Ljubiša Tešić

Difuzna oblačnog neba odlično je poslužila za snimanje ovog srebrnog modela BMW. Sportski model automobila naglašen je dodatom pozadinom koja svojom apstraktnošću ne remeti ovaj lepi spoj "brze mašine" koja bi savršeno pristajala savremenoj poslovnoj ženi

© Ljubiša Tešić

KALENDARSKI SIGNALI

Žena i automobil važna su muška tema čija su glavna obeležja – lepota i ljubav. Čovek je najčešće zaljubljen u ženu ili automobil, retko u oboje istovremeno jer se prava ljubav ne deli! Fotograf Ljubiša Tešić ovoj temi daje uzvišeni značaj. Na njegovim fotografijama automobili su u prvom planu, a lepe devojke su nešto kao "mis pratilje" lepotanu četvorotočkašu. Cela

fotografska kompozicija toj lepoti daje blistavost i sjaj, kako se retko sreće na običnim fotografijama. Ali, ni Ljubiša Tešić nije običan fotograf. Iako je pre gotovo dve decenije ušao u svet fotografije kao samouk, upornim radom sticao je znanja iz ove oblasti, pratio sve novine, tehnološke i tehničke, stalno tragao za novim izazovima, držeći se devise da bez pravog alata nema zanata. Stoga je tehnicima pridavao veliki značaj, a ona je, kako sam ističe, u velikoj meri zaslužna što je u obradi fotografije dostigao visoke domete. Specijalnost su mu industrijska i studijska fotografija. Pretežno radi prospekte, reklamne kataloge, kalendare, bilborde. Za kolekciju fotografija "Automobili i devojke", koje objavljujemo u ovom broju, Ljubiša Tešić pripremao se mesec i po dana. On jednostavno ne voli da improvizuje, smatra da je priprema

najvažniji deo ovog posla, a realizacija je stvar iskustva i rutine. Tako on radi od dana kada je 1988. godine osnovao studio za reklamnu fotografiju i kada se među prvima upoznao s Photoshopom i njegovim mogućnostima za obradu fotografije. O tome kazuje i podatak da je s Photoshop programom krenuo od broja 1.01 (sada je taj broj 7.0), da sam osmišljava i doraduje fotografije, da se u ovom poslu ravna s vrhunskim majstorima. Ističe da mu je mnogo pomogla višegodišnja saradnja sa štamparijama gde je stekao dragocena iskustva za svoju opredeljenost za reklamnu i industrijsku fotografiju. Prepoznatljiv je kvalitet njegovih fotografija, nameštaja, hrane, stakla, kristala gde se potvrđuje autorovo uveravanje da je za dobro urađenu fotografiju najvažnija dobra priprema.

Međutim, nije uvek jednostavna ta priprema: automobil i žena, lepota i ljubav ne mogu tek tako da se ukomponuju. To je ovaj četrdesetdvogodišnjak, rodom iz Bajine Bašte, shvatio kada je učestvovao u fotografskoj radionici "Rene Staud" u Štutgartu na snimanju automobila i modela, i kada se upoznao sa svim "cakama" u ovoj vrsti posla. Fotograf jednostavno – smatra Tešić – mora da se ponaša kao reditelj u pozorištu kada bira glumce za pojedine uloge i kada tačno zna za koju ulogu koji glumci odgovaraju. Dakle, treba odabrati automobil po atraktivnosti, popularnosti i naročito po vizuelnom izgledu i uz svaki od tih modela postaviti devojku kojoj po karakteru, tenu, boji kose i stasu odgovara pojedini model automobila. A onda počinje snimanje koje se obavlja napolju, u eksterijeru. Većina ovih automobila snimljena je u Karting centru I, II, III u Železniku gde je korišćeno dnevno svetlo, ali i fleš rasveta. Korišćene su sve prednosti dnevnog svetla: od difuze oblačnog neba, do tople atmosfere večernjeg sunca. Na ovim

© Ljubiša Tešić

© Ljubiša Tešić

© Ljubiša Tešić

fotografijama ne vidi se jasno šta je urađeno u prirodi, a šta je doručeno računom i u Photoshopu. Vidi se majstorska ruka fotografa čije fotografije po kvalitetu ne zaostaju za onima iz profesionalnih studija koji raspolažu znatno boljom tehnikom i opremom od Studija Tešić. Ove fotografije primer su kako Photoshop može na kvalitetan način da zameni dobar studio i omogući, skoro svakom od nas, da realizuje svoju viziju bez obzira na to koliko nedostižnom se ona čini. Posao koji radi Ljubiša Tešić nezamisliv je bez digitalne fotografije, računara i Photoshopa. Ovog fotografa, međutim, digitalna fotografija nije osvojila na "prvi pogled", već joj je dugo odolevao. Čekao je, kaže, da se pojavi fotoaparat približnog kvaliteta analognim aparatima koje je on imao. I kad se pojavio Canon D30 – Tešić je uplovio u vode di-

© Ljubiša Tešić

Motori i lepe devojke, pa još obučene u crnu kožu, prava su metafora sna o brznoj vožnji po nepreglednim prostranstvima dok se večernje nebo ogleda u retrovizorima

© Ljubiša Tešić

gitalne fotografije. Tada je kupio D30, zatim D60, a danas radi fotoaparatom Canon EOS-1D. Za sebe kaže da je "nepopravljivi kanondžija".

Možda će ova kolekcija o automobilima nekim ljubiteljima fotografije izgledati previše otmena, ugladena, doterana, ulepšana. Možda će im zasmetati ta perfekcija oblika i linija gde dominira hladna lepota. Ali, lepota je lepota, bila ona "topla" ili "hladna". A ona je na ovim fotografijama Ljubiše Tešića evidentna. Ova kolekcija, u stvari, odražava novi stil života, nove estetske poglede. A karakteristika tog novog stila jeste da sve mora da bude savršeno, pa makar se katkad i gubila realnost! Ali, lepi automobili jesu naša realnost, kao i ove lepe devojke pored njih. Stoga je i prirodno što se muškarci u njih zaljubljuju.

Lepi automobili s lepim devojka i te kako se uklapaju u priču o kalendarima. Ako je novogodišnja jelka ukras za svečani prelaz iz jedne u drugu godinu, kalendari su naš pogled u 365 dana Nove godine. I nije svejedno u šta je taj pogled svakodnevno uperen i kakvi nam signali stižu s kalendara. Zbog toga je i razumljiva želja autora ovog kalendara da se uklopi u nove estetske poglede: da ti signali s kalendara odišu lepotom i optimizmom. Kolekcija fotografija Ljubiše Tešića upravo nudi takve signale.

Nijaz Selmanović

Priprema devojke za snimanje i postavka svetla. Pozadina je jednostavno rešena jer je čuvena snaga automobila Mercedes predstavljena atletskim telom modela

Kenneth Kobre

FOTONOVINARSTVO

sednice i skupovi

U gradovima i manjim mestima novinari prate rad upravljačkih (političkih) struktura jer to jeste od velike važnosti za građane. Oni su, na primer, po značaju u istom rangu kao i požari ili nesreće. Rezultati neke sednice na kojoj se, recimo, raspravljalo o povećanju stopa poreza svakako su značajniji od nekog bezazlenog saobraćajnog "čukanja" u tom mestu prethodnog dana

© Kathy Strauss. Bez sumnje, svi politički skupovi liče jedni na druge. Ali, ako budete tražili nove uglove, moći ćete i s običnog govora da objavite fotografiju koja "govori više od hiljada reči", kao što je ova fotografija predizbornog govora senatora Lojda Bentsena

Sednice i konferencije za štampu su izazov – oni su test za kreativnost fotografa. Nažalost, sednica nekog skupštinskog odbora i sednica vrha opštinske vlasti izgledaju skoro isto. Ako su fotografije s takvih skupova nepotpisane, često mogu da zbune čitaoca. Konferencije za štampu ili dodele nagrada slične su jedna drugoj. Ipak, fotografi ponekad mogu da "doskoče" prikazivanju uzbuđenja, tenzije, mimoilaženja mišljenja na nekoj sednici itd. kreativnim tehnikama izreza, upotrebom jakih teleobjektiva i dramatičnog svetla. Lice i ruke otkrivaju emocije! Rej Lustig (Ray Lustig – *The Washington Post*) fotografisao je mnoge značajne događaje, kao i trivijalne momente iz istorije svoje zemlje. On radi kao šef političkih fotografa *Vašington posta*. Kada podigne svoj zum 70 – 210 mm f/2,8 na konferenciji za štampu, on traži izražajne likove. "Naborano čelo, smešak ili skupljena usta često mogu da udahnu živost u rutinske slike sa sastanaka" – kaže on i dodaje – "i ruke, takođe, odražavaju emocije govornika". Čitaoci

će, naravno, lako razumeti poruku stisnute pesnice ili pretećeg prsta. Međutim, izrazi lica i pokreti mogu biti slučajni i mogu sasvim pogrešno da prikažu neku ličnost. Zamislite da je reč o ručku na kome se raspravlja o sprečavanju ilegalnog prelaska granice imigranata na kome je i guverner. Tu možete da napravite i nekoliko stotina snimaka, pa i da fotografirate kako guverner stavlja hranu u usta. Takva fotografija, međutim, neće pokazati ništa što je vezano za karakter događaja, niti će pak pokazati išta o karakteru fotografisane osobe. Ovakve fotografije pre će pokvariti izveštaj nego što će ukazati čitaocima na bilo šta bitno.

Važnost skupova određuje se prema učesnicima. Fotograf mora da zna, ili da prepozna, ko su bitni "igrači". Ako niste upoznati s učesnicima i temom skupa, morate nekog da pitate za pomoć, da saznate njihova imena, ko je najpoznatiji, ko je na kojoj funkciji... Evo kako se Lustig priprema za fotografisanje na Capitol Hillu. "Kada se spremam za Capitol Hill,

prvo pregledam Rojtersove najave događaja (u njima su najavljene predstojeće aktivnosti, uključujući i zasedanja Kongresa, konferencije za štampu, govore itd). Ako mi je nešto nejasno, trudim se da se sretnem s nekim od urednika koji su odgovorni za tu oblast. Pre nego što odem u Kongres, proverim na Internetu satnicu događanja. Usput pregledam pažljivo *The Washington Post*, zatim, odem u salu za novinare i pregledam *New York Times* i *The Washington Times*. Pretražim na brzinu i web sajtove drugih novina. Nosim sa sobom i pejdžer na koji mi lokalni radio i TV šalju najave događaja. To mi je kao domaći zadatak. Moram uvek da znam šta se događa – to mi je posao", kaže on. Takvo upoznavanje s listom događanja omogućuje Lustigu da odabere one koji su, po njegovom mišljenju, najbolji za fotografisanje i najbitniji za pokrivanje. Na kraju, takva priprema omogućava mu da stigne u pravo vreme i zauzme mesto na konferencijama za štampu za koje vlada veliko interesovanje i na koje dolazi mnogo novinara i fotografa.

Razne sitnice mogu da ukažu na značaj nekog sastanka

Ako se raspravlja o lošim zakonima o nošenju oružja, fotograf može da zamoli predlagača strožih zakona da mu pozira s pištoljem ili da ga rastavlja ili pak da ga fotografiše kako proučava crnu hroniku u novinama. Fotografija nasmejane bake bez zuba koja na demonstracijama drži transparent na kome su nacrtani svi zubi mnogo bolje će ilustrirati raspravu o novom zakonu za zdravstvenu zaštitu od bilo koje fotografije iz Kongresa.

Kada Lustig odlazi na neku važnu sednicu Kongresa, sa sobom nosi dva fotoaparata Nikon s blicem i zumovima 28 – 70 mm i 70 – 210 mm. Široki zum upotrebljava za opšte scene, a teleobjektiv za fotografije na kojima prikazuje učesnike sednice bliže nego što su čitaoci u prilici da ih vide. Koristi i aluminijumski tronožac za sedenje dok čeka pravi izraz ili pokret i monoped za izbegavanje drmanja aparata kod dužih ekspozicija.

© Imre Szabó/Fonet

Skoro svaki politički zadatak može da se izrazi fotografski. Ako, na primer, gradonačelnik jednog grada izjavi da je školstvo siromašno i da to stanje treba poboljšati, fotograf mora pronaći način da to ilustruje. Možda prenatpanim učionicama? Studentima koji "zuje" besposleni po salama posle nastave? Realistične fotografije takvih događaja sigurno će doprineti da se s retorike pređe na konkretno rešavanje problema.

Fotografi provode isuviše vremena fotografišući dosadne slike političara umesto da se bave podizanjem nivoa vizuelnog izražavanja, a samim tim i potvrđivanjem ili poricanjem tvrdnji političara. Dok prate izborne kampanje, izbore ili neke druge političke događaje, fotografi su podjednako odgovorni za objektivnost kao i novinari. Superširokougaoni objektiv može učiniti da mala prostorija izgleda veliko. Kontrastno osvetljenje na tim skupovima, ako se pogrešno upotrebi, može najmirnijeg govornika predstaviti kao tiranina. Fotografi, neobjektivnim fotografisanjem samo jedne strane u izbornoj trci, mogu da oštete druge učesnike i više od novinara. Savesni fotografi, međutim, trudiće se da uvek prikažu stvari što je moguće objektivnije.

Nesumnjivo je da se mali broj novinskih fotografa može pohvaliti da je imao adekvatno vreme za istraživački pristup u fotografiji. Urednici misle da je najjednostavnije poslati stalnog fotografa na konferenciju za štampu jer znaju da će kako-tako "pokriti" taj događaj. Ali, čitaoci ne vole fotografije važnih govornika s mikrofonom u ustima, jer oni već znaju kako taj govornik izgleda – hoće da znaju da li je to što govori istina ili ne. Inventivne fotografije mogu to da potvrde ili opovrgnu. Čak iako je fotograf zainteresovan za kreativniji pristup novinskoj fotografiji, uredništvo će ga ipak akreditovati za sve mitinge, govore i druge vidove "fotografski zgodnih prilika". Te događaje morate da pratite, ali izbegavajte po svaku cenu naručivanje snimanja "najpo-

godnijih poza" po PR timovima koji bi najradije u svim novinama objavili istu fotografiju. I u takvim situacijama mogu se pronaći interesantni pristupi ako izbegavate kliše i rutinu. Ponekad, bićete u prilici da fotografirate u isto vreme s mnogo kolega, što fotografa, što kamermana. Tada morate da se odreknete objektivna od 20 mm jer ćete snimajući njime stati ispred svih kolega i onemogućićete im rad.

Prvi doći, poslednji otići

Aleks Barovs (Alexs Burrovs), direktor fotografije u *Norfolk Virginian Pilotu* ispričao je priču o slanju više fotografa na važnu sahranu. Kod samog groba bio je raspoređen mladi fotograf koji je mislio da je njegov posao bio gotov sa završetkom ceremonije. Stariji profesionalac ostao je posle njega i snimio jednog od organizatora sahrane kako polaže cvet na grob. To je bila prava fotografija za kraj velike reportaže. Mladi fotograf mogao je da nauči lekciju. Izreka "dodi rano i ostani do kasno" dobro će vam doći uvek kada fotografirate sahrane, mitinge, parade ili sajmove. Najbolje fotografije parada nastale su dok su učesnici čekali da ona počne. Tada su oni opušteni, prirodni i mirni, često se šale jedni s drugima. Ako tada snimate tako da vas ne primete, napravite bolje fotografije nego u toku same parade. Po završetku parade mogu se dogoditi razne zanimljivosti, zato nemojte otići kada i gradonačelnik. Sačekajte i, skoro sigurno, imaćete bolju fotografiju. I bačeni transparenti i papiri na zemlji posle mitinga često mogu reći o samom događaju više od fotografija snimljenih u vreme govora.

Suštinski fotožurnalizam

Čak i s najboljim i najskupljim objektivima fotografi imaju ogromne teškoće da snime fotografije na kojima će se jasno videti da je zasedanje skupštine sazvano zbog rasprave o povećanju poreza, a da je sledeće zasedanje u

Oni koji se odluče da fotografiju političke skupove i skupštinska zasedanja pored pravog izbora objektivna moraju da se "naoružaju" strpljenjem i upoznaju s temom sastanka. U danu kada je Skupština Srbije raspravljala o raspodeli mandata, ovu fotografiju, koja je plasirana preko novinske agencije, objavila je većina dnevnih novina na naslovnoj strani (doduše čitaoci nisu mogli da znaju ko ju je snimio pošto urednici, u većini naših dnevnih novina, ne potpisuju fotografije iz agencija, a neki su tog dana na istoj fotografiji zdušno primenili i tehniku "makaza" za obrezivanje fotografija prema ukazanoj rupi na strani!)

vezi s nastalom potrebom za većim izdvajanjima sredstava za školstvo. Razlika između ta dva sastanka jeste u verbalnom, a ne i vizuelnom smislu. Novinski fotograf trebalo bi da reči političara pretvori u fotografiju koja će biti razumljiva čitaocu.

Artur Perfal (Arthur Perfal), nekadašnji urednik *Newsdaya* na jednom skupu urednika, izneo je svoj pogled na ovaj problem. "Ne zaboravite da kada ljudi razgovaraju, to pruža materijal za dobru priču, ali retko i za dobru fotografiju. Posebno ako razgovore vode ista lica. Pustite tada fotografa da idu tamo gde se događa to o čemu se vode razgovori."

Medijski događaji i dodele nagrada jesu zadaci koji su po učestalosti odmah iza političkih skupova. Neki fotografi misle da su ti događaji sasvim nezanimljivi i da ih ne bi trebalo ni organizovati. Na konferencijama za novinare na Internetu vodi se široka rasprava o tome. Ima i takvih mišljenja da kada bi fotografi bojkotovali pres-konferencije, njih ne bi bilo jer organizatori ne bi imali za koga da ih organizuju. Urednici nekih novina, naročito velikih američkih, odlučili su da ne objavljuju fotografije klasičnih rukovanja, dodela nagrada i sl., ili ako već šalju fotografa na slične događaje, trude se da to budu profesionalci koji će znati da donesu svoje sopstveno, zanimljivo viđenje.

I prilikom ovih snimanja treba da potražite neki neobičan ugao ili da zavirite u pozadinu iza scene. Ako se prikazuje novi pronalazak, na primer, usavršena kolica za hendikepirane, možete da zamolite pronalazača da sedne u njih i da vam na probnoj stazi pokaže prednosti pronalaska. U nekim slučajevima pak dodela nagrade može da vam donese ideju za dobru reportažu. Takav je bio slučaj s nagradom za rad s ljudima koji umiru od side Anemari Medison. Sama konferencija za štampu bila je vizuelno sasvim neinteresantna, ali je fotografski projekat, nastao posle toga, više puta bio nagrađen ■

istorija fotografije

Fotografsko delo Aleksandra Simića na osoben način tretira svoje vreme. Radeći za novine, a ne za izložbe niti za umetničke manifeste, on je beležio život kako ga je zaticao. Simić je žanr-fotograf, po duhu reporter, a po karakteru sadržaja beležnik zanimljivih crtica iz života

"ORJUNA" (1924) "Organizacija jugoslovenske narodne omladine" u povorci prilikom jedne svečanosti

Ko je Aca Simić?

Biografija fotoreportera Aleksandra Simića (1898 – 1971) po svojim obrtima pripada pre revolucionaru, neutešnom boemu ili evropskom bonvivanu, nego možda najvećoj ličnosti srpske fotografije između dva svetska rata. Rođen je u Beogradu. Kao šesnaestogodišnji mladić, zahvaćen ratom, našao se u albanskoj golgoti (za šta je, kako navode izvori, dobio Albansku spomenicu). Nakon oslobođenja bio je na školovanju u Francuskoj, pohađao predavanja iz dekorativnih umetnosti i arhitekture. Nije dočekao diplomu već se vratio u Beograd u 23. godini i zaposlio u *Politici* kao fotoreporter – kako kažu, prvi u istoriji tog lista! Tu ostaje

do bombardovanja, aprila 1941, a tada počinje njegova borba za preživljavanje. Radi za *Kolo*, zatim (prema nekim podacima) i za *Vreme* – dva bez sumnje najzloglašenija lista, čijim je pojedinim saradnicima kasnije suđeno "zbog saradnje s kolaborantskim režimom". Trebalo bi imati na umu da pod okupacijom ljudi nisu radili ono što su želeli, već ono što su morali. Zna se da je jedan broj srpskih fotografa završio po zatvorima. Za Simića nema takvih podataka, a sudeći po tome što mu je brzo dozvoljeno da radi za državne medije: *Jugopres*, *Glas*, *Dugu*, *Jugoslaviju*, a od 1952. i *Borbu*, gde postaje urednik fotografije, nije svrstan među veće krivce.

Jedini je fotoreporter *Politike* koji je dospo i na razglednicu

Ipak, kada se prate izvori, stiče se utisak da je Simić donekle skrajnut u posleratnim godinama. Na javnoj fotografskoj sceni nije imao većeg udela; njegovih slika nema na izložbama (čak ni na propagandnim izložbama Sekretarijata za informacije, kada su takoreći dekretom uzimane slike od poznatih fotografa). Njegovih dela nema na stranicama stručne fotografske štampe; o njemu se, kao autoru, ništa ne piše. Kasnije prezentacije njegovih dela su retke, a pamte se samo dve značajni-

Aca Simić bio je gospodin s fotoaparatom

Jedna od prvih benzinskih pumpi u Beogradu, oko 1934

Pozorišni trg, Beograd

je. Prva je, danas raritetna, knjiga "Beograd na starim fotografijama" (1968), ispunjena pretežno njegovim radovima, a druga je izložba Simićevih radova u galeriji Doma omladine (otvorena 20. maja 1983).

Neposredan, direktan, radoznao

Aca Simić primljen je u Sekciju fotografa ULUPUS-a sredinom pedesetih godina. Od savremenika je zapamćen kao dosledan, u fotografiji stručan, među kolegama omiljen, a u isto vreme i "čovjek s kravatom", uzdržan, nekako poseban, otmen, kako i dolikuje urbanom liku i pariskom đaku! Ali, ljudi novog vremena nisu previše marili za dobre manire i lepo vaspitanu gradsku decu: iako u punoj snazi – 1960. godine Simić je smenjen s mesta urednika foto-

grafije i otpraćen u penziju. Fotografsko delo Aleksandra Simića na poseban način tretira svoje vreme. Najznačajnije je razdoblje njegovog doratnog stvaralaštva. Tematski razvrstani, predmeti njegovog interesovanja bili su: ulične scene i arhitektura Beograda, portreti i grupe, događaji, društvena, kulturna i sportska zbivanja. Simić je tipičan hroničar našeg podneblja. Pred njegovom kamerom promiču ulični prodavci salepa, glumci i književnici, ministri, crkveni velikodostojnici, kralj. Zatim deca. Igrači klikera i krejcarice, skrajnuti ljudi, grupe zaludnih šegrt... Iz njegovih lajfovskih (a i nekih portretnih) dela zrači neposrednost, neusiljenost, ležernost uočenih likova. On pokazuje smisao za bizarnu tematiku, za ogođen, često i sirov humor, za esejističko uobli-

čavanje događaja. Dela mu se odlikuju širinom pristupa, tematskom neizbirljivošću i, nadasve, radoznošću. Ali takva je i bila namena njegovih snimaka. Radeći za novine, a ne za izložbe niti za umetničke manifeste, beležio je život kako ga je zaticao. Simić je žanr-fotograf, po duhu reporter, a po karakteru sadržaja beležnik zanimljivih crtica iz života. On se tom vrstom neposredne beleške i neočekivane slobode u izboru i pristupu motivu znatno razlikuje od generacije fotografa u srpskom novinarsvu između dva svetska rata. Za ono vreme bio je neoprostivo direktan, i nesumnjivo originalan za sredinu koja je navikla da vidi fotografa kao tromog i udaljenog svedoka. I zato je, između ostalog, u tom razdoblju i u svojoj fotografskoj vrsti – najveći.

Pogled na ugao Knez Mihailove i Kolarčeve. U sredini je kafana "Albanija", 1928

Ovaj portret Bore Stankovića dospo je i na poštansku marku 1927.

Osvrt na izložbu fotografija "Beograd Politikine mladosti", galerija Politika AD, avgust 2003

Žandarm – saobraćajac na raskrsnici ulica Balkanske i Nemanjine, 1928

Gradski omnibus saobraćaj

Savsko pristanište, 1936.

Ulica kralja Milana

Nestručno, nemarno, slabo!

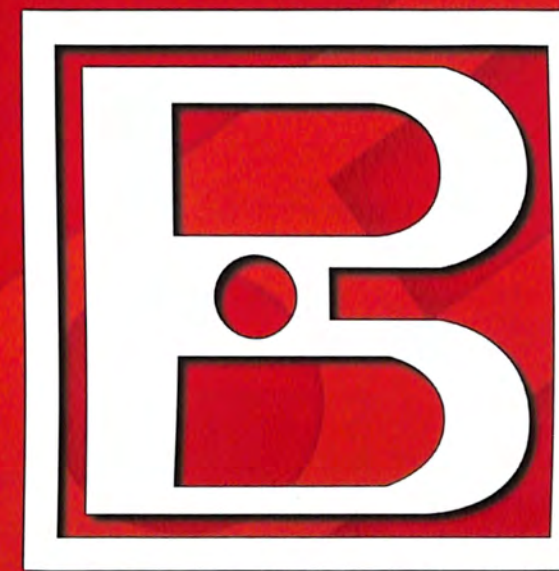
Trebalo bi postaviti pitanje organizatorima ove izložbe: Kako istorija nastaje kroz foto-grafsko delo? Ili, još bolje: Kako jedno foto-grafsko delo ulazi u istoriju? Odakle se javlja frapantni nesklad između odjeka imena Aleksandra Simića, toplo intoniranog predgovora u katalogu izložbe ("... prvi hroničar... izuzetne fotografije... oštro oko, istančan ukus... doprineo da fotografija postane umetnost..."), s jedne strane, i – eksponata okaćenih u predvorju "Politike", s druge? Prezentacija koju smo videli nije izložba dela Ace Simića. To je neka revija skrpljenih, neupotrebljivih kopija, od kojih svaka zaslužuje osudu zbog sivog (iber!) tona – neoštine kod povećavanja, neujednačenog osvetljenja (bode oči svakom, ali očigledno ne i laborantu tih nesrećnih restlova, da je sredina jače osvetljena, a ka periferiji svetlost opada, čak do čiste beline papira!). Kako to mogu biti dela jednog od deset vodećih autora srpske fotografije u celoj njenoj istoriji! On, Aca Simić, koji je (prema sećanju T. Peterneka) umeo da kroz najtamnije partije svojih negativa čita slova u novinama, a takve negative je tražio i od svojih saradnika, svakako ne bi sebe ovako ošljarski predstavio!

Da je sreće, a i dubinskog razumevanja svoje struke, pa i poštovanja za nju, ne bi ga tako predstavili ni oni koji su to učinili. S koliko improvizacije se prišlo Simićevim delima svedoči i katalog s nizom nepotpunih ili pogrešnih podataka, a o odsustvu lektorske ruke da se i ne govori. Već na prvim stranama stoje reči o "...Beogradu početkom prošlog veka...", a slike jasno svedoče o rasponu između sredine treće i kraja četvrte decenije. Atribucija ili potpisi fotografija posebna su priča: Velika pijaca je – Veliki pijac; Studentski trg je – Studenski; "Saobraćajac (na uglu Balkanske i Nemanjine)" bolje bi zazvučao da je napisan ispravno – Saobraćajac. Slede dve fotografije snimljene s istog mesta, i u istoj snimateljskoj seansi: prva je tobož "Današnji Trg Marksa i Engelsa", a druga "Današnji Bulevar revolucije" (!?). Na jednoj stoji godina 1928, a po našem sudu to je 1931!, na drugoj, začudo – nema godine! Koji to stručnjak za foto-grafsku atribuciju nije uspeo da prepozna potpuno istovetnu arabesku snežne kaljuge na kolovozu? Da se i ne govori što taj trg i ta ulica, ne od juče, nose sasvim druge nazive! Da dopunimo podatke koji nedostaju, ili ispravimo netačne: "Bora Stanković" je iz 1927,

"Izgradnja nove skupštinske zgrade" iz 1924–26! Fotografija naslovljena kao "Snimanje prvih reklamnih fotosa" (takođe bez godine snimanja) jeste, zapravo, "Fotografisanje glumice u dvorištu Narodnog pozorišta" (inače, rad je iz 1930. godine!), a "Nekadašnja uprava grada – Glavnjača", to bi i čovek s tamnim naočarima video, zapravo je spomenik Dositeju! (a sama zgrada Uprave jeste poluvi-dljiva fasada duboko u pozadini). I tako dalje... Ova pitanja ne tiču se samo Ace Simića, a ni organizatora ove blede izložbe – već srpske kulturne svesti! Ko misli da je Simićeva zaostavština ničije vlasništvo ili za fioku i tretman "kako se kome navrne", čini mu veliku nepravdu. Ona je kulturno i javno dobro od prvorazrednog značaja za ovaj narod. Ili ćemo ga tretirati kako to dolikuje, i kako stručna savest nalaže, ili ćemo prepustiti drugima da to valjano urade. Možda je najbolji opis atmosfere ignorancije oko ove izložbe primedba koju smo čuli kao polušaljiv komentar jednog mladog kolege, studenta fotografije: Uostalom, ko je čuo za Acu Simića? Zaista, bude li zapamćen ovakav, biće razumljivo da jednog dana neko i to zapita.

Goran Malić

PRIVREDNA BANKA BEOGRAD A.D.

PRIVREDNA BANKA BEOGRAD A.D.
11000 Beograd, Bulevar JNA 4, Poštanski fah 618
● Bulevar JNA 4, 011 641 255, 656 559,
● Braće Jugovića 17, 011 623 272
● Braće Jugovića 10, 011 632 691
● Svetog Save 11, 011 444 3846, 444 7740
www.pbbad.com

VAVILONSKA BIBLIOTEKA

Zamislite: ne samo sve slike ovoga sveta, već i slike svih događaja koji su se ikada i igde desili i koji će se ikada i igde dogoditi.

Pre nekog vremena, jedan prijatelj, pisac, odlučio je da staru, klasičnu pisaču mašinu zameni kompjuterom i štampačem. To je trebalo da mu bude prvi bliži kontakt s novom tehnologijom. U potrebama je bio vrlo određen i selektivan: tekst i Internet (komunikacija elektronskom poštom i poneka informacija s weba). Pronašao je jednog mladog "kompjuterša" koji ga je, tokom nekoliko dana, postepeno uveo u veštinu svakodnevnog korišćenja.

Posle nekog vremena, upitao sam ga kako se snalazi i kakvi su mu utisci. Kratko je odgovorio: "Otvorio sam vrata Kosmosa!" Naprosto, iako je i pre o svemu dosta čuo i video, kod prijatelja i kolega, susret sa jednim takvim obiljem mogućnosti i sredstava kojima se može postići jedan cilj, mnogobrojne i razgranate staze kojima se do njega može doći, kao i najrazličitiji efekti koji se mogu postići, prevazišli su sve pređašnje pretpostavke i očekivanja. Utoliko je i prelazak s klasičnog, mehaničkog "Olivetija" bio istovremeno, pored olakšanja, i teret.

I oni koji o kompjuterima i digitalnim tehnologijama ne znaju mnogo, znaju da je tu reč o informacionim sistemima koji na određen način kombinuju mnoštvo brojeva. Očarani neverovatnim igrama i kombinacijama slova, brojeva i boja, koja se "tamno negde" u tim "magičnim kutijama" dešavaju, svoju fascinaciju često umeju da izraze rečima, izgovaranim uz uzdah neverice, divljenja i zbnjenosti: "I sve je to, u stvari, samo kombinacija nula i jedinica!?" Jeste. Neverovatna, fantastično organizovana i skoro beskrajna kombinacija nula i jedinica, tehnologija čija je popularnost i moć kulminirala na kraju drugog milenijuma i sigurno do sada najviše pospešila "Mit o mašini".

Ako se divimo moći znakova, simbola i kombinacija, koga da prizovemo u sećanje ako ne Borhesa. Ovaj genije mašte i fantastike umeo je tako dobro njima da se igra, i tako fino i vešto da zagolica naše

iskonske sklonosti arhetipovima i fantastičnim tragovima prošlosti i drevnih simbola. U kombinatorici jednom znanom kolekcijom od tridesetak simbola – azbukom, on je u svojoj kratkoj priči "Vavilonska biblioteka", u samo njemu svojstvenoj igri, postavio zadatak čije bi "razrešenje" i za najmoćnije superkompjutere današnjice ostalo u njegovom domenu – čiste i neprevaziđene fantastike.

Njegova biblioteka poseduje neverovatnu kolekciju knjiga. U tim knjigama iscrpljene su sve moguće kombinacije slova azbuke ... a, to znači da su u njima sadržani i opisani svi događaji koji su se ikada i gde desili ... isto tako, i svi oni koji će se u budućnosti ikada i igde desiti ...

Ova metafora vaskolike simboličke i univerzalne beskonačnosti i prostorno je u istom duhu oblikovana. Sobe ove kosmičke biblioteke prostiru se u geometrijskoj formi šestougona u nedogled, u formacijama pčelinjeg saća. Beskrajna kombinatorika slovnih znakova smeštena u beskrajan prostor.

***

Borhesovski, a ovovremenski, Vavilonska biblioteka mogla bi se videti kao nekakav kompjuterski univerzum u kome bi se nalazile sve kombinacije bajta i piksela. Zamislite samo, ne samo sve slike ovoga sveta već i slike svih događaja koji su se ikada i igde desili i koji će se ikada i igde dogoditi. Ako bi nas neki praktični um prenuo iz maštarija kakvim praktičnim pitanjem, zar ne bismo pre toga mogli da se zapitamo kako bi na takvom mestu uopšte mogli da *pronađemo* nešto što nas zanima. Zar ne bi to bio *najteži* zadatak? Kakav bi to Veliki bibliotekar bio koji bi mogao brzo i precizno pronaći slike za svoje posetioce?

***

Da li savremena digitalna tehnologija može preuzeti ulogu Velikog bibliotekara, ili bar jedan njen deo?

Činjenica jeste da u realnosti moramo zaboraviti sve one atraktivne i očaravajuće scene iz SF žanra. Bilo bi veoma lepo reći "Molim te, izdvoj mi sve slike s letovanja iz Petrovca", i za uzvrat ih dobiti na ekranu kompjutera, ali će tako nešto verovatno još dugo vremena ostati u domenu SF-a.

Naša moćna tehnologija današnjice, naročito komercijalna, ima vrlo skromne moći prepoznavanja, a što se tiče sadržinskog smisla, asocijativnosti i intuitivnosti, tako reći je nemoćna. Koliko god nam neka fotografija s letovanja ili putovanja puno značila upravo u kontekstu tog putovanja, sa svim smislom, sadržajima, prijatnim asocijacijama i lepim uspomena na ambijent, mesto i prijatelje, za računar će ona predstavljati ništa više od puke sekvence brojeva – bajta koje na unapred predviđen način, poslušno, treba očitati, interpretirati i prikazati na ekranu.

Kao što ćemo videti, davanje smisla našim digitalnim fotografijama ostaće isključivo naš deo posla. Prenošenje tog smisla na kompjuter sveće se na što bolju opisnu tekstualnu identifikaciju koju ćemo, poput ceduljice, pridružiti slici, ukucavanjem tekstualnih opisa (*caption*). Avaj, pošto ni tekstualne sekvence nemaju mnogo bolji tretman, od našeg računara, u odnosu na slike, to jest imaju smisla samo za nas same, moraćemo biti dovoljno pažljivi i precizni pri kucanju tih opisa. Prednost tekstualne identifikacije sastoji se u mogućnostima jednostavnog automatskog pretraživanja koje je nemoguće primeniti na vizuelne sadržaje.

***

Pored nespornih moći, performansi i obilja mogućnosti koje pruža digitalna tehnologija, u koje su se mnogi od vas i uverili, s ogromnim kapacitetima za dokumente

najrazličitijih vrsta i sadržaja – efikasan rad elektronskim dokumentima, pogotovu s obzirom na nematerijalnu prirodu, iziskuje izuzetno dobru organizaciju i urednost. Grafički sadržaji i fotografije, i pored moćnih i brzih kompjutera i drugih uređaja, i vremenski i po kapacitetu, uvek predstavljaju zahtevan zadatak u odnosu na druge vrste elektronskih dokumenata. Iz ovog razloga, pored klasičnih programa za obradu slike, postoji puno različitih programa i pomagala koja su specijalizovana samo za brzo pregledanje slika (*browseri*). Slični moduli postoje i u sklopu nekih programa za obradu (npr. novije verzije Photoshopa). Njihova glavna funkcija jeste da obezbede što brži pristup vizuelnoj sadržini slike, to jest da obezbede dovoljno korektan približni prikaz originala, dakle ograničenih dimenzija i kvaliteta, dovoljnih za brzo pretraživanje po (najčešće) mnoštvu originala čije bi otvaranje u klasičnom programu za obradu oduzelo nekoliko puta (i do nekoliko desetina puta) više vremena. Uveliko raširen termin za približni prikaz originala u svrhu letimičnog vizuelnog pregleda njegove sadržine jeste *preview* – pregled. On ima i mnoštvo varijeteta na temu dimenzija i kvaliteta: *icon preview*, *thumbnail* itd.

Za nekoga ko se privatno bavi fotografijom kolekcija od, recimo, nekoliko hiljada fotografija ne mora biti retkost. Za profesionalce ovaj broj može biti i mnogostruko veći. Snalaženje i pronalaženje željene slike na kompjuteru, bez dobre organizacije i specijalizovanih pomagala, može tada biti izuzetno dugotrajan i mukotrpan posao, naročito ako se pretraga obavlja samo vizuelnom identifikacijom. Pored ovoga, veći deo takve bogate kolekcije trebalo bi da se nalazi ne na samom računaru (hard-disku), već arhiviran, na CD-u, na primer. Ako treba pregledati više (desetina) arhivskih CD-a, pretraga može biti i znatno teža.

Na koji način se efikasno organizovati i pripremiti za rad sa jednom digitalnom slikovnom bibliotekom ili arhivom? Dobrom *identifikacijom* slika, osnovnom i dodatnom. Osnovna identifikacija ne zahteva dodatna softverska pomagala i dešava se na nivou osnovnog smeštaja elektronskog dokumenta u računar. Dobra osnovna identifikacija jeste osnovni i ujedno ogroman korak ka dobroj organizaciji slika (a i svih elektronskih dokumenata), a čine je dva jednostavna elementa: ime i lokacija. Dodatna identifikacija zahteva poseban

softver, a čine je takođe dva elementa: opis (*caption*) i vizuelni pregled (*preview*). Ime slike nije ništa drugo do ime elektronskog dokumenta – fajla pod kojim će se ona registrovati u računaru. To ime je prilično "skućeno" u smislu ograničenog ukupnog broja slovnih znakova koje će nam operativni sistem računara ili uređaja (npr. digitalnog fotoaparata) dozvoliti da upotrebimo, a koji varira od sistema do sistema, tj. od uređaja do uređaja. Zbog toga, taj osnovni čin identifikacije treba da bude maksimalno smislen. Verovatno najgore što se može učiniti jeste korišćenje opštih oznaka i naziva, kao i rednih brojeva (slika1, slika2, fotos3 i sl.), jer već koliko sutradan ovakva imena neće biti od velike koristi. Najbolje je ime kojim se što bolje opisuje vizuelna sadržina slike, uz korišćenje skraćena, kada je to brojem i slovnim karakterom uslovljeno.

Sledeći važan korak u identifikaciji (i organizaciji) jeste tematsko, sadržinsko i hronološko *lociranje* i razvrstavanje dokumenata po direktorijumima – folderima. Hijerarhijsku prirodu i strukturu direktorijumske organizacije svakog računara treba maksimalno iskoristiti. Ne treba se plašiti "razgranatih" i "dubokih" direktorijumskih struktura – naprotiv, one su pokazatelj smislene i dobre organizacije dokumenata i drugih elektronskih resursa. Povrh svega, one su sjajan dodatni identifikator u odnosu na osnovno (i dužinom ograničeno) ime dokumenta. Na primer:

NasRacunar\Arhiva\PrivatniFotosi\Letovanje - 2003\Milocer\SaPrijateljimaNaPlazi.jpg
Dodatna identifikacija radi se uz pomoć katalog softvera. Oni su specijalizovani za katalogizaciju različitih vrsta i većih količina grafičkih elektronskih dokumenata, a mnogi su orijentisani upravo kao foto-katalog aplikacije. Njihova suština jeste sledeća:

- iz jedne velike kolekcije elektronskih fotografija (na primer celog direktorijuma ili celog volumena – kompakt-diska, na primer, sa desetinama ili stotinama fajlova) što brže *automatski* generisati *preview* sličice (čije se dimenzije i kvalitet mogu najčešće birati prema potrebi);
- iz raspoloživih informacija, to jest osnovnih računarskih resursa (ime fajla, datum kreacije, datum modifikacije, lokacija u direktorijumskoj strukturi i sl.) *automatski* izvuci što više parametara koji se kasnije mogu koristiti pri pretraživanju kataloga i filtriranju informacija.

Način i obim korišćenja ovih informacija najčešće mogu definisati korisnici;

- dati korisniku mogućnost za dodatnu tekstualnu identifikaciju slika – *caption*, pridruživanje ključnih reči (*keywords*) i slično, i te informacije unutar kataloga pridružiti slici;
- dati korisniku mogućnost brzog pretraživanja formiranih, gotovih kataloga i lociranja slike originala.

Na primer, tokom prošle godine arhivirali smo kolekciju digitalnih fotografija i skeniranih slajdova na seriju od 15 kompakt-diskova (ukupan kapacitet oko 10,5 GB), od kojih svaki u proseku sadrži po pedesetak slika, ukupno oko 750 slika. Odlučili smo da, koristeći, na primer, *Extensis Portfolio* softver, napravimo katalog. Postupak bi, ukratko, bio sledeći: "ubacivanjem" pojedinačnih kompakt-diskova u novi katalog nakon nekoliko minuta, imali bismo automatski generisane *preview* sličice i osnovne informacije. Svaku sliku dodatno bismo identifikovali kratkim opisom (*caption*) i ključnim rečima (*keywords*). Kao rezultat, dobili bismo foto-katalog veličine nekoliko desetina megabajta, koji bi nam bio stalno dostupan na računaru. Njegovim pretraživanjem faktički pretraživali bismo naših 15 kompakt-diskova bez potrebe da uopšte posežemo za njima. Pretraživanje bismo mogli da uradimo:

- vizuelno, kroz pregled *preview* sličica iz kataloga;
- znatno brže i efikasnije, automatski, ukucavajući i kombinujući tekstualne opise i ključne reči, kao i hronološke odrednice i datume. Iz rezultirajućeg najužeg izbora, vizuelno bismo locirali traženu sliku.

Fizička lokacija slike originala sadržana je u katalogu kao deo njene ukupne osnovne identifikacije, pa bi na aktiviranje *preview* sličice kompjuter "odgovorio" porukom "Ubacite volumen *Izložba2002* i CD uređaj" i zatim automatski aktivirao original. Ovo, između ostalog, znači da i bi i na korinama arhivskih kompakt-diskova obavezno trebalo napisati ime volumena, radi njihove lakše fizičke identifikacije. Načelno, iako je uvek moguće uraditi katalogizaciju ranije snimljenih arhivskih medija, ona bi trebalo da bude rutinski deo pripreme samih arhiva i postupka arhiviranja zbog opšte ažurnosti, ali i zbog "svežine" materijala i lakše i preciznije dodatne identifikacije.

Srđan Vuković

NIKON D2H

Digitalni fotoaparati s novim tipom senzora koji ima efektivnu rezoluciju od 4,1 miliona piksela. Može da snimi neprekidno 40 fotografija u JPEG formatu brzinom od osam snimaka u sekundi i poseduje mogućnost daljinskog bežičnog prenosa snimljenih fotografija

Nikon D2H naslednik je ranijeg modela D1H koji se pojavio na tržištu "daleke" 2001. godine u isto vreme kada i D1x. Fotoaparati D1H bio je namenjen sportskim i novinskim fotografijama koji su zahtevali veliku brzinu fotografisanja, s velikom memorijom za privremeni smeštaj podataka (buffer). Nikon D1H imao je mogućnost da snima pet snimaka u sekundi, a u buffer memoriju moglo je da se smesti 40 snimaka. Međutim, to postaje malo pošto se u međuvremenu pojavio model Canon EOS-1D, koji ima mogućnost da fotografiše osam snimaka u sekundi, ali s manjom buffer memorijom od 21 snimka. Digitalni fotoaparati D2H predstavlja Nikonov odgovor i želju da ostane u samom vrhu profesionalne novinske fotografije.

S obzirom na to da je ovo prikaz prototipa koji nema finalnu verziju firmware softvera, konačnu ocenu kvaliteta fotografija možete očekivati u narednim brojevima kad se fotoaparati

pojavi u prodaji, a sada se možete zadovoljiti fotografijama snimljenim ovim fotoaparatom.

Dizajn

Izgled i dimenzije nisu drastično promenjeni u odnosu na raniji model. Nešto malo je kraći s leve strane, a telo je napravljeno od legure magnezijuma i ima manju masu za 90 g od D1H, a 345 g od Canona EOS-1D. Ergonomski je dobro napravljen, s udobnim rukohvatom presvučenim mekanom gumom, a dugmad za kontrolu rada koja su zavidne veličine, logički su raspoređena i omogućavaju izbor velikog broja parametara bez potrebe korišćenja menija.

Novina je dodatno dugme koje se nalazi ispod dugmeta za kontrolu dubinske oštine, a pomoću kojeg se u meniju mogu zadati različite

funkcije prema zahtevima i potrebama korisnika. Posедуje i dva kontrolna displeja: jedan na gornjem delu fotoaparata, dok je drugi ispod TFT monitora koji daje sve osnovne podatke o postavljenim parametrima. Na zadnjem delu fotoaparata dominira TFT LCD monitor veličine 2,5 inča s rezolucijom od 211.200 piksela. Dosta je uvučen u samo telo i viri svega 3 mm. Ovako veliki monitor omogućava da snimljenu sliku vidimo jasnije, a svaku snimljenu sliku moguće je uvećati, videti njene osnovne podatke, histogram i izabrano autofokusno polje koje je korišćeno. Upravljački meni sličan je prethodnom modelu

i ima neke nove mogućnosti. Dodatne funkcije podeljene su sada u šest grupa i omogućavaju lakše pretraživanje i postavljanje. Sve funkcije moguće je memorisati u četiri grupe i dati im željeni naziv.

Tražilo

Tražilo pokriva 100% vidnog polja i na njemu su označena autofokusna polja. Pored uobičajenog displeja na donjem delu, koji prikazuje osnovne parametre potrebne za fotografisanje, fotoaparati je sada obogaćen još jednim displejem koji se nalazi na desnoj strani, a pokazuje dodatne informacije uglavnom u vezi s digitalnim delom fotoaparata (postavljeni balans belog, osetljivost, rezolucija). Poseduje mogućnost korekcije dioptrije u rasponu od -3 do +1 m⁻¹, a mat stakla su izmenljiva, što nije novina za ovu klasu fotoaparata. Novi mehanizam za pokretanje ogledala omogućava da tražilo bude zaklonjeno svega 80 ms (milisekundi), što je brže čak i od analognih fotoaparata.

Veličina slike i brzina

Fotografije se mogu snimati pored maksimalne rezolucije 2.464 x 1.632 piksela i u nižoj rezoluciji od 1.840 x 1.224 piksela u kompresovanom JPEG formatu sa tri različita stepena kompresije Fine, Normal i Basic i nekompresovanom TIFF formatu koji podržavaju EXIF 2.2 standard. Pored ovih formata moguće je snimati i u "sirovom" NEF (RAW) koji se uz pomoć Nikonovog programa View, koji se dobija uz fotoaparati ili Capture 4, a sad i uz pomoć Photoshopa 7, može konvertovati u neki od poznatih formata. Pored ovoga moguće je istovremeno fotografisanje u RAW i JPEG formatu. Vertikalno snimljene fotografije mogu se automatski okretati, a uz svaku snimljenu fotografiju moguće je dodati i kratak zvučni komentar u trajanju od 60 sekundi.

Za memorisanje snimljenih fotografija koristi CompactFlash memorijsku karticu tipa I ili II koja je postala standardna kartica za sve SLR

digitalne fotoaparate, a prema poslednjim informacijama, napravljena je u veličini od 6 GB. Očekuje se da se početkom godine na tržištu pojavi i u veličini od čak 12 GB. Takođe, podržava i IBM MicroDrive.

Brzina fotografisanja omogućava da snimimo 40 fotografija u JPEG formatu ili 25 u RAW formatu brzinom od osam snimaka u sekundi. Vreme kašnjenja od momenta kada se pritisne okidač, pa do momenta kada se snimi fotografija svedeno je na samo 37 ms, što je manje nego kod analognog fotoaparata F5.

Kontrolni displej s osnovnim podacima o snimanju

Telo je napravljeno od legure magnezijuma

Upravljački meni sličan je prethodnom modelu D1H, ali s preglednijim rasporedom

Oprema za daljinski prenos slike

Li-jon baterija, punjač i AC adapter

Na vrhu prizme nalazi se senzor koji meri ambijentalno svetlo i koristi ga za određivanje balansa belog

O senzoru

Da bi uspeo da drži korak s Canonom, Nikon je odlučio da razvije sopstveni senzor čija je konstrukcija proizašla iz CMOS senzora, a koji se zove JEFT (Junction Field Effect Transistor) LBCAST (Lateral Buried Charge Accumulator and Sensing Transistor Array). Dimenzije novog senzora su od 23,1 x 15,5 mm, ima koeficijent povećanja od 1,5 puta u odnosu na format 24 x 36 mm, isti je kao senzori koje je Nikon ranije upotrebljavao na svojim SLR digitalnim fotoaparatom s ukupnom rezolucijom od 4,26 miliona piksela od kojih efektivno koristi 4,1 milion piksela. Ova rezolucija obezbeđuje dovoljan kvalitet za dobijanje fotografije koja zauzima dve stranice u časopisu, a proizvodi kompaktne fajlove koji se dalje mogu elektronski prenositi.

Nova tehnologija koju koristi Nikon u proizvodnji ovog senzora omogućava da se povećava rezolucija u odnosu na klasičan CCD, a u isto vreme smanjuje elektronski šum koji kvari sliku. Potrošnja energije za tri puta manja je nego kod klasičnog CCD senzora.

Elektronski šum smanjen je zahvaljujući upotrebi fotodioda BPD (Buried Photodiodes) čiji vrlo slabi napon u mraku ograničava slučajni prelaz elektrona sa jedne fotočestice na drugu. Zahvaljujući tehnologiji koju koristi i CMOS senzor signal pojačava se direktno na izlazu iz fotodiode, ali s povećanom frekvencijom kumulacije JFET tranzistora, čime se smanjuje parazitski šum. Vreme osvežavanja fotodiode je tako podeljeno sa 100 i očitavanje fotočestice obavlja se u dve kolone, čime se objašnjava velika brzina obrade fotografije kod D2H.

Zahvaljujući JEFT tranzistorima, struktura JFET LABCAST senzora znatno je uprošćena u odnosu na CCD senzor ili tradicionalni CMOS. Fotočestice su manje duboke, čime se dobija na lakoći upravljanja zraka koji padaju koso, a troškovi proizvodnje ovakvog senzora smanjeni su, čime je Nikon stvorio sebi mogućnost da koristeći ovaj tip senzora bude konkurentan s cenom.

Balans belog

Da bi tačno proračunao balans belog, svaki fotoaparat koristi čitav niz metoda merenja. Dok su D1 i D100 koristili dva sistema, kod D2H dodat je i treći sistem. Jedan sistem očitava balans belog korišćenjem podataka sa same slike, drugi s matičnog mernog senzora od 1.005 piksela kontinualno mereći vrednosti svetla i boje, što je važno za održavanje ujednačenog balansa belog, dok treći sistem, koji postoji kod D2H, sa senzorom koji se nalazi na prednjem delu prizme meri balans belog bez uticaja boje predmeta, tj. meri ambijentalno svetlo. Ova tri očitavanja u kombinaciji s obradom slike daju tačne rezultate u većini situacija. Senzor koji očitava ambijentalno svetlo može da prepozna fluorescentno osvetljenje po njegovom treperenju, čime je izbegnuta moguća greška u slučajevima kada ona nemaju karakterističnu zelenu komponentu tako da se sama temperatura boje ne razlikuje dovoljno od ostalih tipova svetlosti. Na taj način povećana je tačnost ovog sistema upravo u situacijama gde su raniji sistemi grešili. I pored ovih sistema moguće je ručno postaviti balans belog na jednu od šest unapred definisanih vrednosti ili na poznatu vrednost od 2.500 do 10.000 K (kelvin). Takođe, moguće je merenje s memorisanjem četiri vrednosti i Bracketing balansa belog.

Autofokusni i ekspozicijski sistem

Novi Nikonov autofokusni sistem Multi CAM 2000 poseduje ukupno jedanaest autofokusnih polja, koja pokrivaju 75% po horizontali i 44% po vertikali kadra snimka. Devet polja je krstasto orijentisano, što znači da su osetljivi na horizontalne i vertikalne detalje, s minimalnom osetljivošću od -1 EV, dok su dva bočna vertikalno orijentisana s minimalnom osetljivošću od 1 EV. Autofokusni režim rada omogućava izbor između četiri opcije: pojedinačni izbor jednog od jedanaest polja uz pomoć džojstika na leđima; dinamički

Dinamički autofokusni sistem dobro funkcioniše i omogućava praćenje objekata u pokretu

autofokus koji se u slučaju pomeranja prvobitno izoštrjenog objekta izvan označenog polja automatski prebacuje na neko drugo od jedanaest autofokusnih polja da bi prvobitno izoštrjeni objekat zadržao u fokusu čak iako je on privremeno zaklonjen drugim objektom,

COOLPIX 3100, COOLPIX 2100, ...
...zavolećete ih!

REFOTB

Ekskluzivni uvoznik i distributer NIKON foto opreme

Pčinijska 17, 11000 Beograd, tel: 011 2456 151, 244 7958, 244 8662,
fax: 011 446 0234, email: refotb@eunet.yu

www.refot.com

Prodajna mesta: Beograd: APPLE CENTAR YUGOSLAVIA, Bg ELITE FOTO, Foto DEMI, Foto TONY, MARKANTEKS, MP SOFT GROUP, NIKON, NOVA BIRO NET, PROFOTO, PC 4 YOU, TEHNO-MARKET-EVROPA, Bujanovac: Foto Studio 18, Kruševac: Foto ZRAK, Kučevo: Foto LIKA, Novi Sad: AGENA, BLIC SHOP, Zaječar: PROFI COLOR 202, Podgorica: Foto BONY, Kotor: Foto PARTELI, Makedonija: INPEX - Skopje, BiH: FIS - Vitez, MEDICOM - Bijeljina

Nikon

Fotografisanje s blicem

Nažalost, nisam imao priliku da probam ovaj fotoaparatus u kombinaciji s novim blicem SB-800 gde takode ima znatnih poboljšanja u odnosu na raniji D-TTL sistem. Glavno poboljšanje, koje se odnosi na TTL, sada nosi oznaku i-TTL. Ono se ogleda u tome da sada fotoaparatus i blic učestvuju zajedno u određivanju automatskog balansa belog, koji je pored tačnosti ekspozicije veoma važan faktor u konačnom izgledu snimljene fotografije. Poboljšana je i kontrola daljinskog upravljanja prilikom fotografisanja s više bliceva. Visoka sinhronizacija brzine zatvarača do 1/8.000 s sada može da funkcioniše i u automatskom režimu rada, moguće je memorisanje blic ekspozicije, fotografisanje s prioritom na udaljenost između objekta i blica. Blic SB-800 poseduje dodatni nosač baterije koji omogućava kraće vreme punjenja, poseduje i dva filtra za tugišten i fluorescentnu rasvetu, koja će omogućavati dobijanje boljih rezultata pri dosvetljavanju u onim situacijama gde je postojeće ambijentalno svetlo različite temperature u odnosu na ono koje daje blic. Kod rada s blicevima koji nose oznaku DX funkcioniše kao i kod ranijih Nikon digitalnih SLR fotoaparata.

dinamički autofokus s prioritom na bliži objekat i grupni dinamički autofokus koji grupiše u pet grupa po četiri ili pet polja i koristi ono polje iz izabrane grupe koje zahvata bliži deo objekta. U kvalitet autofokusnog sistema uverio sam se koristeći ga na Beogradskom hipodromu i nedavno održanom aeromitingu, gde od velikog broja snimljenih fotografija, uglavnom pokretnih objekata koji su se kretali velikom brzinom, samo nekoliko njih nije bilo oštro. Kao i kod prethodnog sistema Multi CAM 1300 sva autofokusna polja podjednako funkcionišu s objektivima čija je svetlosna jačina veća od f/5,6. Druga novina jeste da u kombinaciji s novim blicem SB-800 autofokusni osvetlivač funkcioniše sa svim autofokusnim poljima, što nije slučaj ni kod jednog ranijeg fotoaparata Nikon gde je osvetlivač funkcionisao samo s centralnim poljem.

Za razliku od sistema za izoštravanje koji je pretrpeo znatne izmene, sistem za određivanje ekspozicije ostao je istovetan kao i kod analognog fotoaparata F5 i digitalnih D1. Koristi 3D matriks mereni senzor sa 1.005 piksela, koji uzima u obzir očitavanje na čitavoj površini, zatim centralno merenje s mogućnošću promene veličine kruga za merenje od 6 do 13 mm i spot merenje koje obuhvata oko 3 mm ili 2% kadra, a povezano je s izabranim autofokusnim poljem. Za razliku od svih prethodnih Nikonovih, kako digitalnih, tako i analognih modela kod kojih je s manualnim objektivima funkcionisalo samo centralno merenje, D2H ima mogućnost korišćenja i ma-

Novina je mogućnost grupisanja autofokusnih polja

triks merenja na čitavoj površini tako što se u meniju definišu parametri manualnog objekti-va koji se stavlja na fotoaparatus. Od ekspozicijskih režima rada poseduje uobičajenu paletu koja se sastoji od: P – fleksibilni program koji omogućava korisniku da podešava kombinaciju otvora blende i brzine zatvarača, A – prioritet otvora blende, S – prioritet brzine zatvarača i M – manualna kontrola. Na raspolaganju je i uobičajena mogućnost memorisanja ekspozici-

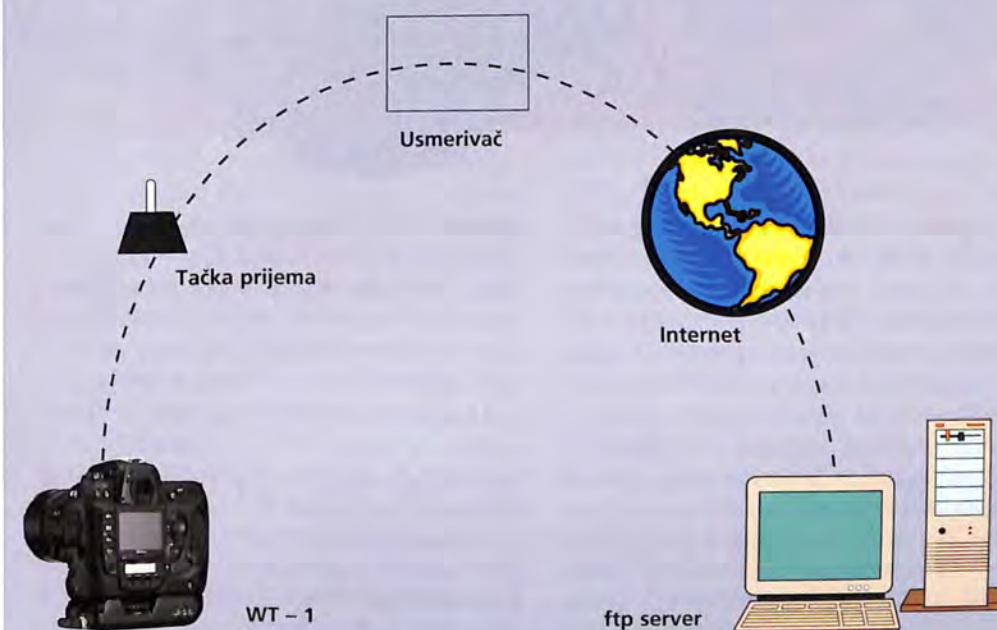
Baterija i program za obradu

cije, kompenzacija ekspozicije i bracketing automatske ekspozicije (ambijentalne i blic) koji omogućava da snimimo do devet različitih ekspozicija. Izbor brzina zatvarača moguć je od 30 s do 1/8.000 s, a sâm zatvarač testiran je i može da napravi i preko 150.000 snimaka. Za napajanje sada koristi punjivu Li-jon bateriju EN-EL4 od 1.900 mAh, koja za razliku od NiMH koju je koristio D1 nema efekat memorije, manje je mase i ima 47% veci kapacitet. Radeći s ovim fotoaparatom uspeo sam da snimim preko 500 snimaka s objektivom AF-S VR 70–200 mm, f/2,8G s uključenim stabilizatorom slike i uz pregledanje snimljenih fotografija, a da se nije potrošilo ni pola od ukupnog kapaciteta baterije. Zanimljivo je napomenuti da pored uobičajenog načina kontrole istrošenosti baterije pomoću indikatora na kontrolnom displeju moguće je detaljnije se informisati u meniju o preostalom kapacitetu baterije izraženom u procentima, broju fotografija snimljenih s tom baterijom, da li je potrebno kalibrisati bateriju i o njenoj starosti. Ovakav način kontrole baterije bez koje nijedan digitalni fotoaparatus ne može da radi uliva fotografima mnogo veću sigurnost. Baterija se puni u punjaču MH-21 i potrebno je oko 100 minuta da se prazna baterija u potpunosti napuni. Pomenuto kalibrisanje baterije takode se obavlja u samom punjaču kada bude potrebno.

Poslednja verzija Nikonovog programa Capture 4, koja se pojavila uporedo s ovim fotoaparatom, pored uobičajenih mogućnosti konvertovanja i obrade fotografija snimljenih u NEF (RAW) formatu, direktnog snimanja na hard-disk računara s daljinskom kontrolom, poseduje još nekoliko novina koje omogućavaju automatsko čišćenje tačkica po slici koje su nastale kao posledica prašine na senzoru, si-

Daljinski prenos snimljenih fotografija

Nikon D2H može da s dodatkom WT-1 (Wireless Transmitter) sve snimljene fotografije, ili izabranu fotografiju, automatski bežično prebaci u udaljeni računarski, a preko njega u bilo koji deo sveta koristeći tehnologiju koja ima oznaku industrijskog standarda 802.11b, koja se još zove „WiFi“ ili „Airport“. Ovaj mrežni protokol koriste prenosni i džepni računari, a ova tehnologija i infrastruktura danas je u svetu raspoloživa u mnogim bifeima, bibliotekama, dvoranama gde se održavaju različite manifestacije, na aerodromima i u kućnim mrežama širom sveta. Kao i u svemu, mi tu još zaostajemo, ali se može očekivati da uskoro i kod nas sve ovo postane normalno. WT-1 radi na frekvencijama od 2.412 do 2.484 MHz i poseduje 14 kanala, snabdeva se energijom od samog fotoaparata, a maksimalna brzina prenosa jeste 11 Mbps i ona se s povećanjem udaljenosti smanjuje, a maksimalni domet do tačke prijema iznosi oko 550 m na otvorenom. Moguće je slati samo fotografije snimljene u JPEG formatu u sva tri stepena kompresije ili u oba formata JPEG i NEF (RAW). Snimljene fotografije biće prvo sačuvane na memorijsku karticu, a tek potom poslate u mrežu. Masa ovog dodatka je svega 35 g i postavlja se na dno fotoaparata tako što se fiksira na navoj za stativ i priključuje na USB 2.0 priključak sa strane. Ovo je impresivna novina i najviše će obradovati novinske fotografe jer će im olakšati slanje fotografija bez potrebe da nose sa sobom prenosne računare.

stem nazvan "digital fill flash", a koji automatski dosvetljava tamne delove slike omogućavajući da se na njima vidi više detalja i, na kraju, mogućnost automatske korekcije distorzije fotografija snimljenih s objektivom riblejke oko 10,5 mm.

Važnost od vlage i prašine

Za razliku od prethodnog modela D1H, sada je komplet koji se dobija uz ovaj fotoaparatus mnogo bogatiji: punjiva Li-jon baterija EN-EL4, punjač MH-21, USB kabl, video-kabl, kafiš, poklopac i program Nikon View. Iz svega ovoga može se uskoro očekivati da će Nikon na tržište pustiti i verziju ovog fotoaparata s oznakom D2X, a koji bi, po mom mišljenju, trebalo da ima rezoluciju oko deset miliona piksela. Ali, pošto su ovo skupe "alatke" rezervisane samo za profesionalce, Nikon ne bi trebalo da zaboravi i amatere koji već imaju Nikon analogne fotoaparatus i objektivne, a želeli bi da imaju SLR digitalni fotoaparatus koji ne mora da ima sve ove mogućnosti, ali da mu cena bude oko 1.000 evra. Ovo sve nije nemoguće i sigurno sledeće godine treba očekivati da se cena SLR digitalnih fotoaparata polako približi ceni analognih jer je tržište u velikoj ekspanziji.

Boris Bjelica

TEHNIČKI PODACI

Tip: jednooki refleksi digitalni s izmenljivim objektivima

Priključak za objektiv: Nikon F bajonet

Uvećanje žižne daljine: 1,5 puta

Senzor: JEFT veličine 23,1 x 15,5 mm sa 4,26 miliona piksela (efektivno 4,1 milion piksela)

Veličina slike: (L) 2.464 x 1.632, (M) 1.840 x 1.224 piksela

Način snimanja slike: RAW, RAW+JPEG, TIFF, JPEG (EXIF 2.2)

Tražilo: pokriva 100% vidnog polja, korekcija dioptrije -3 do +1 m⁻¹

Autofokus: Nikon Multi-CAM 2000 senzor sa jedanaest AF polja automatski ili ručno biranih (osetljivost -1 do +19 EV za ISO 100)

LCD ekran: TFT LCD od 2,5 inča sa 211.200 piksela

Brzina zatvarača: 30 s do 1/8.000 s i B

Sinhronizacija blica: 1/250 s

Osetljivost: ISO 100-1600 s korakom 1/3, 1/2 ili 1 EV (može biti povećana na ISO 3200 i 6400)

Tipovi ekspozicije: P – program (promenljivi), A – prioritet otvora blende, S – prioritet brzine zatvarača i M – manualno

Merni sistem: 3D Color Matrix, merenje s naglaskom na centar i spot

Korekcija ekspozicije: +/-5 s korakom 1/3

Auto Bracketing: od 2 snimka do 9 snimaka s koracima +/-1/3, 1/2, 2/3 ili 1 EV

Balans belog: automatski, šest manualnih opcija, prethodno izmereni i u kelvinima

Bracketing balansa belog: 2 snimka ili 9 snimaka s korakom od 10, 20 ili 30

Kontrola dubinske oštine: moguća

Priključci: USB 2.0, video-izlaz (NTSC/PAL), priključak za daljinski okidač

Tip memorijske kartice: CompactFlash tip I i II i MicroDrive

Ugrađeni blic: nema

Samookidač: 2/5/10/20 sekundi

Napajanje: punjiva Li-jon baterija EN-EL 4

Dimenzije: 157,5 x 149,5 x 85,5 mm

Masa: 1.070 g

Informacije: REFOT B, Beograd, Pčinjska 17, tel. 011/ 2456-151, www.refot.com

OLYMPUS E-1

Novi digitalni SLR sistem s izmenljivim objektivima koristi CCD senzor 4/3 tipa s efektivnom rezolucijom od pet miliona piksela i objektivne s telecentričnom konstrukcijom specijalno konstruisane samo za digitalne fotoaparate

Dok je većina vas privodila kraju svoje letovanje, ja sam krajem avgusta na Majorki (Španija) imao čast da zajedno s novinarima iz većine evropskih fotografskih časopisa prisustvujem prezentaciji i testiram novi i prvi digitalni Olympus jednooki refleksi sistem, koji bi trebalo da se pojavi u prodaji sredinom oktobra. S obzirom na to da sam imao priliku da testiram samo prototip koji nema finalnu verziju firmware softvera, konačnu ocenu kvaliteta fotografija možete očekivati u narednim brojevima kada se ovaj Olympusov prvenac konačno pojavi na tržištu.

Nakon čuvene OM serije manualnih jednookih refleksnih (SLR) fotoaparata koji su koristili ZUIKO objektivne i neuspeha s autofokusnim SLR fotoaparatom OM 707, Olympus se usredsredio na proizvodnju kompaktnih fotoaparata, od kojih je dobro poznata Mju serija doživela neverovatan uspeh i ubraja se u najprodavanije i najbolje kompaktne fotoaparate. Razvojem digitalnih fotoaparata Olympus je postigao znatan uspeh, ali samo u sferi kompaktnih digitalnih fotoaparata. Početak 2001. godine obeležio je rad na novom SLR digitalnom sistemu kada su Olympus i Kodak udružili svoje snage, a prošle godina na Fotokini zvanično je predstavljen novi 4/3 sistem, o čemu smo u više navrata pisali, da bi sredinom ove godine Olympus konačno i detaljno sa svim tehničkim podacima predstavio svoj novi digitalni SLR sistem. Za razliku od drugih digitalnih fotoaparata koji su jednooki refleksi digitalne fotoaparate razvijali od postojećih analognih i koji koriste iste objektivne i ostalu dodatnu opremu, Olympus je razvio prvi SLR digitalni fotoaparatus, koji nosi oznaku E-1, s izmenljivim objektivima specijalno konstruisanim samo za digitalne fotoaparate.

Dizajn

Na prvi pogled dizajn novog E-1 digitalnog fotoaparata veoma podseća na E-10 i E-20 i neuobičajen je u odnosu na ostale digitalne fotoaparate čija je konstrukcija zasnovana na analognim fotoaparatom. Bajonet za objektiv pomenen je kranje desno, dok se na levoj strani nalazi rukohvat. Telo je napravljeno od legure magnezijuma, a oko svih dugmadi i otvorenih delova nalaze se gumeni izolatori koji čine ovaj fotoaparatus vodootpornim po

standardu IPX1, što znači da je otporan na laganu kišu i prašinu. Veoma je komforan i stabilan u ruci zahvaljujući dobro oblikovanom rukohvatu i prostoru za palac na zadnjem delu koji su presvučeni mekanom gumom, a svemu tome doprinosi i dobro izbalansirana masa. Kada se postavi dodatni nosač baterija s vertikalnim rukohvatom HLD-2 koji poseduje vertikalni okidač i točkić za izbor komandi, znatno je olakšano fotografisanje u vertikalnom položaju. Poluga za uključivanje nalazi se ispod točkića za izbor ekspozicijskih režima rada. Od momenta kada se uključi, potrebno je oko 1,8 sekundi da bi fotoaparatus bio spreman za rad. Raspored komandi i njihova označenost su dobri, a isto tako obezbeđeni su od slučajnog pomeranja. Upravljački meni je slikovit i omogućava veoma jednostavno podešavanje parametara.

Na gornjem delu nalazi se kontrolni displej koji pruža sve potrebne informacije o postavljenim elementima za fotografisanje, a može biti i osvetljen pritiskom na dugme LIGHT. Monitor TFT LCD veličine 1,8 inča sa 134.000 piksela daje oštru i jasnu sliku, a dobar sjajni antirefleksni sloj omogućava dobru vidljivost i na jačem spoljašnjem svetlu. Snimljena fotografija može se uvećati do četiri puta, a u indeks displej modu moguće je videti istovremeno četiri, osam ili šesnaest snimljenih fotografija. Snimljena fotografija može se videti tek nakon što se ona snimi na memorijsku karticu. Fotoaparatus se isporučuje sa zaštitnim transparentnim poklopcem za monitor koji treba da ga štiti od oštećenja, a ujedno omogućava gledanje snimljenih fotografija i bez njegovog skidanja s gotovo identičnim kvalitetom.

Tražilo

Tražilo kod E-1 identično je ostalim SLR fotoaparatom, s pentaprizmom koja presmerava sliku dobijenu od ogledala koje se nalazi između objektivne i zavesice. Tražilo pokriva oko 100% vidnog polja, a u donjem delu nalazi se informacioni displej s osnovnim podacima o postavljenim elementima za fotografisanje. Moguća je korekcija dioptrije u rasponu od -3 do +1 m⁻¹, a poseduje pored osnovnog mat stakla i jedno izmenljivo s ukrštenim linijama, s oznakom FS-2.

Realan prikaz boje i bogatstvo detalja na makrofotografiji snimljenoj makroobjektivom od 50 mm

Senzor

Ima ugrađen Kodak Full Frame Transfer CCD senzor 4/3 tipa, specijalno napravljen za statično fotografisanje. Njegova veličina je 17,3 x 13 mm, s veličinom piksela 6,8 x 6,8 μm i s ukupnim brojem piksela od 5,5 miliona, od kojih efektivno koristi pet miliona piksela. Druga neobična stvar na koju će većina fotografa morati da se navikne jeste proporcija strana CCD senzora od 4:3 u odnosu na ostale SLR digitalne fotoaparatus koji bez obzira na veličinu senzora imaju identičnu proporciju od 3:2 – kao klasičan format 36 x 24 mm. Proporcija od 4:3 zahtevaće isecanje pri štampanju fotografija nekih već prihvaćenih formata.

Fotografije se mogu snimati u maksimalnoj rezoluciji 2.560 x 1.920 piksela, a moguće je fotografisanje i u nižim rezolucijama 1.600 x 1.200, 1.280 x 1.024, 1.240 x 768 i 640 x 480 piksela u kompresovanom JPEG formatu koji podržava EXIF 2.2 standard u tri različita stepena kompresije (SHQ, HQ i SQ). Pored kompresovanog moguće je snimati i u nekompresovanom TIFF ili u "sirovom" RAW formatu koji se mora konvertovati s mogućnošću podešavanja velikog broja parametara u neki od poznatih formata. Pored ovog moguće je istovremeno fotografisanje u RAW i JPEG formatu. Normalan izbor osetljivosti možemo podešavati na ISO 100/200/400/800, a postoji mogućnost povećanja na ISO 1.600 i 3.200.

Fotoaparatus poseduje dve opcije za korekciju nivoa šuma. Prva je NR (Noise Reduction) koja redukuje šum tako što automatski snima dve ekspozicije u nizu: jednu čini scena koju snimamo, a drugu crna slika i na taj način oduzima šum slike (isti metod kao kod E-20 i C 5050) i koristi se kod dugih ekspozicija. Drugi način jeste NF (Noise Filter) koji analizira i uklanja nasumice šum unutar slike, dok ostali detalji slike ostaju netaknuti.

Za određivanje automatskog balansa belog koristi sistem koji na osnovu merenja površinskog senzora koji se nalazi na samom fotoaparatusu i merenja u CCD senzoru određuje optimalan balans belog. Ovakav način merenja daje odlične rezultate u šta sam se i sam uverio jer sam najveći broj fotografija snimio upravo s postavljenim automatskim balansom belog. Pored automatskog moguće je i ručno podesiti balans belog na jednu od šest unapred definisanih vrednosti ili prema vrednostima datim u kelvinima od 3.000 do 7.500 K. Postoji mogućnost merenja balansa belog i memorisanje četiri vrednosti i Bracketing balansa belog.

Memorijska kartica

Na bočnoj strani pored rukohvata nalazi se prostor za memorijsku karticu. Za memorisanje snimljenih fotografija koristi CompactFlash memorijsku karticu tipa III, a podržava i

IBM MicroDrive. CompactFlash memorijska kartica biće formatirana u FAT 16 ili FAT 32 sistemu, a način formatiranja biće automatski izabran zavisno od tipa kartice. Formatiranje u FAT 32 sistemu namenjeno je CompactFlash memorijskim karticama kao što je najnovija od 4 GB. Takođe, fotoaparatus je kompatibilan i Lexar WA (Write Acceleration) sistemu. Čudno je da ne postoji direktan slot za xD Picture Card memorijsku karticu, koju sada koriste svi noviji Olympus kompaktni fotoaparatus, već se ona može upotrebljavati samo preko CompactFlash adaptera MACF-10. Bez obzira na izabranu rezoluciju i kvalitet, moguće je fotografisati brzinom od tri snimka u sekundi, a ugrađena memorija za privremeni smeštaj (buffer) od 128 MB omogućava da snimimo 12 kontinualnih snimaka.

Autofokus i ekspozicijski sistem

Za automatsko izoštravanje koristi sistem za detekciju faza sa tri autofokusna polja, centralnim koje je krstastog tipa, a osetljivo je na horizontalne i vertikalne detalje na slici, dok su ostala dva polja linearna i osetljiva samo na horizontalne detalje. Sistem za detekciju faza u odnosu na sistem za detekciju kontrasta koji se nalazi u većini današnjih SLR fotoaparata teoretski bi trebalo da brže reaguje zato što signal fazne greške može indikovati i kada je objektiv van fokusa. Greške izoštravanja mogu se koristiti za korekciju pozicije fokusa mnogo brže nego veličina signala kod sistema za detekciju kontrasta. U praksi fazno detektujući autofokusni sistemi sporiji su nego kontrastno detektujući, mogu imati manju ili veću osetljivost. Brzina izoštravanja kod E-1 zavisno od objekta koji se izoštrava kreće se oko 0,2 do 0,4 sekunde, a prema tvrđenju proizvođača omogućava kontinualno praćenje objekta koji se kreće brzinom od 50 km/h, ali kada budem imao priliku, upoređiću ga i s ostalim sistemima. Izbor autofokusnih polja može biti automatski s prioritonom na bliži objekat ili ručno. Pritiskom na dugme za izbor autofokusnih polja i okretanjem točkića za izbor komandi bira se željeno autofokusno polje. Nažalost, izabrano autofokusno polje nije označeno na samom mat staklu u tražilu, već se vidi samo u donjem levom uglu informacionog displeja. Moguće je automatsko i

Od 30. avgusta do 1. septembra na Majorki Olympus je organizovao za novinare evropskih fotografskih časopisa kamp gde su svi novinari imali priliku da se iz prve ruke informišu o novom E-sistemu od Olympusovih eksperata: Perry Lewis, dr Martin Liehr, Gunnar Bellstedt, uz asistenciju Toshiyuki Terada i da isprobaju i testiraju u različitim uslovima ovaj novi digitalni fotoaparatus

manuelno izoštravanje koje je kontrolisano malim prekidačem na prednjem delu fotoaparata, koji omogućava izbor između pojedinačnog (S), kontinualnog (C) i manualnog (M). Kod izoštravanja u lošijim svetlosnim uslovima, bez obzira na izabrano autofokusno polje, automatski se aktivira pomoćna lampa za izoštravanje, koja se nalazi na samom fotoaparatu. Ona se može u meniju isključiti, a kada se postavi blic na fotoaparatu, tada se koristi osvetljivač koji se nalazi na blicu. Ekspozicijski sistem poseduje digitalno ESP merenje, koje meri svetlost na čitavoj površini i određuje prosečnu ekspoziciju i to veoma uspešno, u šta sam se i sâm uverio u najrazličitijim situacijama. Na raspolaganju je centralno merenje i spot koje pokriva 2% centralnog dela tražila. Od ekspozicijskih režima rada poseduje P – program koji dozvoljava korisniku promenu automatski izabrane kombinacije otvora blende i brzine zatvarača, A – prioritet otvora blende, S – prioritet brzine zatvarača i M – manualna kontrola, a moguća je korekcija ekspozicije, bracketing automatske ekspozicije i memorisanje izmerene ekspozicije.

Supersonic Wave Filter

Prašina je jedan od najvećih neprijatelja svih korisnika digitalnih fotoaparata s izmenljivim objektivima, od koje ne moguće u potpunosti se zaštititi i pored svih mera zaštite. Prašina na površini senzora smanjuje kvalitet fotogra-

šćenom servisu. Ovaj sistem efikasan je samo na sâmoj površini CCD filtra, dok ga za unutrašnjost oko ogledala i krupniji prah treba koristiti u kombinaciji s ručnom pumpicom.

Blic i baterije

Za fotografisanje s blicem razvijen je novi blic FL-50 koji omogućava TTL kontrolu rada, kao i fotografisanje s blic automatikom i manualno. Glava blica je pokretna, a automatski zum pokriva žižne daljine od 12 do 42 mm koje su ekv. 24 – 85 mm kod formata od 35 mm. Kada se postavi ugrađeni difuzor, tada pokriva žižnu daljinu od 8 mm, koja je ekv. 16 mm kod formata od 35 mm. Sinhronizacija zatvarača kada se fotografiše s blicem je 1/180 s, dok je moguća i visoka sinhronizacija do 1/4.000 s. Može da koristi i ranije Olympusove bliceve FL-20 i FL-40. Zanimljivo je napomenuti da blic i svaki objektiv poseduju izmenljivi firmware softver, slično kao i kod fotoaparata koji će moći da se nadograđuju u budućnosti. Poseđuje i sinhro priključak za studijsku rasvetu.

Veza s računarnom uspostavlja se jednim od dva priključka USB 2.0, koji je kompatibilan i USB 1.0 priključku i IEEE1394 (Firewire). Sve tri opcije omogućavaju jednostavno povezivanje sa PC ili Mac računarnima. Poseđuje i video-priključak, kao i priključak za direktno napajanje, prijemnik za RM-1 daljinski okidač i priključak za žičani daljinski okidač RM-CB1.

TEHNIČKI PODACI

Tip: jednooki refleksi digitalni s izmenljivim objektivima

Priključak za objektiv: ZUIKO DIGITAL bajonet

Uvećanje žižne daljine: 2 puta

Senzor: Full Frame Transfer CCD 4/3 tipa veličine 17,3 x 13 mm sa 5,5 miliona piksela (efektivno pet miliona piksela)

Velicina slike: 2.560 x 1.920, 1.600 x 1.200, 1.280 x 960, 1.024 x 768 i 640 x 480 piksela

Način snimanja slika: RAW, TIFF, RAW+JPEG, JPEG (EXIF 2.2)

Tražilo: pokriva 100% vidnog polja, korekcija dioptrije -3 do +1 m⁻¹

Izoštravanje: sistem sa tri AF polja ručno ili automatski biranih (osetljivost 0 do 19 EV za ISO 100)

Monitor: TFT LCD od 1,8 inča sa 134.000 piksela

Brzina zatvarača: 60 s do 1/4.000 s i B

Sinhronizacija blica: 1/180 s

Osetljivost: ISO 100-800 (1600 i 3200 označeno sa H)

Tipovi ekspozicije: P – program, A – prioritet otvora blende, S – prioritet brzine zatvarača i M – manualno

Merenje: procenjeno Digital ESP, centralno i spot (2%)

Korekcija ekspozicije: +/-5 s korakom 1/3

Balans belog: automatski, 6 manualnih opcija, prethodno izmereni i u kelvinima

Bracketing balansa belog: 3 snimka sa 1, 2 ili 3 koraka

Kontrola dubinske oštine: moguća

Priključci: USB 2.0, Firewire (IEEE 1394), video-izlaz (NTSC/PAL)

Tip memorijske kartice: CompactFlash tip I i II i MicroDrive

Samookidač: 10 sekundi

Napajanje: punjiva Li-jon baterija BLM-1 ili BLL-1 (s dodatnim nosačem baterija SHLD-2)

Dimenzije: 141 x 104 x 81 mm

Masa: 660 g

Cena (MP): 142.740 din. (2.196 evra); u kompletu s objektivom 14 – 54 mm – 181.740 din. (2.796 evra)

Informacije: Olympus, Mekenzijska 57, tel.: 011/ 34-04-138 www.olympus.co.yu

sti takode punjivu Li-jon bateriju, ali većih dimenzija i kapaciteta od 3.400 mAh, koja se puni u punjaču BCL-1. U osnovnom paketu s ovim digitalnim fotoaparatom dobijaju se: punjiva Li-jon baterija BLM-1 i punjač BCM-1, kaiš, USB kabl, IEEE 1394 (Firewire) kabl, video-kabl i CD-ROM s Olympus Viewer 1.0. U prodaji će biti i komplet sa ZUIKO DIGITAL objektivom 14 – 54 mm f/2,8 – 3,5.

Može se reći da je ovo sjajan početak za Olympus, ako se uzme u obzir da je ovo njihov prvi jednooki refleksi digitalni fotoaparatu za koji su morali da razviju čitav sistem objektivima i ostale dodatne opreme i koji ima tendenciju daljeg razvoja. Olympus će sigurno uzeti deo kolača na tržištu SLR digitalnih fotoaparata i imaće najveći uspeh kod onih kupaca koji nemaju neki od postojećih sistema, ali će biti

teško da dobiju pristalice kod onih kupaca koji imaju neki od postojećih SLR sistema sa skupocenim objektivima i ostalom pratećom opremom. Olympus je ovaj novi sistem zamislilo kao otvoreni standard u nadi da će se i drugi proizvođači pridružiti njemu, pa je moguće veoma brzo očekivati pojavu objektivima za ovaj novi sistem i nezavisnih proizvođača kao što su Sigma, Tamron i drugi.

Boris Bjelica

OBJEKTIVI

Olympus je za početak ponudio četiri ZUIKO DIGITAL objektivima 14 – 54 mm f/2,8 – 3,5; ED 50 – 200 mm f/2,8 – 3,5; ED 300 mm f/2,8 i ED 50mm f/2,0 Macro, dok za kraj ove godine planira da se u prodaji pojavi i 11 – 22 mm f/2,8 – 3,5. Ono po čemu se ovi objektivima najviše razlikuju od ostalih jeste telecentrična konstrukcija koja omogućava da je vidni ugao pod kojim svetlosni zraci padaju na senzor manji i bolju iskorišćenost senzora, a time i veći broj detalja na fotografiji. Pošto je veličina CCD senzora za dva puta manja od formata od 35 mm, vidni ugao se smanjuje, pa se ekvivalentna žižna daljina dobija tako što se pomnoži sa 2. Na primer, objektiv od 50 mm kod novog E-sistema ekvivalentan je vidnom uglu koji daje objektiv od 100 mm kod formata od 35 mm. Ovo je velika prednost naročito kod teleobjektiva jer dobijamo objektiv s manjim vidnim uglom, a koji je jeftiniji

i lakši. Novi objektivima poseduju veći stepen komunikacije s fotoaparatom. Pored informacija koje omogućavaju veću tačnost izoštravanja i određivanja ekspozicije, poboljšanu komunikaciju pružaju informacije i optičke karakteristike objektivima, uključujući i informaciju o geometrijskoj distorziji koja je različita za svaki objektiv. Ovi podaci vezuju se za ostale EXIF podatke i olakšavaju automatsku korekciju distorzije u računaru.

Kod ručnog izoštravanja koristi se Fokus-by-Wire sistem. Kada okrećemo prsten za ručno izoštravanje, ne pomera se mehanički grupa sočiva za izoštravanje već se daje signal motoru za pomeranje. Ovakav način ručnog izoštravanja omogućava veoma precizno izoštravanje i pored toga što je korak mali kao i kod svih modernijih autofokusnih objektivima.

TEHNIČKI PODACI

ZUIKO DIGITAL 14 – 54 mm f/2,8 – 3,5

(ekv. 28 – 108 mm kod formata od 35 mm)

Minimalni otvor blende: f/22

Konstrukcija (br. sočiva/br. grupa sočiva): 15/11

Sistem za izoštravanje: unutrašnji sistem s floating mehanizmom

Sistem za zumiranje: rotacioni

Minimalna daljina izoštravanja: 0,22 m

Prečnik filtra: 67 mm

Dodatna oprema: telekonverter EC-14 i međuprsten EX-25

Senilo: LH-70

Poklopac: LC-67

Torba: LSC-0816

Dimenzije: 73,5 x 87 mm

Masa: 435 g

Cena (MP): 48.750 din. (720 evra)

ZUIKO DIGITAL ED 50 – 200 mm f/2,8 – 3,5

(ekv. 100 – 400 mm kod formata od 35 mm)

Minimalni otvor blende: f/22

Konstrukcija (br. sočiva/br. grupa sočiva): 16/15

Sistem za izoštravanje: unutrašnji sistem

Sistem za zumiranje: rotacioni

Minimalna daljina izoštravanja: 1,5 m

Prečnik filtra: 67 mm

Dodatna oprema: telekonverter EC-14 i međuprsten EX-25

Senilo: LH-70B

Poklopac: LC-0816

Torba: LSC-0816

Dimenzije: 87 x 157 mm

Masa: 1.070 g

Cena (MP): 73.480 din. (1.130 evra)

ZUIKO DIGITAL ED 300 mm f/2,8

(ekv. 600 mm kod formata od 35 mm)

Minimalni otvor blende: f/22

Konstrukcija (br. sočiva/br. grupa sočiva): 13/11

Sistem za izoštravanje: unutrašnji sistem s floating mehanizmom

Sistem za zumiranje: rotacioni

Minimalna daljina izoštravanja: 2 m

Prečnik filtra: 43 mm

Dodatna oprema: telekonverter EC-14 i međuprsten EX-25

Senilo: LH-120

Poklopac: LC-140

Torba: LSC-1738

Dimenzije: 129 x 281 mm

Masa: 3.290 g

Cena (MP): 501.540 din. (7.716 evra)

ZUIKO DIGITAL ED 50 mm f/2,0 Macro

(ekv. 100 mm kod formata od 35 mm)

Minimalni otvor blende: f/22

Konstrukcija (br. sočiva/br. grupa sočiva): 16/15

Sistem za izoštravanje: unutrašnji sistem s floating mehanizmom

Minimalna daljina izoštravanja: 0,24 m

Prečnik filtra: 52 mm

Dodatna oprema: međuprsten EX-25

Senilo: LH-55

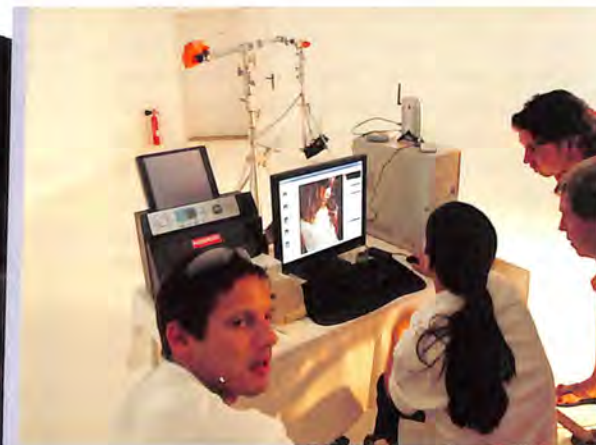
Poklopac: LC-52

Torba: LSC-0814

Dimenzije: 71 x 61,5 mm

Masa: 300 g

Cena (MP): 36.660 din. (564 evra)

Ove dve fotografije snimljene fotoaparatom E-1 prikazuju rad profesionalnog fotografa Achin Lippolth s novim E-sistemom, gde sam se uverio u odlične rezultate koji se dobijaju u studijskim uslovima rada

fije i zahteva naknadnu obradu u nekom od programa za obradu fotografija. Standardan način čišćenja može oštetiti osetljive površine senzora ako smo nepažljivi. Olympus je na ovom digitalnom fotoaparatu ugradio originalni sistem: aktiviranjem Supersonic Wave filtra, koji se nalazi između zavesice i senzora, stvaraju se ultrazvučne vibracije koje otklanjaju prašinu posle nekoliko sekundi s površine filtra senzora. Prašina pada na lepljivu podlogu u unutrašnjost fotoaparata, koja se nakon dugotrajnog korišćenje može zameniti u ova-

Dok nam program Olympus Viewer 1.0 koji se dobija uz fotoaparatu omogućava pregledanje i organizaciju, Olympus Studio Program koji se dodatno kupuje omogućava direktno fotografisanje, naknadnu obradu i konvertovanje RAW formata.

Za napajanje koristi punjivu Li-jon bateriju BLM-1 kapaciteta od 1.500 mAh, koja se puni u punjaču BCM-1, koja je vizuelno veoma slična baterijama Canon BP-511 i Nikon EN-EL3 s nešto drugačijim rasporedom konektora, dok s nosačem baterija HLD-2 fotoaparatu kori-

NIKON COOLPIX 5400

Nova unapređena verzija s identičnom efektivnom rezolucijom od pet miliona piksela i novim zum objektivom koji pokriva vidni ugao ekvivalentan žižnoj daljini od 28 do 116 mm kod fotoaparata od 35 mm

Proizvođači digitalnih fotoaparata u konstantnoj su trci da naprave bolji i jeftiniji digitalni fotoaparat tako da se često pojavljuju novi modeli koji su nešto malo poboljšane i jeftinije verzije prethodnih modela. Shodno tom pravilu Nikon je krajem maja ove godine ponudio tržištu novi Coolpix 5400, koji je nasljednik Coolpixa 5000. Popularnost Coolpixa 5000 bila je tolika zahvaljujući i tome što je jedan od retkih digitalnih fotoaparata koji je posedovao zum objektiv sa žižnom daljinom koja pokriva vidni ugao ekvivalentan žižnoj daljini od 28 mm kod fotoaparata od 35 mm.

Dizajn i objektiv

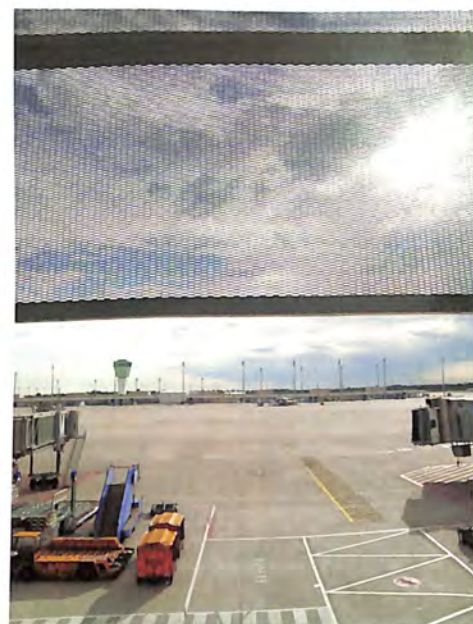
Telo je napravljeno od legure magnezijuma i malo je izduženije od fotoaparata Coolpix 5000. Raspored komandi izmenjen je i ima točkici za izbor režima rada, koji omogućava jednostavnije postavljanje elemenata za fotografisanje, a dodati su i režimi rada s unapred definisanim scenama. Nema poseban kontrolni displej, a upravljački meni je slikovitiji i identičan modelu Coolpix 4500.

Novi četvorstruki zum objektiv zadržao je široki vidni ugao ekvivalentan žižnoj daljini od 28 mm, po čemu je njegov prethodnik bio veoma popularan, ali je dobio i nešto veći raspon u telepoložaju s vidnim uglom ekvivalentnim žižnoj daljini od 116 mm. Svetlosna jačina objektivna je f/2,8 do 4,6. Moguće je izoštravati na udaljenostima od 50 cm, a u makrore-

zimu rada kada se objektiv postavi u širokougaoni položaj, moguće je izoštravanje od čak 1 cm. Može da koristi dodatne širokougaone i tele konvertere, ali prethodno mora da se stavi adapter UR-E9. Na raspolaganju je i digitalni zum od 4 puta.

Fotografije je moguće snimiti samo u JPEG formatu, u tri stepena kompresije, koji podržava EXIF 2.2 standard i u nekompresovanom TIFF formatu. Ne poseduje mogućnost fotografisanja u sirovom RAW formatu, ali sudeći po iskustvu s prethodnim modelom koji je ovu mogućnost dobio posle nekoliko meseci s novom firmware verzijom, može se isto očekivati i s ovim modelom. Uz svaku fotografiju moguće je snimiti i kratak zvučni zapis u trajanju od 20 s, a poseduje i mogućnost snimanja kratkog zvučnog filma u trajanju od 70 s, s rezolucijom 640 x 480 piksela ili od 180 s, s rezolucijom 320 x 240 piksela. Kod kontinualnog snimanja moguće je maksimalno snimiti sedam fotografija brzinom od tri snimka u sekundi. Osetljivost se postavlja automatski u rasponu od ISO 50 do 200, a postoji i mogućnost ručnog postavljanja osetljivosti u rasponu od ISO 50 do 400.

Kvalitet snimljenih fotografija s postojećim svetlom, kao i fotografija snimljenih s blicem, odličan je, s dobrom rezolucijom, oštrinom i reprodukcijom boja, a moguća je manualna kontrola svakog pojedinačnog parametra. Sve ovo omogućava da odštamamo fotografije A3 formata odličnog kvaliteta.

Blic i baterija

Pored ugrađenog blica koji omogućava fotografisanje na udaljenostima od 50 cm do 4,5 m za širokougaoni položaj objektivna i od 50 cm do 3 m za telepoložaj objektivna, poseduje i šinu s kontaktima koja omogućava korišćenje Nikon eksternih bliceva. Zanimljiva opcija prilikom fotografisanja s ugrađenim blicem jeste mogućnost da sa jednom ekspozicijom blic bljesne više puta, dajući na taj način zanimljive efekte. Za napajanje koristi već standardizovanu Li-jon bateriju EL-EN1 kapaciteta 650 mAh od 7,4 V. Potrošnja energije smanjena je i sad je moguće snimiti oko 320 fotografija ili 110 minuta neprekidno raditi s uključenim TFT LCD monitorom.

Coolpix 5400 isporučuje se s Li-jon punjivom baterijom EL-EN1, punjačem MH-53, CompactFlash memorijskom karticom od 32 MB, audio/video kablom, USB kablom UC-E1, kaišem za nošenje, poklopcem za objektiv i programima Nikon View 5 i Photoshop Elements 2.0.

Boris Bjelica

TEHNIČKI PODACI

Tip: digitalni s nepromenljivim objektivom

Senzor: CCD veličine 1/1,8 inča sa 5,26 miliona piksela (efektivno 5,1 milion piksela)

Veličina slike: 2.592 x 1.944, 1.600 x 1.200, 1.280 x 960 1.024 x 768, 640 x 480 i 2.592 x 1.728 piksela

Način snimanja slika: JPEG (Fine, Normal, Basic), TIFF i kratak zvučni film

Objektiv: 5,8–24 mm f/2,8–4,6 (ekv. 28 – 116 mm kod fotoaparata od 35 mm) i 4 puta digitalni zum

Izoštravanje: pasivni TTL AF sistem sa pet polja automatski ili ručno biranih i manualno izoštravanje

Monitor: 1,5 inča TFT LCD sa 134.000 piksela

Tražilo: optičko s podesivom dioptrijom od -3 do +1m⁻¹

Tipovi ekspozicije: auto, P – program (fleksibilni), S – prioritet brzine zatvarača, A – prioritet otvora blende, M – manualno i petnaest programa sa scenama

Merenje: 256 zona, centralno i spot na svih pet AF polja

Brzina zatvarača: 8 s do 1/4.000 s i B

Osetljivost: automatska, ISO 50/100/200/400

Balans belog: automatski, šest manualnih opcija, prethodno izmereni

Bracketing balansa belog: 3 snimka sa 1, 2 ili 3 koraka

Bracketing automatske ekspozicije: 3 ili 5 snimaka s koracima +/- 1/3, 1/2, 2/3 ili 1EV

Korekcija ekspozicije: +/- 2 EV s korakom 1/3EV

Kompenzacija blic ekspozicije: +/- 2 EV s korakom 1/3EV

Tip memorijske kartice: CompactFlash tip I i II, IBM MicroDrive

Priključci: USB, audio/video izlaz (NTSC/PAL), AC adapter

Napajanje: punjiva Li-jon baterija EN-EL1, litijumska 2CR5

Dimenzije: 108 x 73 x 69 mm

Masa: 380 g (bez baterija)

Cena (MP): 65.802 din. / 1.012 evra

Informacije o prodaji: REFOT B, Beograd, Pčinjska 17, tel. 011/ 2456-151, www.refot.com

- + Odlična rezolucija i reprodukcija boja,
  - + širok vidni ugao od 28 mm,
  - + dobre makroperformanse,
  - + nema vidljive hromatske aberacije,
  - + mogućnost podešavanja velikog broja parametara,
  - + bogat izbor dodatne opreme.
-
- Nema pomoćno svetlo za izoštravanje,
  - još uvek nema RAW format,
  - s eksternim blicem ne podržava automatsko zumiranje,
  - kod ručnog izoštravanja nema skale s udaljenostima.

NOVO

Specijalno izdanje časopisa PC

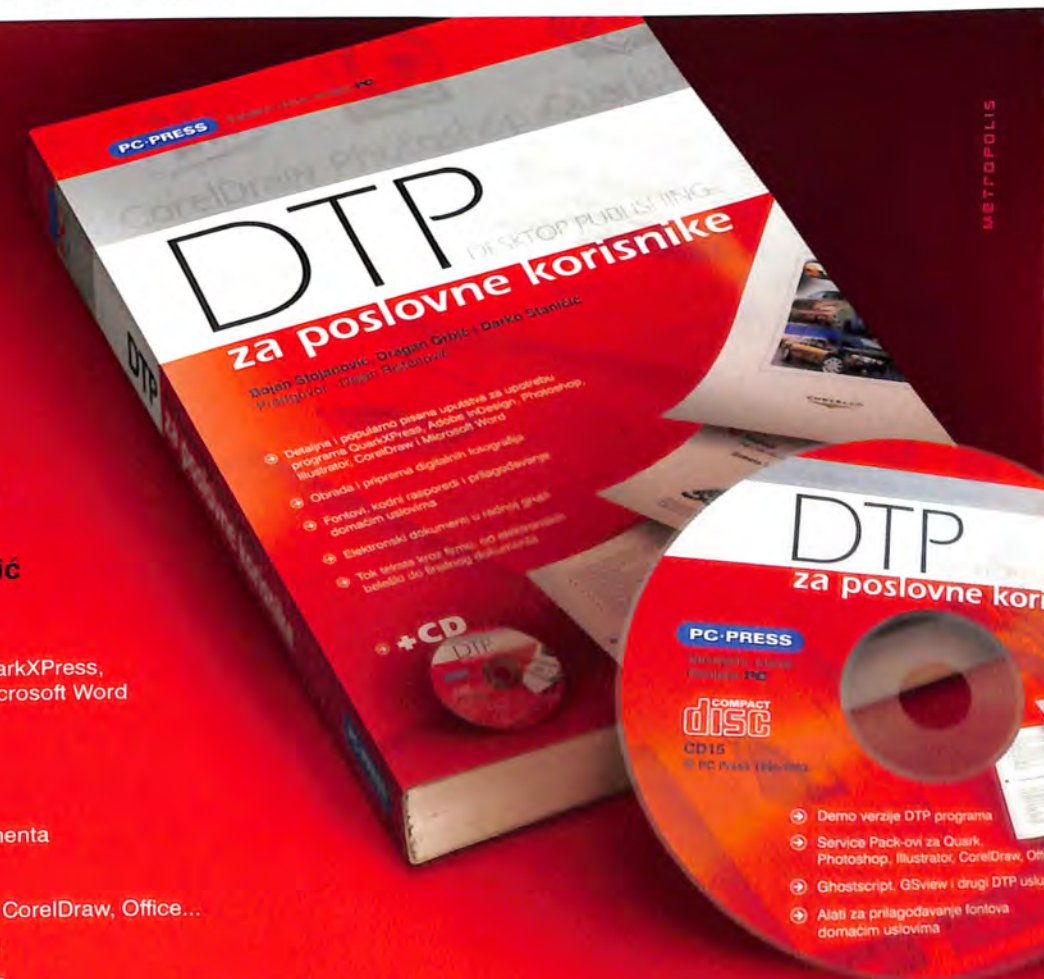
DTP

za poslovne korisnike

Bojan Stojanović, Dragan Grbić i Darko Staničić
Predgovor: Dejan Ristanović

- Detaljna i popularno pisana uputstva za upotrebu programa QuarkXPress, Adobe InDesign, Photoshop, Illustrator, Acrobat, CorelDraw i Microsoft Word
- Obrada i priprema digitalnih fotografija
- Fontovi, kodni rasporedi i prilagođavanje domaćim uslovima
- Elektronski dokumenti u radnoj grupi
- Tok teksta kroz firmu, od elektronskih beleški do finalnog dokumenta

- + CD • Service Pack-ovi za Quark, Photoshop, Illustrator, CorelDraw, Office...
- Ghostscript, GSview i drugi uslužni DTP programi
- Alati za prilagođavanje fontova domaćim uslovima

PC-PRESS

Posetite prodajnicu na pretplatnom kartonu, poručite na www.pcpres.co.yu/DTP ili u našoj Redakciji, PC Press, Dositejeva 51, Beograd, tel: 011/181-526 i 187-742, e-mail pc@pcpress.co.yu

CANON POWERSHOT G5

Novi Canon digitalni fotoaparati od prethodnog modela razlikuje se samo po većoj efektivnoj rezoluciji od pet miliona piksela i crnoj boji.

Kada se prošle godine na Fotokini pojavio Powershot G3 s rezolucijom od četiri miliona piksela, koja je bila identična prethodnom modelu i manja od sličnih modela u klasi, moglo se pretpostaviti da će se veoma skoro pojaviti i njegova zamena s rezolucijom od pet miliona piksela. Ta pretpostavka ostvarila se na žalost onih koji su već kupili G3, a koji bi želeli da imaju nešto više piksela.

Dizajn i objektiv

Novi Powershot G5 ima identičan izgled kao i prethodni model G3, jedina razlika jeste u crnoj boji tela koja mu daje, po mom mišljenju, mnogo ozbiljniji i profesionalniji izgled.

Prednji i gornji deo tela napravljeni su od metalne legure, dok su zadnji deo i rukohvat od plastike. Ostali delovi fotoaparata identični su prethodnom modelu o kome smo više pisali u broju 16. Optička konstrukcija objektivu ima raspon od 7,2 do 28,8 mm, što odgovara vidnom uglu raspona od 35 do 150 mm kod klasičnih fotoaparata od 35 mm, ali je svetlosna jačina objektivu veća i kreće se od f/2 do 3. Na raspolaganju je i digitalni zum od 4,1 puta. Kada se skine prsten s bajonetom i postavi LA-DC58C adapter, omogućava se korišćenje filtra s prečnikom od 58 mm ili širokougaonih konvertera i telekonvertera. Moguće je izoštaviti na udaljenostima od 50 cm, a u makrorežimu rada kada se objektiv postavi u širokougaoni položaj, moguće je izoštaviti od 5 cm.

Rezolucija

Ono po čemu se najviše razlikuje jeste CCD senzor s efektivnom rezolucijom od pet miliona piksela, koji omogućava dobijanje fotografija u maksimalnoj rezoluciji 2.592 x 1.944 piksela, a moguće je fotografisati i u nižim rezolucijama 1.600 x 1.200, 1.024 x 768 i 640 x 480 piksela u kompresovanom JPEG formatu koji podržava EXIF 2.2 standard u tri različita stepena kompresije. Takođe, ovaj fotoaparati ima mogućnost fotografisanja i u "sirovom" RAW formatu. Kvalitet fotografija identičan je prethodnom modelu i razlika od jedan milion piksela omogućava štampanje fotografija A3 formata odličnog kvaliteta.

Blic i baterija

Pored ugrađenog blica koji omogućava fotografisanje na udaljenostima od 70 cm do 5 m za širokougaoni položaj objektivu, od 70 cm do 4 m za telepoložaj objektivu, poseduje i šinu s kontaktima, koja omogućava korišćenje Canon eksternih bliceva iz serije EX (Speedlite 220EX, 380EX, 420EX, 550EX, MR-14EX i 24EX MacroLight). Pored TTL kontrole rada, poseduje mogućnost memorisanja blic ekspozicije, korekcije snage, mogućnost simulacije sinhronizacije na prvoj ili drugoj zavesici. Kod eksternih bliceva kada se zumira, glava blica automatski se pomera.

Za napajanje koristi već standardizovanu Li-jon bateriju BP-511 kapaciteta 1.100 mAh, koja omogućava da snimimo oko 450 foto-

grafija ili 360 minuta neprekidnog rada s uključenim TFT LCD monitorom. U osnovnom paketu s ovim digitalnim fotoaparatom dobijaju se: punjiva Li-jon baterija BP-511, punjač i AC adapter CA-560, CompactFlash memorijska kartica od 32 MB, kaiš, poklopac za objektiv, USB i video kabl, daljinski okidač WI-D100IR i programi Canon i ArcSoft Photostudio & VideoImpression.

B. Bjelica

TEHNIČKI PODACI

- Tip:** digitalni s nepromenljivim objektivom
- Senzor:** CCD veličine 1/1,8 inča sa 4,1 milionom piksela (efektivno 5 miliona piksela)
- Veličina slike:** 2.592 x 1.944, 1.600 x 1.200, 1.024 x 768 i 640 x 480 piksela
- Način snimanja slike:** JPEG (Fine, Normal, Basic), RAW i kratak zvučni film
- Objektiv:** 7,2 – 28,8 mm f/2 – 3 (ekv. 35 – 140 mm kod fotoaparata od 35 mm) i 3,6 puta digitalni zum
- Izoštavanje:** pasivni TTL AF sistem s fleksibilnim autofokusnim poljem
- Monitor:** 1,8 inča TFT LCD sa 118.000 piksela
- Tražilo:** optičko
- Tipovi ekspozicije:** auto, P-program (fleksibilni), S-prioritet brzine zatvarača, A-prioritet otvora blende, M-manuelno i pet programa sa scenama
- Merenje:** procenjeno na čitavoj površini, centralno i spot
- Brzina zatvarača:** 15 s do 1/2.000 s i B
- Osetljivost:** automatska, ISO 50/100/200/400
- Balans belog:** automatski, šest manualnih opcija, prethodno izmereni
- Bracketing balansa belog:** +/- 2 EV s korakom 1/3EV
- Kompenzacija ekspozicije:** +/- 2 EV s korakom 1/3EV
- Kompenzacija blic ekspozicije:** +/- 2 EV s korakom 1/3EV
- Tip memorijske kartice:** CompactFlash tip I i II, IBM MicroDrive
- Priključci:** USB, audio/video izlaz (NTSC/PAL), AC adapter
- Napajanje:** punjiva Li-jon baterija BP-511 ili BP-512
- Dimenzije:** 121 x 73,9 x 69,9 mm
- Masa:** 481 g (bez baterija)
- Cena (MP):** 58.825 din. (905 evra)
- Informacije o prodaji:** PROFIFOTO, Beograd, tel. 011/655-100, 655-257

- + Odlična rezolucija i reprodukcija boja, poseduje pomoćno svetlo za izoštavanje, mogućnost podešavanja velikog broja parametara, potpuna kompatibilnost s eksternim blicem, veliki kapacitet baterije, bogat izbor dodatne opreme.
- Komplikovan izbor autofokusnih polja, objektiv zaklanja optičko tražilo, hromatska aberacija vidljiva je samo s maksimalnim otvorom blende, točkici za podešavanje ne reaguje brzo kada se okreće.

Profifoto

DIGITAL
 IXUS i 4.0 MPix
 IXUS 400 4.0 MPix
 IXUS II 3.2 MPix

BEOGRAD, TEL: 011/655 100, 655 257
 *SVE CENE SU VELEPRODAJNE, BEZ URAČUNATOG POREZA NA PROMET

PROFIFOTO official distributor **Canon**

EPSON STYLUS PHOTO 935

Štamapač koji može direktno da štampa s velikog broja različitih medija predstavlja odličan izbor za korisnike digitalnih fotoaparata

upravljački deo na desnoj strani s kontrolnim LCD monitorom koji omogućava jednostavno

podešavanje različitih opcija. Ispod kontrolnog dela u dnu štampača nalazi se prostor sa četiri slota koja mogu da prime čak osam vrsta memorijskih kartica (CompactFlash tipa I i II, SmartMedia, Memory Stick, Memory Stick Duo, MagicGate Memory Stick SD, MMC). Ovo omogućava direktno štampanje s memorijske kartice, a poseduje USB priključak koji omogućava direktno štampanje s digitalnih fotoaparata koji podržavaju USB DIRECT-PRINT ili s eksternog USB CD-R ili Zip Drive gde su bile sačuvane

snimljene fotografije. Takođe, kada se priključi Bluetooth dodatak, onda za prenos fotografija koje treba odštampati nije potreban kabl. Ovakav način prenosa podržava Sony digitalni fotoaparat DSC-FX77. Iznad kontrolnog displeja može se montirati dodatni TFT LCD monitor od 2,5 inča koji olakšava izbor fotografija prilikom direktnog štampanja s memorijske kartice.

Za štampanje koristi crni kertridž T026 i kertridž T027 sa pet boja (cyan, magenta, svetlo cyan, svetlo magenta i žuta). Tehnologija štampanja zasnovana je na EPSON Micro Piezo glavi za štampanje koja izbacuje savršeno uobličene

kapljice mastila od 2 pl (pikolitar) s velikom preciznošću, čime je postignut visok kvalitet reprodukcije. Kvalitet odštampanih fotografija zaista me je impresionirao dobrom reprodukcijom boja i bogatstvom detalja, ali jedino je brzina štampanja od jedanaest minuta, za fotografije A4 formata u najboljem kvalitetu, manja nego kod sličnih štampača. Štampač podržava Print Image Matching II i Exif 2.2, a može da štampa od ivice do ivice. Upotrebom držača za papir u rolni pružena je mogućnost da s lakoćom odštampamo panoramski snimak, a poseduje i automatski sekač papira.

Ovaj štampač s velikim brojem mogućnosti, odličnim kvalitetom odštampane fotografije i jednostavnošću korišćenja predstavlja odličan izbor za sve korisnike digitalnih fotoaparata.

B. Bjelica

TEHNIČKI PODACI

Tehnologija štampanja: Inkžet EPSON Micro Piezo

Rezolucija: 5.760 x 720 dpi

Veličina papira: standardni A4, A5, A6, B5, C6, DL, od 10 x 15 cm do 216 x 594 mm

Ugrađena memorija (RAM): 32 MB

Brzina štampanja: 8,5 ppm

Operativni sistemi koje podržava:

Windows (98, Me, 2000 Pro, XP), Macintosh OS 8.1 i OS X

Veza s računarem: USB 1.1 tipa B i USB 1.1 tipa A za direktno povezivanje s digitalnim fotoaparatom ili eksternim CD-R

Kertridži: crni T026, kolor T027

Dodatna oprema: monitor za pregledanje C860, Bluetooth modul

Dimenzije: 492 x 290 x 228 mm

Masa: 6,4 kg

Nivo buke: 43dB (ISO 7779)

Cena (MP): oko 17.940 din. (276 evra)

Informacije: BS Procesor, Beograd, Hadži Nikole Živkovića 2, tel. 328 44 88, www.bsprocesor.com

Kao što sam obećao, i u ovom broju predstavim vam još jedan štampač koji može da štampa fotografije bez posredstva računara. Sada je reč o novom Epsonovom štampaču Stylus Photo 935, koji je zamena za raniji model 925.

Epson Stylus Photo 935 ima istu masu i izgled, kao i njegov prethodnik, a zadržao je i isti

- Visok kvalitet odštampanih fotografija,
- podržava štampanje s papira u rolni,
- podržava veliki broj različitih medija.

- Mala brzina štampanja.

PowerShot A300/A70/A80 (3.2 / 3.2 / 4.0 MPix)

230.- €

399.- €

359.- €

you can

BEOGRAD, TEL: 011/655 100, 655 257

*SVE CENE SU VELEPRODAJNE, BEZ URAČUNATOG POREZA NA PROMET

PROFI FOTO official distributor

Canon

VAŠA KUĆNA DIGITALNA LABORATORIJA

Kada počnete da čitate neki od priručnika o fotografiji, skoro obavezno ćete u prvom poglavlju naći i crtež koji pokazuje kako bi trebalo da izgleda vaša klasična kućna laboratorija: apsolutno zamračena prostorija, crveno svetlo, aparat za povećavanje, kadice i štampiljke bile su i ostale standardni deo opreme za izradu, najčešće, crno-belih fotografija. Crveno laboratorijsko svetlo, miris hemikalija i iščekivanje pojave slike na naizgled praznom fotografskom papiru ima i dalje svoju posebnu draž. Međutim, sve ovo bilo je i glavna prepreka u radu jer je mali broj fotografa uspeo da osposobi takvu foto-laboratoriju. Odavno je poznato da su računari ušli u skoro sve delove našeg života i svakodnevnog rada. Osim u nekim specifičnim oblastima, poznavanje rada na računaru deo je osnovne pismenosti i često uslov da se dode do posla.

Razvoj svih računarskih tehnologija, a posebno obrade fotografija ekspanziju je doživeo pojavom Pentium računara, čija snaga i brzina omogućavaju udoban rad bez mnogo čekanja. Namerno smo pomenuli celu generaciju računara, a ne samo poslednja tehničko-tehnološka čudovišta čija cena obično ne opravdava mogućnosti koje najčešće nisu ni potrebne. Isto tako i razvoj digitalnih fotoaparata dostigao je neverovatne razmere. Novi modeli pojavljuju se maltene nedeljno, a proizvođači se utrkuju u ponudi – što možete videti na stranicama našeg časopisa. Sve to potaklo je novi talas popularnosti fotografije koja je na ovaj način postala jednostavna i dostupna svima. Iako se i ova savremena, digitalna foto-laboratorija čini glomaznom i skupom, za

početak rada u njoj biće vam dovoljan jedan prosečan računar i digitalni fotoaparat. Kao i kod klasične fotografije, proces izrade dobre fotografije ne završava se snimanjem i odlaskom u fotografski studio. Mogućnosti koje vam se pružaju da od prosečnog snimka dobijete dobru fotografiju čak su veće nego u klasičnom postupku, a naša prva skica kompletne digitalne laboratorije poslužiće vam kao orijentir u šarolikoj i ogromnoj ponudi računarske opreme.

Milan Živković

KUĆIŠTE: Ukoliko ne uživete u ezoteričnom izgledu, onda je računar spakovan u tzv. kućište u kome je osnovni deo napajanje koje obezbeđuje neophodnu struju svim uređajima. Struja se dovodi do matične ploče (motherboard) koja, kako joj samo ime govori, spaja sve eksterne (putem kablova) i interne uređaje koji se najčešće u obliku tzv. kartica zabadaju u odgovarajuća ležišta. Sve podatke obrađuje procesor ili CPU. Od njegove brzine velikim delom zavisi brzina samog računara. Posao koji trenutno radimo na našem računaru smešta se u radnu memoriju – RAM, a količina memorije takođe određuje brzinu rada računara. Završene poslove, tj. dobijene fajlove čuvamo na tvrdom disku kome je ime ostalo iz vremena kada ga je trebalo razlikovati od flopy – "mlitavog" diska ili, jednostavno, diskete. Veličina prostora odavno je prevazišla čak i najsmelije prognoze, pa danas hard-diskovi s prostorom od 100 i više gigabajta nisu nikakva retkost. Kućište ujedno služi i za smeštaj nekih neophodnih uređaja kao što su CD rom, flopi i/ili zip disketna jedinica. Iako vlada opšta jurnjava za što modernijim i sve bržim računarima, realne potrebe naše digitalne laboratorije na nivou su Pentiuma II. Obrazloženje je veoma jednostavno: veličina slike, koju treba obraditi, snimljene najkvalitetnijim digitalnim fotoaparatom retko prelazi 15 megabajta tako da s količinom operativne memorije od 128 ili 256 megabajta možemo raditi bez problema. Koristeći CD snimač naše srede fotografije arhiviraćemo na diskovima, te se tako i realna potreba za prostorom na tvrdom disku kreće od oko 20 do 30 GB. Sve ovo, naravno, ne znači da ukoliko imate novca ne kupite i jači računar, ali bolje je potrošiti više na digitalni fotoaparat koji daje stvarno kvalitetne snimke.

MONITOR: Predstavlja izuzetno važan deo vaše digitalne opreme. S obzirom na to da je to uređaj koji vam omogućava komunikaciju s računarem, bitno je da bude što kvalitetniji i da grafička kartica koja generiše prikaz bude kvalitetna. Bez obzira na to da li nabavljate nov ili polovan računar, obezbedite dovoljno sredstava za minimum sedamnaestoinčni monitor ili veći. Od karakteristika monitora koji kupujete bitna je još i sposobnost takozvanog osvežavanja slike, tj. veća brzina osvežavanja = manje treperenje slike = nema bolova očiju. Ova priča ne važi za, sada sve popularnije, TFT ili ravne monitore od tečnih kristala kod kojih je slika apsolutno mirna. Oni su još izuzetno korisni ukoliko vam je problem veličina stola, jer zauzimaju samo mali deo onog prostora koji vam važi za, sada sve popularnije, TFT ili ravne monitore od tečnih kristala kod kojih je slika apsolutno mirna. Oni su još izuzetno korisni ukoliko vam je problem veličina stola, jer zauzimaju samo mali deo onog prostora koji vam važi za, sada sve popularnije, TFT ili ravne monitore od tečnih kristala kod kojih je slika apsolutno mirna. Međutim, treba napomenuti i to da ovi monitori nisu podesni je neophodan za smeštaj klasičnog CRT monitora. Međutim, treba napomenuti i to da ovi monitori nisu podesni za ozbiljniju obradu fotografija jer je slika koju daju suviše kontrastna i imaju relativno mali vidni ugao kod koga se izgled slike menja u zavisnosti od položaja tela u odnosu na monitor. Svaki od navedenih tipova monitora ima i svoje prednosti i mane, a odluku koji nabaviti obično definiše cena, a ona se kreće od 150 evra pa više.

RAVNI STONI SKENERI: zahvaljujući razvoju tehnologije postali su dostupni svakom jer je cena najjeftinijih modela sada ispod 50 evra, a optička moć istih uređaja porasla je sa skromnih 300 x 300 dpi na sada standardnih 1.200 x 600 dpi. Uz to, pojedini skeneri imaju i dodatke s filma, ali je ta opcija dosta skromna i namenjena je slanju slika putem Interneta, dok se za ozbiljniju primenu koriste specijalizovani film skeneri. Cena skenera koji će zadovoljiti većinu vaših potreba kreće se od 150 do 250 evra.

ČITAČI MEMORIJSKIH KARTICA: olakšavaju rad na prebacivanju slika snimljenih digitalnim fotoaparatom u računar radi dalje obrade i arhiviranja na CD ili neki drugi medij. Poslednja generacija čitača koji mogu biti eksterni ili interni uređaji (ugradeni u kućište računara) prihvataju sve vrste memorijskih kartica, a najčešće su namenjeni za dve ili tri vrste. Povezivanje ovih uređaja danas se obavlja putem USB 2 ili USB 1 sistema, dok raniji modeli mogu koristiti i paralelni port.

TASTATURA: je kao ulazni uređaj evoluirala od klasične tastature, do uređaja kojima su dodate mnoge komande za upravljanje, uglavnom, multimedijalnim sadržajima kao što su kontrola zvuka, Internet, CD plejer i slično. Danas je izuzetno popularna kombinacija bežične tastature i bežičnog miša koji olakšavaju rad. Cena klasične tastature kreće se od neverovatnih 5 evra za jednostavne modele nepoznatih firmi, do 100 i više evra za ozbiljnije modele.

ŠTAMPAČ: Verovatno najbrži razvoj uopšte doživeli su inkdžet štampači, koji su sada dostigli neverovatne rezolucije odštampanih slika od 4.800 x 2.400 dpi i respektivne brzine mnogo veće od nekada potrebnih 20 minuta za štampu fotorealistične slike. Uz sve to, kvalitet odštampanog materijala je izuzetan, a mogućnost da na slici nemamo beli rub (borderless print) doprinela je još više približavanju kvaliteta odštampanog materijala i prave fotografije. Bitka na tom području još traje, a završnica borbe odvijaće se između digitalnih foto-printera koji rade klasičnu kolor fotografiju, ali po nju morate ići u foto-radnju, i jeftinijih u nabavci, ali skupih u korišćenju, Ink i Bubble Jet štampača. Cene štampača kreću se od 50 do preko 1.000 evra.

FILM SKENER: Nekada privilegija izuzetno bogatih kompjuterskih i fotografskih fanova, film skeneri postali su skoro obavezan deo računarske opreme amaterskih fotografa koji su svojoj klasičnoj laboratoriji pridodali i digitalnu. Izuzetno visoke rezolucije skeniranja koje se kod nekih novih modela kreću i iznad 5.000 dpi daju ekstremno kvalitetne skenove, a ovi, opet, mogućnost za izuzetno velika povećanja digitalnih fotografija. Kao i kod ravnih skenera, i ovde je razvoj tehnologije doveo do pada cena tako da danas kvalitetan film skener rezolucije od 2.700 dpi možete kupiti za oko 200 evra, a skeneri koji pripadaju poluprofesionalnoj kategoriji koštaju oko 1.000 evra.

Objektivi za Nikone i BCB-II Fleš

Od svih fabrika koje su proizvodile i proizvode fotografske aparate i objektivne, Nikon ima ubedljivo najveći broj izmenljivih objektivna s direktnim tražilom / daljinarom, o čijim objektivima ovom prilikom pišemo

Tako u katalogima s tehničkim podacima nalazimo da se za Nikon s tražilom proizvodilo oko 25 objektivna u pedesetak verzija. Broj verzija je posebno važan, posmatrano s kolekcionarskog stanovišta, jer mali broj proizvedenih primeraka jednog objektivna u nekoj verziji može znatno da poveća njegovu vrednost u odnosu na drugu verziju istog objektivna, proizvedenu u velikom broju. Konstruktori firme Nikon na vreme su shvatili da uz savršen fotografski aparat obavezno mora da ide i optički savršeno korigovan objektiv. Zahvaljujući ovoj jednostavnoj filozofiji Nikon je toliko dugo u vrhu svetske fotografske industrije. Ovom prilikom predstavljamo nekoliko vrhunskih objektivna za Nikon fotoaparate s tražilom.

W – Nikkor 1,8/35 mm

Objektiv je izašao na tržište početkom 1956. godine i ubrzo je, zahvaljujući izvanrednom kvalitetu fotografija koje je davao i velikoj svetlosnoj jačini, postao izuzetno popularan među profesionalnim fotoreporterima. Prvi primerak imao je fabrički broj 353801, a izrađeno je ukupno oko 8.000 primeraka. Verzija s kombinacijom hroma i crne boje vredni između 350 i 500 evra, dok model s crnim prstenom za regulaciju blende može da dostigne i 3.000 evra. Jedna verzija ovog objektivna pravljena je s navojem M 39 i ona, umesto udubljenog / ispupčenog prstena za uoštravanje ima malu polugu s dugmetom. Za ovu verziju nemamo podatke o kolekcionarskoj vrednosti.

Nikkor – S 1,4/50 mm

S konstrukcijom od sedam elemenata u tri grupe, najmanjom udaljenošću snimanja od 91 cm i prečnikom navoja za filter od 43 mm ovaj Nikkor proizvodio se u više verzija. Prvi model izrađen je u martu 1950. godine još za vreme američke okupacije Japana, i zbog toga ima oznaku Tokyo i Mioj, a kolekcionarska vrednost mu je do 225 evra. Model izrađen od aluminijuma vredni i do 1.800 evra, kompletno crna verzija do 1.000, a ako na objektivu postoji i oznaka "Olympic", to može da vredni i do 1.500 evra.

Nikkor – N 1,1/50 mm

Konstruisan od devet elemenata smeštenih u šest grupa, s najmanjom udaljenošću snimanja od 91 cm i prečnikom navoja za izmenu filtera od 62 mm, ovaj objektiv pravljen je u dve osnovne verzije: s internim i eksternim bajonetom. Verzija s internim bajonetom izašla je iz fabrike 1956. a ona s eksternim nešto kasnije i pravljena je u svega 1.800 primeraka zbog čega dostiže vrednost od 1.500 evra, a prva verzija 1.200 evra. Na kraju, dodajmo da uz Nikkor 1,1/50 mm ide i interesantno senilo, posebno zbog svoje neobične veličine, koje služi za normalno snimanje, ali koje i svojom unutrašnjom konstrukcijom omogućava da se kroz njega vidi i scena koja se snima. Ovo senilo upakovano je u elegantnu i skupu kutiju od kože, pa nije ni čudno što je u skladu s tim i njegova kolekcionarska vrednost: 120–130 evra. Neko će reći "sva-

šta, više od 100 evra za običan protisunčani zaslon". E, ovaj nije običan, pogledajte kako izgleda na priloženoj slici.

Nikkor – S 1,5/86 mm

Ovo je takođe jedan od elitnih objektivna za Nikone s tražilom. Konstruisan je od sedam elemenata smeštenih u tri grupe, s najmanjom udaljenošću snimanja od 1 m, navojem za izmenu filtera 60 mm i impresivnom masom od 546 grama. Prvi model izrađen je još 1959. godine. Fabrički broj prvog objektivna bio je 264000, a ukupno ih je proizvedeno 2.000 komada. Pravljen je i u verziji s navojem M 39, kao i verzija za Contax. Objektiv je veoma oštar tako da njegova vrednost ide do 1.500 evra.

BCB-II fleš za Nikon, model "S"

Nikon S napravljen je davne 1951. godine, u vreme kada elektronski fleševi još nisu postojali, a tadašnji relativno niskoosetljivi filmovi zahtevali su dosta svetlosti prilikom noćnih snimanja. Rešenje za ovakvu vrstu snimanja predstavljali su fleševi s vaku bljeskalicama za jednokratnu upotrebu. Gotovo sve fabrike toga vremena konstruisale su svoje "originalne" fleševe sa sitnim međusobnim razlikama, ali i uz dve obavezne mane:

1. sijalica samo za jedan bljesak i
2. komplikovana procedura izbora bljeskalica i isto tako komplikovana kalkulacija ekspozicije i blende prilikom snimanja.

Pred nama je, BCB-II fleš za Nikon, sačuvan kao da je danas izašao iz fabrike, sa sve originalnim uputstvom. Metalni delovi, naročito oni hromirani izgledaju tako dobro da bi im i ono najbolje što je izašlo iz čeličana Krupp moglo pozavideti. Svi crni delovi obojeni su mat farбом s izraženom strukturom. I ovo je urađeno s toliko pažnje da je završna obrada na nivou hromiranih delova i onih izrađenih od hroma. Plastični – bakelitni delovi ovoga blica, nažalost, odudaraju od završne obrade metalnih delova.

Konstrukcija fleša

Konstruisan je tako da ga je moguće rasklopiti kako bi, kad nije u upotrebi, zauzimao što je moguće manje mesta. Osnovni delovi su: telo fleša, reflektor, nosač za priključak na aparat i sinhro kabl.

Telo fleša

Na donjem delu ima nazubljeni donji poklopac koji se otvara putem navoja, čime se otkriva unutrašnjost fleša. Ovaj fleš koristio je FP bljeskalice G.E.6, Sylvania FP-6, G.E.31 i Press 40 s različitim snagom osvetljavanja izraženom u Lm/s. Struja koja je inicirala paljenje vaku bljeskalica dobijala se iz tri vrste baterija: prvi tip baterija bio je sastavljen od više elemenata nekada korišćenih u slušnim aparatima, imao je napon 22,5 V. Uz ove baterije obavezno se

Blic s dodatnim priborom: adapter za tri baterije tipa AA i adapter za baterije tipa D; rezervni reflektor za objektiv od 35 mm; rezervni sijalice i nosač fleša

koristio kondenzator koji se punio iz baterije i onda je paljenje vaku bljeskalice obavljano uz njegovu pomoć. Postoji poseban adapter za tri baterije AA tipa i veliki dodatni adapter za baterije tipa D sa znatno većim kapacitetom snimanja. Interesantno je crveno dugme smešteno na zadnjem delu tela fleša. Ono služi za "izbacivanje" korišćenih "još vrućih" vakuum bljeskalica kako bi se sačuvali prsti od opekotina. Reflektor se proizvodio u dve verzije prečnika: 5" i 6".

Nosač fleša bio je veza između tela fotografskog aparata na koje se fiksirao pomoću zavrtnja s uskim navojem za stativ.

Sinhro kabl koji je predstavljao radnu vezu između fleša i aparata Nikon S bio je starog tipa, s odvojenim kontaktima jer u ovo vreme nije još postojao P.C. kontakt za fleš.

Tako se radilo pre 50 i više godina, a kako se radi sada, vidimo kada pogledamo najnovije digitalne i analogne fotoaparate i njihove fleševe.

Miroslav Nikoljačić

Dozvolite mašti da zaplovi!

Vodootporni papiri za ink-džet štampače!

REFOTB

Reportaža s letovanja

Bojana Bončića

Izuzetno nam je drago da je rubrika Foto-amater naišla na veliki odjek, što potvrđuju i vaša pisma i fotografije koje sve više pristižu u Redakciju. Kao da nam je čitao misli, Bojan Bončić poslao je reportažu s ovogodišnjeg letovanja. Posle silnih članaka o tome: kako treba snimati, šta poneti, digitalno ili analogno ... želeli smo da prikazemo kako to izgleda u praksi. Bojanova reportaža prelazi okvire fotografija za porodični album i mogla bi da bude ilustracija za neki članak o letovanju u Grčkoj, naročito što je Bojan svoje fotografske zapise dopunio kratkim pričama

Bojan Bončić rođen je u Nišu 1960. godine. Advokaturom se bavi od 1987. Prva saznanja o fotografiji stekao je još u osnovnoj školi, ali prve fotografije napravio je mnogo kasnije, na apsolventskoj ekskurziji, prvim fotoaparatom koji je kupio – ZENIT TTL. Ubrzo, nakon kupovine fotoaparata, prestao je da se bavi fotografijom jer mu je ukraden. Kao student nije bio u mogućnosti da nabavi novi i njegovo interesovanje za fotografiju je prestalo, a, i neke druge stvari imale su prioritet u njegovom životu. Ponovno interesovanje za fotografiju počelo je petnaest godina kasnije i to kada je pozajmljenim fotoaparatom Nikon F2 otkrio da letovanje uz njega može biti mnogo interesantnije. Ubrzo posle toga nabavlja polovni Canon EOS 500 n, kojim i nastaju prve uspele fotografije. Kasnije ga menja za EOS 50, a od pre šest meseci postao je vlasnik fotoaparata

Canon EOS 33. Za sebe kaže da je samouk, a osnove fotografije naučio je iz knjige "Elementarna tehnika fotografije" Dragoljuba Kažića. Takođe, pažljivo prati članke iz našeg časopisa, a kako sâm kaže, njegovo interesovanje za fotografiju višestruko je vezano za *RE-FOTO* jer je prvi broj (br. 8) kupio upravo zbog prikaza fotoaparata Canon EOS 3000 n, koji je sličan njegovom, upravo kupljenom foto-

aparatu, o kojem je malo toga znao. Takođe, nakon objavljivanja fotografije "Luka" u rubrici "Analiza fotografskih radova čitalaca" u broju 12, u kojoj se profesor Tošić veoma pohvalno izrazio o njoj, nastavio je s još većim žarom da fotografiše. Za protekle dve godine "ispucao" je preko 60 filmova, uglavnom kolor, ali se oprobao i u crno-beloj fotografiji, istina ređe, jer se teže pronalaze kvalitetni filmovi.

Pažnju su nam privukla i nova apartmanska naselja zanimljive arhitekture i skladnih boja (fotografija gore levo), mada je sklad boja uočljiv i na fasadama u starijim kvartovima Soluna (fotografija desno)

Naše krajnje odredište, ali ne i jedino bila je Nea Kalikratia. Malo ribarsko-turističko mesto na početku poluostrva Halkidiki. Mnoštvo ukotvijenih ribarskih brodova u luci čeka smiraj dana kako bi isplivali u potrazi za plenom

U obilasku poluostrva Halkidiki nailazili smo na usamljene plaže

Fotoaparat uvek nosi sa sobom, pa čak i na službena putovanja, a često pravi i namenske izlete do manastira i crkava da bi ih fotografisao. Putovanja i fotografija za Bojana predstavljaju više od hobija i želja mu je da se ubuduće aktivnije i više posveti tome. Da bi ilustrovali kako najčešće izgleda jedno od njegovih putovanja, preneo nam je uobičajeni komentar svoje dece: "Evo ga. Opet je stao da slika!" Naravno da mu to kasnije oproste, kada vide fotografije, a naročito njihove portrete na koje je Bojan posebno ponosan. Po njegovom dosadašnjem iskustvu, uveren je da nije moguće predvideti kada ćete napraviti dobru fotografiju jer one često nastaju kada se najmanje nadate. Zbog toga je njegov fotoaparat uvek spreman i ima desetak filmova u rezervi. Žao mu je što se ranije nije počeo baviti fotografijom na ovakav način jer je propustio da zabeleži mnoga nezaboravna putovanja, ali se nada da će to nadoknaditi. ■

Atmosfera grčke taverne zabeležili smo u Nea Kalikratiji. Nadam se da nam "stari gospodin", ma gde bio, neće zameriti što smo narušili njegovu privatnost

Sumrak i neverovatan zalazak sunca sačekali smo na početku prvog prsta u luci Nea Potidea

Analiza fotografskih radova

Fotografija "KONTRASTI" koju je poslao **Marko Jevtić** interesantna je po rasporedu kosih i vertikalnih linija i kontrastu svetlih i tamnih partija što je, sve zajedno, kompoziciono dobro postavljeno.

Takođe, na dobrom mestu postavljen je i čovek, zahvaljujući kome je moguće identifikovati veličinu snimljenog prostora. Marko nije poslao tehničke podatke o snimanju, ali je vidljivo da je ovde u pitanju eksperiment. Ovakav efekat može se dobiti kada se na staklenim površinama kao u ogledalu odražavaju delovi građevine, dugim i duplim ekspozicijama kada na pojedinačnim delovima dolazi do dupliranja slike. Svedenost tonova na ekstremno tamne i svetle površine s malo prelaznih međutonova daju ovoj fotografiji zanimljiv grafički izgled, a svetle i tamne partije smenjuju se tako da sugerišu određeni ritam i dinamiku. Rekao bih da ova fotografija može da posluži kao ilustracija za temu "Svetlo i senke kao kreativni elementi fotografije."

Tatjana Aleksić iz Pirota poslala je dve grupe fotografija, detalje arhitekture iz Pariza i portrete. Odlučili smo da i pored toga što snimci Pariza nisu loši objavimo portret "VERICA", jer je u pitanju sugestivna i u svemu dobro urađen portret. Kao prvo, Verica je zahvalan model izražajnog lika i Tatjana bi mogla s njom ambicioznije da radi ako je interesuje da se bavi fotografskim portretom. (Savetujemo da u *REFOTO* br. 14 pročita članak Mitra Trninića u foto-školi o portretu i da obrati pažnju na predstavljanje Aleksandra Dolgija, *REFOTO* br.18). Tatjana je dobro odabrala trenutak snimanja i zabeležila prirodan i spontan izraz lica modela. Osvetljenje je dobro, kao i ugao snimanja, a otvorenija blenda uzrokovala je blagu neoštrinu pozadine, što ističe prednji plan. Savetujemo Tatjani da napravi izrez prema našem predlogu jer će tako izraz lica modela još više doći do izražaja.

Uočavanje i izdvajanje jesu glavne odlike fotografije "DETALJ" **Erike Nad Farkaš Duđaš** iz Malog Idoša. Naime, Erika je primenjujući puni otvor blende prilikom snimanja, koji je naglasio osnovnu oštrinu u odnosu na neoštrinu ostalog dela scene, istakla cvet koji je predmet njenog interesovanja. Erika piše da se fotografijom bavi kako bi ilustrovala svoje tekstove. Preporučujemo joj da nabavi prethodne brojeve časopisa *REFOTO* jer se u rubrici "foto-škola" u svakom broju objavljuje to što nju interesuje. Takođe bi joj dobrodošao i neki od udžbenika fotografije za fotografske srednje škole ili akademije, jer je u njima materija izložena sistematično i postupno. Inače, prema snimcima koje je Erika poslala, vidi se da dobro uočava motive i zanimljivo kadrira, pa bi se moglo reći da je na dobrom putu da uspešno koristi fotografiju za ilustrovanje svojih tekstova.

naših čitalaca

Dragoljub Tošić, EFIAP, profesor fotografije

Robert Šlikević iz Sombora poslao je 20 fotografija cveća snimljenih fotoaparatom Nikon FM 2, makroobjektivom 2,8 / 55 mm, pa koristim priliku da posvetimo pažnju problematiki snimanja s kratkih rastojanja, koja se osim s makroobjektivom mogu obaviti i aparatima s duplom izvlakom, pomoću prstenova ili meha i s predsočivima. Već smo pisali o tome da se pri ovim snimanjima posebna pažnja mora obratiti na eksponometrijske vrednosti u zavisnosti od toga kako se meri osvetljenje fotoaparatom koji koristimo. Takođe, važno je kontrolisati prostor dubinske oštine koja je u ovim slučajevima mala. Robertove fotografije su lepe i zanimljive. Mogu se iskoristiti za dekor enterijera, kao posteri ili za ilustraciju određenih tekstova. Objavljujemo pet fotografija da bismo pokazali vezu između primenjenog postupka i dobijenog rezultata. Sve fotografije snimljene su s punim otvorom blende (2,8).

Kod fotografije "Čičak 1" stabljike čička su u kontrastu, a kod određivanja eksponometrijskih vrednosti preovlađujući uticaj imala je svetlija pozadina tako da se vide samo obrisi čička, bez detalja (fotografija 1). Kod fotografije "Čičak 2" motiv snimanja (čičak) je krupniji i bolje osvetljen, a eksponometrijski elementi više su određeni prema njemu i zbog toga se on bolje vidi. Da je blenda bila zatvorenija, bio bi ceo oštar (fotografija 2). Na fotografiji "Detalj 3", koja je vizuelno veoma zanimljiva, teško se prepoznaje da je u pitanju cvet iza tanke stabljike. Na ovakav

rezultat uticao je puni otvor blende i svetli deo pozadine (fotografija 3). Kod fotografije "Ljiljan" cvet je svetlosno dobro izdvojen od ostalog dela kadra i eksponometrijski elementi određeni su prema njemu. Dobro se od pozadine izdvaja i koloritom, ali je zbog punog otvora blende oštar samo jedan njegov deo (fotografija 4). Fotografija "Detalj 5" snimljena je tako da pruža najviše informacija o motivu snimanja. Cvet se po boji, tonski i oštrinom izdvaja od pozadine. Da je korišćen manji otvor blende, bili bi oštri i listići zbog dubinske oštine (fotografija 5). Kao što se vidi, ove fotografije nismo rangirali. Svaka je na svoj način dobra. Kod prve, treće i četvrte dominiraju likovnost i impresije, a kod druge, a naročito pete fotografije prikazali smo kako osvetljenost, merenje svetlosti i otvor blende utiču na izgled elemenata u kadru, pa možete prema željenom rezultatu da odredite postupak. Što se Roberta tiče, vidljivo je da se dobro snalazi u snimanju motiva s kratkih rastojanja, a njegove fotografije pokazuju i da poseduje osećaj za likovnost i maštovitost. Preporučujemo mu da stupi u kontakt s članovima foto-kluba u Somboru, koji se nalazi u ulici Belog goluba.

Leonora Kohanec iz Temerina poslala je nekoliko fotografija koje su tehnički i estetski prihvatljive, što nas ne čudi jer Leonora piše da je završila fotografsku školu. Portret "ZAMIŠLJENA" objavljujemo i pored toga što među njenim fotografijama ima tehnički uspešnih jer je ovaj portret dobra psihološka studija. Izbor ugla snimanja, osvetljenja i jednostavnog ambijenta odgovaraju izrazu lica modela. Tako ovaj portret prikazuje raspoloženje i psihološko stanje snimane osobe, a istovremeno ilustruje jedno od mogućih ljudskih stanja. Dobro bi bilo da je prilikom snimanja korišćen manji otvor blende jer bi se time povećala dubinska oštrina. Ovako su oštri levo oko i usne, a desno oko, kosa i ostali delovi su neoštri. Smanjivanjem otvora blende evakušu se periferni delovi objektiva koji su uzrok neoštrine, čime se dobija oštrij snimak.

Fotografija "SONATA U ŽUTOM" koju je poslao **Branimir Nedeljković** iz Beograda, kao i ostale njegove fotografije, pokazuje da on prilikom snimanja vodi računa o organizaciji kadra i razmišlja kako da motiv snimanja prikaže što prikladnije. Na objavljenoj fotografiji primenjena je izometrijska perspektiva kojom se, kao što je u prošlom broju časopisa u tekstu Perspektiva II prikazala Ivana Brezovac, postiže efekat dvodimenzionalnosti. Mozaična struktura slike je istaknuta pravilnim rasporedom žutih cvetova naspram tamnije preovlađujuće zelene pozadine, čime je postignut kompozicioni sklad. Ne raspoložemo tehničkim podacima o snimateljskom postupku, ali je vidljivo da bi zatvorenija blenda od one koja je korišćena doprinela da i levi deo fotografije bude oštar. Imam utisak da Branimir raspolaže znanjem iz tehnologije i tehnike fotografije i estetike tako da može uspešno da vizuelizuje svoje ideje. Za dalji rad na fotografiji bilo bi korisno da razmisli o tome šta zapravo želi fotografijom da pokaže i koji sadržaji ga najviše interesuju da bi mogao da se stvaralački i kreativno iskaže.

Fotografiju "KIŠA" **Dragan Šaponjić** iz Nove Varoši snimio je fotoaparatom Canon EOS 50 E, objektivom 75 - 300mm/4,0 - 5,6 Canon Ultrasonic, filmom Konica VX 400 Monochrome, uz upotrebu ekspozicije 1/350 s i otvora blende f 11. Po kišnom i oblačnom vremenu ljudi obično ne snimaju govoreći: vreme je loše. A kao što se vidi, Dragan Šaponjić je upravo takvo vreme iskoristio da snimi fotografiju na kojoj je uspešno prikazana atmosfera kišnog dana.

Postavljanjem osnovne oštrine na kišne kapi u prednjem planu efektno je naglašen prednji plan u odnosu na obrise zgrada u zadnjem planu. Dobro je što je korišćen mali otvor blende tako da zadnji plan nije previše rasplinut i ipak se prepoznaje da je u pitanju gradski ambijent. Preporučujem da se deo neba s gornje strane ukloni kako linija horizonta ne bi delila fotografiju na dva jednaka dela, a i gornji deo neba je nešto svetliji, pa odvlači pažnju posmatrača od ostalog dela fotografije.

Efekat kao na fotografiji "ANDREJA" koju nam je poslao **Radovan Marinković** iz Raške postiže se kada se prilikom snimanja bez stativa koristi duga ekspozicija. Kod ovog snimka ekspozicija je bila 1 s, blenda f 3,5, film Fuji superia 100 ASA, fotoaparat Nikon FG 20 s objektivom Nikorr 35-70 mm, svetlosna jačina 1:3, 5 - 4,5. Na fotografiji se, prema tragu svetlih partija u prednjem planu, vidi kakav je bio pokret fotoaparata za vreme snimanja. Objekti u zadnjem planu su manje neoštri jer su dalji od objektiva aparata za snimanje, pa je njihovo pomeranje u odnosu na objektiv manje.

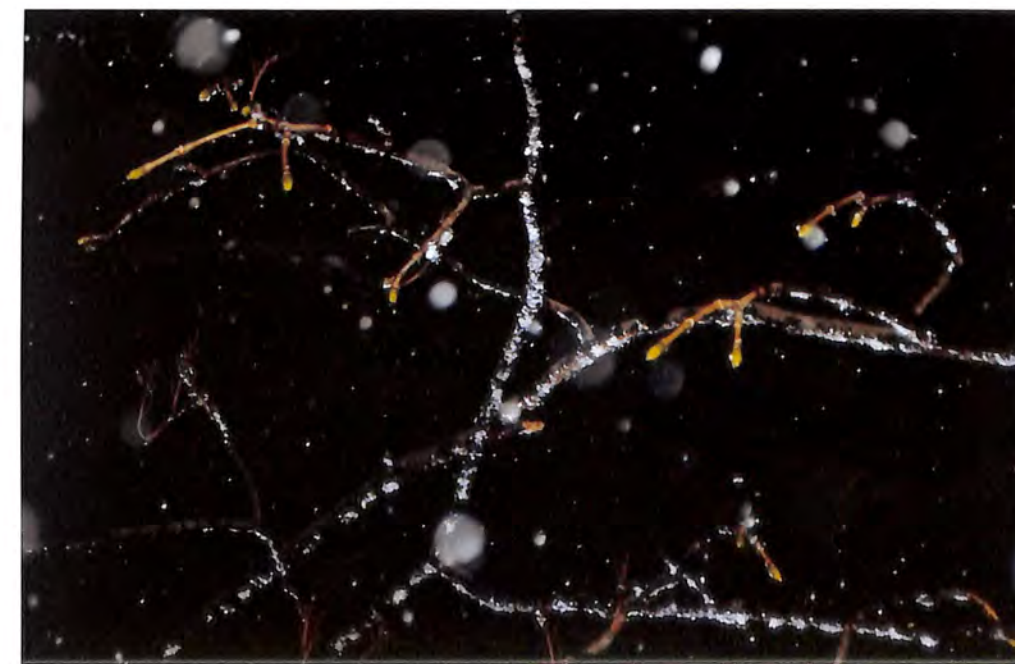
Ova fotografija jeste zanimljiv eksperiment jer i pored neoštrine poseduje skladnost. Svetle partije i tople boje su u srednjem delu slike i ritmično se ponavljaju da bi se desni deo završio položenom "L" kompozicijom. Ostali deo fotografije je taman, što je kompoziciono smiruje. Pozadina nije "tamna fleka", nego ima tonske i koloritne razlike, što daje utisak dubine. Radovan Marinković se prilikom snimanja ove fotografije odrekao osnovne karakteristike fotografije: da daje realni optički lik predmeta snimanja. To je moguće, ali se mora računati na to da je pri ovakvom snimanju teško kontrolisati rezultat i neizvesno je šta će se dobiti. Takođe je važno da snimatelj ima određeni koncept i svesno ide ka zamišljenom cilju.

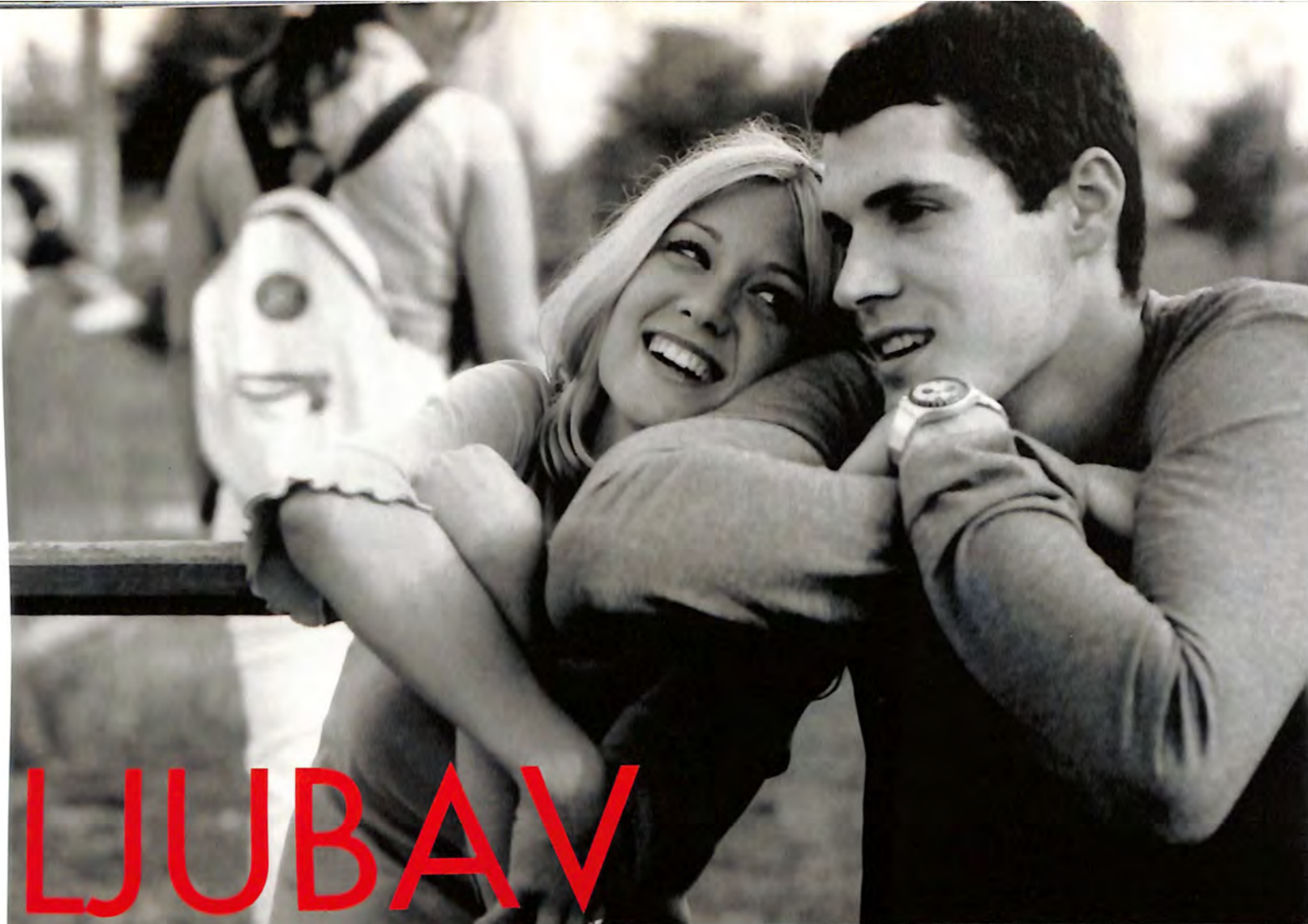
Zalasci sunca čest su motiv fotografskih snimanja jer je u pitanju prirodni fenomen pri kome je svetlost zanimljiva, a pejzaži u celini ili samo detalji imaju specifičan izgled. **Lidija Loner** iz Stare Pazove je svoj "ZALAZAK SUNCA" snimila fotoaparatom "Zenit", objektivom od 50 mm.

Vidljivo je da je ekspanometrijske vrednosti odredila mereći ukupnu količinu svetlosti u vidnom polju, pa je postignuta dobra atmosfera zalaska sunca, a lišće u prednjem planu je u kontrasti bez detalja. Da je želela da dobije detalje na lišću i ispravne boje na njemu, morala bi da meri osetljivost neposredno na tamnim partijama i s kratkog rastojanja, ali onda bi nebo bilo preekspozicionirano i ne bi se dobila atmosfera zalaska sunca. Lidija je percipiranu scenu dobro kadrirala, a dobro je i to što je sunce delom zaklonjeno granama i lišćem i tako je sprečen halo efekat koji nastaje kada svetlosni izvor direktno osvetljava objektiv. Rado ćemo pogledati Lidijine fotografije iz novog ciklusa kada ih bude poslala.

Fotografija "DIGITALNA ZIMA I" **Slobodana Sretenovića** snimljena fotoaparatom Nikon D 100 pokazuje kako se kreativnim korišćenjem fotografske tehnologije mogu ispoljiti subjektivni doživljaji motiva snimanja tako da krajnji rezultat više odražava umetničke preokupacije autora nego što vizuelizuje objektivni izgled percipirane scene. Atraktivan kontrast grančice u prednjem planu izdvaja se od pozadine i daje utisak dubine i prostranosti, bez čega bi ova fotografija ličila na fotogram. Čovek može da zamisli snežne pahuljice koje zbog različite udaljenosti od objektiva izgledaju kao veće ili manje zvezde ili nešto treće. Važno je da je vizuelni utisak povoljan, da su prednji i "drugi" plan koherentni i da slika kao celina prijatno deluje na posmatrača. Ovakvim i sličnim motivima, ovog formata ali i znatno uvećanim, može se efektno dekorisati enterijer, kako je to još 1965. godine pokazao Branibor Debeljković na svojoj izložbi "Fotografija u stanu".

LJUBAV KONKURS

Ovo je poslednji broj časopisa pred završni, decembarški rok za naš godišnji konkurs s temom Ljubav. To se ne vidi samo kalendarski već i povećanim brojem radova koji pristižu u našu redakciju. Ipak, moramo priznati da stotinak fotografija primljenih za oktobarski broj jeste mnogo slabiji odziv u poređenju s prošlogodišnjim konkursom. Čini nam se da vam tema nije odgovarala, pa bismo voleli da čujemo od vas predloge za naredni konkurs jer, on je pre svega namenjen vama.

Još jedna crno-bela fotografija pobednik je ovog broja. To nam je izuzetno drago jer pokazuje da digitalna tehnologija i kolor fotografija još nisu dostigli primat. Moglo bi se reći da fotografija pod nazivom "Podne" Jovana Marjanova, spada u žanr "lajf" fotografije zbog svoje neposrednosti i znalački zabeležnog trenutka. Pored zaljubljenog pogleda devojke i opuštenosti mladića, na ovom snimku veliku ulogu igra dobra kompozicija koja je u prvi plan istakla njihove ruke koje izgledaju kao da se grle. Govor njihovih tela nesumnjivo pokazuje da, iako nisu u prisnom fizičkom kontaktu, njihova emotivna vezanost veoma je jaka. Ako pogledate i ostale objavljene fotografije, videćete da je na svima izražen govor tela koji odaje bliskost, intimu, ljubav.

TREĆA NAGRADA: Branko Stojanović, Novi Sad – "Điha-điha", Nikon 601 AF, Kodak Elite 100 ASA

Ivan Stanić, Beograd – "Šeširići 2" Canon EOS 500N, Fuji Superia 100

PRVA NAGRADA: Jovan Marjanov, Beograd – "Podne" Asahi-Pentax KX, Konica Monochrome VX-400

Ranko Tomić, Gornji Milanovac – "Samo ti znaš kako mi je teško", Jašika FR

Naš časopis ponovo pokreće stalnu rubriku "Foto-konkurs" gde će objavljivati fotografije čitalaca, amatera i profesionalaca. Pravo učešća imaju svi koji se bave fotografijom, a jedini uslov jeste da uz svaku fotografiju ili dijapozitiv pošaljete i originalni kupon iz našeg časopisa "REFOTO", čitko popunjen osnovnim podacima o autoru. Broj fotografija ili dijapozitiva koji neko želi da pošalje nije ograničen s tim da jedan kupon važi za jednu fotografiju. Uz sve priloge potrebno je naznačiti naziv fotografije ili dijapozitiva, kao i neophodne tehničke podatke, npr. kojim filmom i fotoaparatom je snimljeno i dr.

Tema ovogodišnjeg konkursa

Verovatno ne postoji reč koja izaziva tako intenzivna, duboka i sveobuhvatna osećanja kao što je reč "ljubav". Smatra se da je ljubav najsnažnije osećanje koje čovek ima, njoj su posvećeni časovi svakodnevice svakog čoveka, a ljubav je i najzastupljenija tema svih umetnosti. Zbog toga smo odredili LJUBAV kao temu našeg foto-konkursa za 2003. godinu i očekujemo da naši čitaoci najšire shvate pojam ljubavi i da im naš konkurs bude podsticaj da obrate pažnju na lepu stranu života, na svu radost koju čovek u ljubavi može da doživi i da se i sami dobro osećaju kada snimaju najraznovrsnije situacije kojima se vizuelno može predstaviti ljubav. I jedno upozorenje: ljubav jeste lepa tema, ali je istovremeno i tema u kojoj se lako može pogrešiti. Zato preporučujemo da snimate prave situacije, one u kojima zaista ima ljubavi i verujemo da će se to videti na vašim fotografijama.

Formati i tehnologija radova

Učesnici mogu poslati:
– CRNO-BELE FOTOGRAFIJE I FOTOGRAFIJE U BOJI
FORMATA OD 13 X 18 CM DO 18 X 24 cm
– DIJAPOZITIVE U BOJI 24 X 36 mm
– FOTOGRAFIJE SNIMLJENE NA CD U REZOLUCIJI 300 DPI
VELIČINE DO 18 X 24 cm

Slanje radova

Ovogodišnji konkurs sastoji se iz šest periodičnih konkursa. Učesnici mogu poslati radove za februarski, aprilski, junski, avgustovski i oktobarski broj

časopisa, za svaki pojedinačno i za decembarški koji je završni. Za svaki od navedenih brojeva časopisa obavlja se žiriranje, biraju radovi u uži izbor i određuju nagrade.

Rokovi :

– ZA FINALNI, DECEMBARSKI BROJ DO 20. NOVEMBRA
Za decembarški broj, kada je finale ovogodišnjeg konkursa, žiriraju se radovi pristigli za decembarški broj, kao i svi oni koji su ušli u uži izbor u prethodnim brojevima časopisa.

Nagrade konkursa

– Nagrade konkursa sastoje se od nagrada za svaki broj časopisa i nagrada konkursa kao celine.

Za svaki od ovogodišnjih brojeva dodeliće se po tri nagrade:

1. GODIŠNJA PRETPLATA NA ČASOPIS,
2. KNJIGA "ELEMENTARNA TEHNIKA FOTOGRAFIJE" DRAGOLJUBA KAŽIČA,
3. DESET CRNO-BELIH FILMOVA FORTE – FOTOTEHNA.

Velike, završne nagrade konkursa jesu:

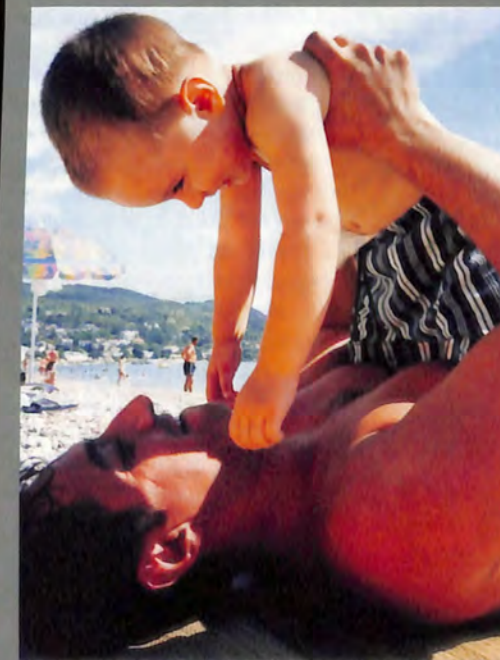
1. NIKON DIGITALNI FOTOAPARAT
2. METZ BLIC – FOTOTEHNA
3. LOWEPRO FOTO-TORBA

U svakom broju časopisa objavljuju se rezultati žiriranja za taj broj, popis radova koji su ušli u uži izbor, nagrade tog broja i reprodukcije 7-8 izabranih fotografija. U decembarском broju objavljuju se finalni rezultati konkursa, završne nagrade i reprodukcije najboljih fotografija konkursa.

Završne odredbe:

- radovi koji su poslani na konkurs ne vraćaju se;
- organizator radove može koristiti za potrebe časopisa, bez naknade i uz potpisivanje autora;
- odluke žirija su konačne;
- pravo tumačenja ovih propozicija ima organizator.

DRUGA NAGRADA: Dejan Hvetković, Beograd – "U mraku", Canon A1, Kodak T400 CN

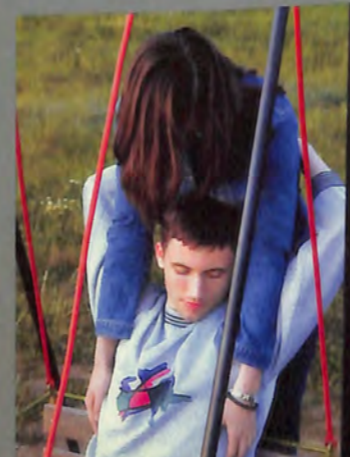

Emilija Miljković - Ivković, Niš – "Moj svet"

Aleksandar Ramovš, Beograd – "Amoris (Ljubavi)", Nikon F4, Fuji 100 ASA

Bojana Obradović, Valjevo – "Jutro" Canon PowerShot G3

Uredništvu časopisa REFOTO

Imam dva pitanja i oba se tiču uglavnom objektivu: da li biste mogli u nekom od narednih brojeva da predstavite neke od autofokusnih zum objektivu žižne daljine 28-300 mm s njihovim tehničkim karakteristikama i da li u Beogradu ili negde u Srbiji postoji predstavništvo ili samo radnja u kojoj se može naći foto-grafska oprema firme SIGMA. Unapred se zahvaljujem na odgovorima i želim vam mnogo uspeha u vašem budućem radu.

Miroslav Bročić iz Gornjeg Milanovca

U narednim brojevima posvetićemo više prostora analognoj tehnici, pa možete očekivati i predstavljanje pomenutog objektivu. Nažalost, predstavništvo Sigmme ne postoji, a foto-opremu te firme možete kupiti kod privatnih preprodavaca i na foto-berzi.

Razlog zbog kojeg vam ponovo pišem jeste objavljivanje moje fotografije u rubrici "Analiza fotografskih radova naših čitalaca" u avgustovskom broju časopisa REFOTO. Zaista me je obradovala činjenica da je jedna od mojih fotografija na stranicama vašeg časopisa. Jedino mi je žao što ste pogrešili u pisanju mog prezimena, te ste umesto SURLA napisali Supla. No, valjda će biti prilike da se ta grešica ispravi. Kao što znate, ja sam foto-amater već pet godina i planiram i dalje time da se bavim. Nažalost, materijalne (ne)mogućnosti mi ne dozvoljavaju da nabavim bolju opremu, ali i to će se valjda jednom desiti. Savetovali ste mi da se obratim Predragu Mihajloviću Ciletu, i moram vam reći da ste me prijatno iznenadili jer sam ja dobijala savete od njega još pre dve godine. Zaista je izuzetan fotograf i odlično i nesebično prenosi znanje. Prošli put nisam rekla koju opremu koristim: to je stari ruski fotoapararat marke FED s isključivo manualnim podešavanjem, što me posebno oduševljava. Od filmova koristim uglavnom Koniku ili Kodak od 100 ASA, a kada je potrebno 200 ili 400 ASA. Sada vam ponovo šaljem neke radove i nadam se da će ući u izbor za objavljivanje u oktobarskom broju.

Pozdravljam Vas do sledećeg pisanja
Zorica Surla

Izvinjavamo se zbog učinjene greške i ovim putem je ispravljamo. Drago nam je da smo podstrek vašem radu, a nove fotografije koje ste nam poslali biće uvrštene u analizu u sledećem - decembarskom broju.

Ovim pismom ne želim da vas hvalim jer vidim da vas preko pošte dosta hvale. Želim da vam uputim neke predloge koji nisu samo moji već i većine zaljubljenika u fotografiju s kojima sam razgovarao u vezi s vašim listom. Da vam uputim neka pitanja koja muče nas amatere, a nemamo koga da pitamo, barem ne s toliko iskustva u ovom poslu.

Mislim da ne bi bilo loše da se u vašem listu pojavi rubrika "UPOREĐUJEMO" u kojoj bi vaši stručnjaci upoređivali po dva fotoaparata različitih proizvođača iste klase. Na primer CANON EOS 1v i NIKON F 5 ili MINOLTA DYNAX 9 i PENTAX Z-1p. Primijetili ste da je ovdje reč o analognim aparatima koje ste po našem mišljenju neopravdano zapostavili, a nas i naše ljubimce koje smo uz, mi znamo koliko, muke jedva kupili "uvrijedili" kad iz broja u broj propagirate digitalne aparate i ADOBE stručnjake. Šalu na stranu, ne morate baš svaki digitalni kompakt aparat, a oni niču kao pečurke posle kiše, posebno predstavljati. Mislim da bi trebalo s nabavkom tih zvrkalica pred kojima je, stvarno budućnost, koju godinu sačekati, jer ono što je ove godine 1.000 USD, za tri godine biće 150. Mislimo da bi rubrika o uticaju filtra na sliku bila zanimljiva većini čitalaca. U prilici sam da kupim dobro očuvani NIKON F 90x koji bi koristio kao drugo tijelo, pa me interesuje koliko je otporan na udarce i vlagu, koliko je upotrebljiv na niskim temperaturama i da li ima mogućnost da uz blic SB 28 određuje ekspoziciju s predbljeskom, tj. 3D multi sensor fill flesh. Još me interesuje koliko orijentaciono može izdržati ciklusa jer NIKON u svojim prezentacijama nigde ne navodi podatak o tome. Pisaću vam još jer ovdje nema autoriteta, bar ne da ga mi znamo, koji bi nam objasnio pojedina pitanja.

Pozdravljam vas sa željom da vas zdravije služi i želim vam puno uspeha u radu
Srđan Besović, Podgorica

Hvala na savetima koje ćemo sigurno uvažiti. Nama su najdragocenije vaše kritike i interesovanja. Uskoro će na našoj web prezentaciji pro-raditi i forum, pa će svako od vas moći da da svoje mišljenje. Što se tiče Nikona F90x, telo mu je napravljeno od metala, ali je gornji i donji poklopac od plastike. Njegov rad zavisi prvenstveno od baterija, pa bi bilo dobro da kada snimate na niskim temperaturama koristite litijumske baterije koje jesu skuplje, ali bolje podnose niske temperature. Takođe, fotoapararat držite ispod jakne! Ovo pravilo važi i za ostale elektronske fotoaparate. Nikon F90X u potpunosti je kompatibilan SB78, a što se veka trajanja tiče, on zavisi od toga koliko i kako ga upotrebljavate i u kakvim uslovima radi. Naravno, skuplji i profesionalni modeli trajniji i pouzdaniji su od amaterskih.

Poštovani,
Zamolio bih vas da mi date neke informacije o SLR aparatu "ZENIT km". Tehničke podatke znam, ali me zanima može li se kod nas kupiti i gdje, te koliko košta. Takođe me zanima vaše mišljenje o njemu. Inače, vaš sam redovan čitalac i smatram da je časopis odličan. Ne bi bilo loše da pišete i o jeftinijim fotoaparatom poput ZENITA, PRAKTIKE i sl. jer nemaju svi novca za NIKONE, CANONE itd. Mogla bi se ubaciti i jedna strana sa oglasima za foto-opremu.

Unaprijed zahvalan, Slavenko Vukasović,
Podgorica

Zvanični distributer firme Zenit na postoji, ali ga verovatno možete kupiti kod preprodavaca foto-opreme. Nastavite da čitate REFOTO, možda vas iznenadimo već u sledećem broju. Oglasi za foto-opremu pojavice se tokom oktobra na našem web sajtu.

Pozdravljam kritiku školskog sistema kod nas! Mislim da nije uzaludno ukazivati na takve probleme u sredstvima javnog informisanja, posebno u časopisu kao što je Refoto koji ima sve više čitalaca. Lično sam zainteresovana za ovo pitanje, pošto sam već dve godine zaposlena u srednjoj školi za dizajn "Bogdan Šuput", u Novom Sadu kao profesor fotografije.

Suočena sam s gomilom problema: od loših uslova za rad, nezainteresovanosti učenika zbog takvih uslova, pa do lične želje da sama dalje napredujem na polju fotografije - za šta nemam dovoljno informacija. Završila sam istu školu u kojoj sada radim, ali na smeru tekstila, a zatim novosadsku Akademiju umetnosti, Odsek grafika, gde je fotografija redovan predmet četiri semestra. Tada sam se konačno susrela s mojom velikom ljubavlju - fotografijom. Uz pomoć prof. Đorđa Odanovića i asistenata za kratko vreme naučila sam mnogo toga o fotografiji, ali smatram da to nije dovoljno, a naročito malo toga znam o digitalnoj fotografiji... Nastava u školi za dizajn pretrpana je raznim nepotrebnim stvarima, a fotografija je zastupljena sa samo dva časa u nedelji na jednoj godini grafičkog dizajna i jednoj godini dizajna enterijera. Program nije u skladu s potrebama smerova... U školi postoji mala laboratorija za crno-belu fotografiju, tri ispravna povećavajuća aparata i uslovno rečeno tri fotoaparata (Zenit, Praktika i neispravni Nikon FM2). U želji da za jedan korak pomerim ovaj predmet u pozitivnom smeru, predložila sam direktorki škole da se pretplatimo na vaš časopis. Takođe, zainteresovana sam i za druge vidove saradnje (obaveštenja o konkursima za učenike...).

Sonja Ardan, Novi Sad

Exploring - Mali Princ

File Edit View Go Favorites Tools Help

Back Forward Up Cut Copy Paste Undo Delete Properties Views

Address C:\Mali Princ

All Folders

- Desktop
- My Computer
  - 3½ Floppy (A:)
  - D_I_S_T_R_I_B_U_T_E_R
    - ORNANO Film i papir hemija
      - Razvijaci
      - Blajheri
      - Fiksiri
      - Stabilizatori
      - Starteri
    - FERRANIA Filmovi i aparati
      - SOLARIS filmovi (100, 200, 400, 800 ASA)
      - Jednokratni fotoaparati
      - Fotoaparati (ADMIRA, INVENTA, EXPLORA)
    - TURA Foto papir
      - TURA Platinum (sjajni+mat)
      - Fotoaparati i baterije
    - FOTOFLEX Foto materijal
      - Sijalice, filteri, riboni, lideri
      - Numeratori, trake, air spray, folije za negative
      - Izvlakaci, film kasete, antistatik krpe
    - GPE Digitalne maske
      - D-Carrier (digitalna maska)
  - PROIZVODNJA POKLON FOTO ALBUMA I KESA
  - PRODAJA POLOVNIH FOTO MASINA

Name	
	
CHIMIFOTO ORNANO	FERRANIA IMAGING
	
ORNANO Film i papir hemija	FERRANIA foto-aparati
	
GREGORIS Photo Equipment	FOTOFLEX ACCESSORIES
	
D-Carrier	Riboni, filteri, trake...
	
TURA	TURA foto papir
	
	Kese za fotografije
	Gratis albumi

object(s)

Start Exploring - Mali Princ

IZDAVAČKA **mali** KUĆICA **princ**
NOVI SAD

DISTRIBUTER U SCG:

MINCOM d.o.o.
Novi Sad, M. Dimitrijevića 25
Tel./fax: 021/371-442
www.mincom.co.yu

Školska 91, 21203 Veternik
Tel./fax: 021/503-918
E-mail: m.princ@eunet.yu
www.maliprincns.co.yu

DISTRIBUTER U MAKEDONIJI:

FOTO TRADE KIRČE DOOEL
Skopje, Londonska 2, lokal 19
Tel./fax: +389 2 3076-210
Tel.: +389 2 3065-813

POLOVNE ADFINE MAŠINE

-APS
- Index print
- Digitalna dokumenta
- Digitalne fotografije formata 10x12

KREDIT 3 GODINE !!!